

BALTIJAS STARPTAUTISKĀ AKADĒMIJA
BALTIC INTERNATIONAL ACADEMY

Mg. oec. Anvar Irchaev

UZBEKISTĀNAS MĀJSAIMNIECĪBU
IETAUPIJUMU PLĀNOŠANA

Promocijas darba KOPSAVILKUMS
ekonomikas doktora (*Dr. oec.*) zinātniskā grāda iegūšanai

SUMMARY
of the Doctoral thesis

SUBJEKT FINANCIAL PLANNING SAVINGS
OF UZBEKISTAN HOUSEHOLDS

for obtaining the doctoral degree in Economics (Dr. oec.)

Autors _____
(paraksts)

Rīga 2017

INFORMĀCIJA

Promocija darbs "Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu plānošana"

izpildīts Baltijas Starptautiskajā akadēmijā (BSA) Ekonomikas nozarē.

Doktora studiju programma – Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika.

Promocijas darba zinātniskā vadītāja – Baltijas Starptautiskās akadēmijas profesore *Dr. oec.* Inna Stecenko.

Promocijas darba zinātniskā aprobācija noslēguma posmā

- Prezentēts un apspriests informatīvajā seminārā *Doktora studiju programmas* 2013. gada 17. jūnijā.
- Apspriests un aprobēts doktora studiju programmas *Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika* sēdē 2014. gada 12. jūlijā.
- Apspriests un aprobēts doktora studiju programmas *Reģionālā ekonomika un ekonomiskā politika* un Ekonomikas nozares akadēmiskā personāla sēdē 2015. gada 18. oktobrī.
- Apspriests un aprobēts Promocijas padomē, Ekonomikas nozare, Reģionālās ekonomikas apakšnozare, 2016. gada 28. oktobrī.

Oficiālie recenzenti

1. *Dr. oec.* Valērijs Praude – Promocijas padomes eksperts, Latvijas Universitātes profesors.
2. *Dr. oec.* Iveta Mietule – Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas profesore.
3. *Dr. habil. oec.* Mareks Ciseks (*Marek Cisek*) – profesors Siedlce University of Natural Sciences and Humanities Polija.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Baltijas Starptautiskajā akadēmijā Promocijas padomes atklātajā sēdē “_1_” Martā (plkst._11.00,_319.auditorija) Lomonosova 4, Rīga.

Ar promocijas darbu var iepazīties BSA bibliotēkā (Lomonosova 1, Rīga).

Atsauksmes sūtīt Promocijas padomes sekretārei Lomonosova 4, Rīga, LV-1003, tālr. 67100234, e-pasts: ebsi-golubkova@inbox.lv. Atsauksmes vēlams sūtīt skenētā veidā ar parakstu.

Promocijas padomes sekretāre – BSA profesore *Dr. oec.* Tatjana Golubkova.

SYNOPSIS

The doctoral dissertation “Subject Financial Planning savings of Uzbekistan households” has been elaborated at the Baltic International Academy

Doctoral Study Programme – Regional Economy and Economic Policy.

Scientific supervisor of the doctoral dissertation – Baltic International Academy
Dr. oec. professor Inna Stecenko.

Scientific approbation of the doctoral dissertation at the concluding stage

- Presented and discussed in an informative seminar doctoral program in 2013 year 17 June.
- Discussed and approbated at the meeting of the doctoral program in the regional economy and economic policy 2014 year 12 July.
- Discussed and approbated the doctoral program in the regional economy and economic policy and academic sectors of Economic meeting on 2015 year 18 October.
- Acknowledged as a fully prepared and accepted by Promotion Council for economic sector and Regional Economics, on 28 October 2016.

Official reviewers

1. *Dr. oec.* Valerijs Praude – an expert of the Promotion Council, a professor University of Latvia.
2. *Dr. oec.* Iveta Mietule – a professor of Rezekne Higher Education Institution, Latvia.
3. *Dr. habil. oec.* Marek Cisek – a professor of Natural-Humanities University in Siedlce, Poland.

Presentation and defence of the Ph.D. paper will be held at a public meeting of the Baltic International Academy of Promotional Council for Economics, on 2017 year 1 March in Riga, Lomonosova 4, (319 room, 11.00).

The doctoral dissertation is available for reviewing at the Library of Baltic International Academy, Lomonosova 1, Riga.

You are welcome to send your comments to the Secretary of the Promotional Council, Lomonosova 4, Riga, LV-1003, phone 67100234, e-mail.ebsi-golubkova@inbox.lv. It is advised to send your comments in scanned form and undersigned Secretary of Pomotion Council – BSA.

Publikāciju saraksts / List of publications of ANVAR IRCHAEV

1. Anvar Irchaev **Домашние хозяйства – как индикатор развития экономики**, Materials II International Scientific and Practical Conference “Actual problems and prospects of economics in the context of global instability”, 10-12 2014.g. Kremenchugs, Ukraina ISSN 2310-4503, p.32-34
2. Анвар Ирчаев **Оценка роли домохозяйств в экономике Республики Узбекистан**, Transformācijas process tiesībās reģionālajā ekonomika un ekonomiskajā politikā: ekonomiski-politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums, Rīga, 2015, ISBN 978-9984-47-099-3, lpp. 62-67
3. Анвар Ирчаев **Домохозяйства в экономике Латвии**. V Starptautiskās jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskās konferences “Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas” rakstu krājumā, 2016, Rīga, BSA, ISBN 978-9984-47-094-8, lpp.114-118
4. А. Ирчаев **Оценка развития домохозяйств Латвии**, Collected Research Papers, Readings in Philosophy and Humanities Issue 3'2016, Ministry of Public Health of Ukraine, State Establishment "Dnipropetrovsk Medical Academy of Ministry of Public Health of Ukraine", Department of Humanities Dnipropetrovsk, Ukraine, 2016 p.p. 72-75
5. Anvar Irchaev **Analysis of the household economy of Uzbekistan**, International Scientific Conference “Perspectives of Development of Economic Cooperation between the Baltic states and the East Asia, Rīga, October 21, 2016 ISBN 978-9984-47-112-9 p.69-76
6. А. Ирчаев, **Формирование сбережений домохозяйств в Республике Узбекистан**, научно-практический журнал "Экономика и финансы", Ташкент, ISSN 2010-9997, №1, 2017 г. с.10- 19 (журнал Академии наук Республики Узбекистан, Каракалпакское отделение), корā ar I. Stecenko
7. Anvar Irchaev **Implementation of the social policy of the Republic of Uzbekistan**, **Scientific journal of ACTA STING** (data base ERIH PLUS). Czech Republic, Brno, 2016, №3-4 ISSN 1805-6873 (online)

Piedalīšanās starptautiskajās zinātniskajās konferencēs:

1. Anvar Irchaev Miedzunarodowe Seminarium “Społeczny wymiar regionalizacji”, Siedlce, 11 maja 2012, **Анализ состава домохозяйств Узбекистана**, Poland
2. Anvar Irchaev II International Scientific & Practice Conference National and Regional Economies in the EU: „Strategy of the Baltic Sea Countries Nordic-Baltic-8”, **Оценка экономики домохозяйств Узбекистана и Латвии: обзор статистики**, 10 June, 2013 Riga, Latvia
3. Anvar Irchaev International Conference Regional Development: Administration and Economy in Innovative Society, **Роль домохозяйств в экономике Республики Узбекистан и Латвии**», 30 May 2014, Warsaw

4. Anvar Irchaev STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKI PRAKTISKĀ KONFERENCE “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”, **Влияние на экономику домохозяйств теорий региональной экономики и экономической социологии Rīga, Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2014. gada. 12. decembrī**
5. Anvar Irchaev V Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference “IZAICINĀJUMU UN IESPĒJU LAIKS: PROBLĒMAS, RISINĀJUMI, PERSPEKTĪVAS”, **Влияние мировых цен на золото на уровень сбережений домохозяйств, Rīga, 14. -15. Maijā 2015**
6. Anvar Irchaev V. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference „REGIONĀLO EKONOMIKU TRANSFORMĀCIJA: STABILA ATTĪSTĪBA UN KONKURĒTSPĒJA”, **Анализ структуры сбережений домохозяйств Узбекистана, Rīga, 2015. gada 5. jūnijā**
7. Anvar Irchaev “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”, **Принципы формирования бюджета домохозяйств – теоретический аспект, Rīga 2015. gada. 11. decembrī**
8. А. Ірчаєв Міжнародної науково-практичної конференції «Філософсько-гуманітарні читання» з темою «Людина, суспільство і наука в умовах сучасних цивілізаційних змін», **Оценка развития домохозяйства Латвии. Балтійська міжнародна академія (м. Рига, Латвія). Дніпропетровськ, 15 квітня 2016 року**
9. Anvar Irchaev VI Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference “IZAICINĀJUMU UN IESPĒJU LAIKS: PROBLĒMAS, RISINĀJUMI, PERSPEKTĪVAS”**Влияние мировых цен на золото на уровень сбережений домохозяйств, Rīga, 12. -13. Maijā 2016**
10. Anvar Irchaev International Scientific Conference “Perspectives of Development of Economic Cooperation between the Baltic states and the East Asia”, **Analysis of the household economy of Uzbekistan, Rīga, October 21, 2016**
11. Anvar Irchaev XIX. mezinárodní odborné konference “DANĚ – TEORIE A PRAXE 2016”, **Implementation of the social policy of the Republic of Uzbekistan, Akademie Sting, Brno: 2016.**

ANOTĀCIJA

Mājsaimniecību ekonomikai ir nozīmīga loma ikvienas valsts ekonomikā. Darba autors ir aplūkojis galvenās ekonomikas teorijas, kam ir ietekme uz mājsaimniecību ekonomiku, kā arī izpētījis Uzbekistānas Republikas mājsaimniecības ienākumu un ietaupījumu griezumā, līdzās finanšu aspektiem ņemot vērā ekonomikas reģionālos un socioloģiskos aspektus un uzsverot, ka mājsaimniecību ekonomika ir daudzfaktoru joma.

Šī promocijas darba mērķis ir veikt Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu struktūras analīzi.

Darbā ir izvirzīta tēze par nepieciešamību pētīt mājsaimniecību ekonomiku, ņemot vērā reģionālo aspektu, kas izriet ne tikai no konkrētās teritorijas, bet ir atkarīgs arī no vēsturiskajiem un etnogrāfiskajiem faktoriem, kurus apraksta ekonomikas socioloģija. Mājsaimniecību ekonomiku ietekmē arī zelta cenu līmenis pasaules tirgū. Šī hipotēze ir atspoguļota disertācijas otrajā nodaļā. Izmantojot ekonometriskās metodes, darba autors parāda, cik lielā mērā pastāv sakarība starp zelta cenas svārstībām pasaules tirgū un mājsaimniecību ietaupījumu līmeni.

Autors ir veicis socioloģisko aptauju 2720 Uzbekistānas mājsaimniecībās ar mērķi novērtēt mājsaimniecību ienākumu un ietaupījumu struktūru. Tiek konstatēts, ka autora aptaujātās mājsaimniecības ievērojamu daļu no saviem ietaupījumiem iegulda juvelierizstrādājumos. Balstoties uz veiktās izpētes rezultātiem, ir izveidota prognoze par Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmeni laika posmam no 2016. līdz 2020. gadam.

Nobeigumā autors ir formulējis secinājumus un sniedzis ierosinājumus.

Promocijas darbs sastāv no 157 lappusēm, 36 tabulām, 26 attēliem un 2 pielikumi. Promocijas darba izstrādē ir izmantoti 127 literatūras avoti.

Atslēgvārdi: reģions, ienākumi, izdevumi, ietaupījumi, mājsaimniecības, Uzbekistānas Republika.

SATURS

IEVADS	8
1. MĀJSAIMNIECĪBU FINANŠU ASPEKTI	12
1.1. Mājsaimniecību kā zinātnisko pētījumu objekta īpatnības	12
1.2. Mājsaimniecību finanšu plānošanas struktūra.....	16
1.3. Ekonomikas socioloģijas ietekme uz mājsaimniecību budžeta veidošanu..	23
1.4. Mājsaimniecību finanšu plānošanas principi	26
2. UZBEKISTĀNAS MĀJSAIMNIECĪBU ANALĪZE.....	28
2.1. Uzbekistānas Republikas PEST analīze	28
2.2. Uzbekistānas mājsaimniecību ekonomikas analīze	36
3. UZBEKISTĀNAS MĀJSAIMNIECĪBU IETAUPIJUMU NOVĒRTĒJUMS UN PROGNOZE	46
3.1. Uzbekistānas mājsaimniecību aptaujas par ietaupījumu struktūru analīze	46
3.2. Prognozes par mājsaimniecību ietaupījumiem, kas veidoti arjuvelierizstrādājumu iegādes palīdzību	53
NOBEIGUMS	56

IEVADS

Pētījuma tēmas aktualitāte

Uzbekistānas Republika savas 25 gadu ilgās valstiskās neatkarības laikā no agrāras republikas ir kļuvusi par industriālu, attīstītu valsti. Pateicoties programmai, kas tika īstenota Uzbekistānas Republikas pirmā prezidenta Islama Karimova vadībā, valsts ir atradusi savu unikālo ekonomiskās attīstības ceļu, aktīvi attīstot gan rūpniecības jomu, gan darbietilpīgo un zinātņietilpīgo ražošanu, kura nodrošina iedzīvotāju nodarbinātību. Valsts stabilo ekonomisko attīstību ir izcēlis arī Starptautiskais Valūtas fonds, norādot, ka pēdējā laikā – no 2010. līdz 2015. gadam – tās IKP ir palielinājies par 7–8 %, ierindojojot to dinamiski attīstošos valstu kategorijā.¹

Valsts iedzīvotāju skaita pieaugums ir apmēram 1,5 % gadā, un Uzbekistānas Republikā tiek īstenota aktīva iedzīvotāju sociālā aizsardzība. Ik gadu noteiktai iedzīvotāju grupai tiek plānota sociālās aizsardzības programma, kas ļauj koncentrēt uzmanību uz kompleksu problēmu risināšanu māmiņu un bērnu, senioru vai pusaudžu jomā. Šādas sociālās politikas īstenošana palīdz nodrošināt stabilu valsts attīstību.

Latvijas preču apgrozījums ar Uzbekistānas Republiku pēdējo 5 gadu laikā ir gandrīz pieckāršojies – 2010. gadā preču eksports no Latvijas uz Uzbekistānu bija 12 126 milj. eiro, bet 2015. gadā šis rādītājs jau sasniedza 56 723 milj. eiro, savukārt Uzbekistānas Republikas preču imports Latvijā no 6750 milj. eiro 2010. gadā ir palielinājies līdz 9136 milj. eiro 2015. gadā, tādējādi pieaugot par 30 %². Līdz ar to pētījuma veikšana Uzbekistānas Republikas mājāsaimniecību ietaupījumu politikas jomā ļaus paplašināt ekonomisko sadarbību starp mūsu valstīm, iezīmējot jaunus šīs sadarbības virzienus.

Pētījuma tēmas izstrādātības pakāpe

Mājāsaimniecību ekonomiku kā kopējās valsts ekonomikas sastāvdaļu ir atspoguļojuši jau antīkie zinātnieki Aristotelis, Ksenofons no Atēnām u.c. Mājāsaimniecību ekonomikai ievērojamu uzmanību velta arī mūsdienu zinātnieki – K. L. Hamiltons, O. Kacuka, J. Deņisova, V. Smagina, G. Kasimova, H. Mirzaholovs, V. Praude, A. Bičevska, A. Meļihovs un K. Kalnbērziņa. Tomēr šī darba autors uzskata, ka mājāsaimniecību ekonomika ir daudzfaktoru joma, kas jāpēta ne tikai no finanšu pozīcijām, bet arī, ņemot vērā reģionālās ekonomikas ietekmi un ekonomikas socioloģijas aspektus. Starp autoriem, kas pētījuši mājāsaimniecību ekonomiku, var minēt M. Ārmstrongu, Dž. Teiloru, Dž. K. Homansu, L. Dž. Gitmanu, M. D. Džonku, Dž. Keinsu, T. Lusardi, F. Modiljani, T. Veblēnu, H. Leibenšteinu.

Darba sagatavošanā autors izmantoja pieeju, kurā apvienota ekonomisko problēmu analīzes monogrāfiskā metode un ekonometriskās metodes, kā arī ņemtas vērā Uzbekistānas Republikas attīstības īpatnības.

Autora izvirzītās hipotēzes

1. Zelta cenas pieaugums pasaules tirgū palielina Uzbekistānas iedzīvotāju juvelierizstrādājumu iegādes apjomu.
2. Uzbekistānas mājāsaimniecības izmanto juvelierizstrādājumus kā ietaupījumus.

¹ Report of IMF /www.imf.org/external/country/uzb/ 31.08.2015

² Statistics database of Latvia www.csb.gov.lv 30.08.2016

Pētījuma mērķis

Pētījuma mērķis ir noteikt Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu lomu un analizēt to struktūru.

Izvirzītais pētījuma mērķis radīja nepieciešamību veikt šādus **uzdevumus**:

1. parādīt mājsaimniecību kā zinātnisko pētījumu objekta īpatnības;
2. izpētīt teorijas, kas ietekmē mājsaimniecību ekonomiku;
3. aplūkot valsts rīcības virzienus mājsaimniecību ienākumu palielināšanās veicināšanai un noteikt ietaupījumu veidošanas principus;
4. veikt Uzbekistānas Republikas PEST analīzi;
5. izanalizēt faktorus, kas ietekmē Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju ietaupījumus;
6. izanalizēt Uzbekistānas mājsaimniecību anketēšanas rezultātus, kas attiecas uz ietaupījumu struktūru;
7. prognozēt gaidāmo Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmeni.

Pētījuma objekts ir mājsaimniecību ekonomika.

Kā **pētījuma priekšmets** tika izmantota Uzbekistānas mājsaimniecību finanšu plānošanas struktūra.

Par **pētījuma teorētisko, metodoloģisko un informatīvo bāzi** kalpoja ārvalstu, tostarp Uzbekistānas, vadošo zinātnieku, kā arī Latvijas zinātnieku darbi. Veiktā pētījuma zinātnisko bāzi veidoja M. Abolafijas, K. L. Hamiltona, M. Ārmstronga, Dž. Teilora, Dž. K. Homansa, L. Dž. Gitmana, M. D. Džonka, Dž. Keinsa, T. Lusardi, F. Modiljani, T. Veblēna, H. Leibenšteina, V. Zelizeres, L. A. Vintersa, Krievijas zinātnieku O. Kacukas, J. Deņisovas, V. Smagina, V. Žerebina, A. Romanova, A. Kočetkova, V. Kočetkova, S. Makarova un N. Smirnovas, Latvijas zinātnieku V. Praudes, A. Bičevskas, A. Meļihova un K. Kalnbērziņas, kā arī Uzbekistānas zinātnieku B. Berkinova, U. Ahmedova, G. Kasimovas un H. Mirzaholova zinātniskie darbi makroekonomikas, reģionālās ekonomikas, finanšu un ekonomikas socioloģijas jomā.

Pētījuma metodes

Metodoloģija ietver sistēmisku pieeju problēmas risinājumam, nodrošinot šādu kvalitatīvo un kvantitatīvo metožu vienotību:

- monogrāfiskā dokumentu analīzes metode, ar kuras palīdzību iespējams detalizēti izpētīt objektu, balstoties uz plašu zinātniskās literatūras un tiesību normējošo dokumentu apskatu, un kura ir izmantota visā darbā;
- statistikas pētījumu metode. Pētījuma autors ir izmantojis korelācijas šķērsvalidāciju (korelācijas analīzi, regresijas analīzi, asimetrijas unekscesa metodi, vizuālo analīzi, Kolmogorova-Smirnova testu, Šapiro-Vilka testu, kā arī metodi *Boxplot* (kastīšu diagrammas), dinamiskās prognozēšanas metodi). Tā ir plaši pielietota darba otrajā un trešajā nodaļā;
- grafiskās analīzes metode. Tā ļauj izmērīt novērtējuma kritēriju pastāvēšanas kopsakarību, izmantojot grafisko dizainu, tēla veidošanas ietvarus;
- kontentanalīze. Sistemātisks un kvantitatīvs informācijas avota formas un satura novērtējuma, apstrādes un interpretācijas veids, kas ir plaši pielietots darba otrajā un trešajā nodaļā;
- socioloģiskās aptaujas metode. Uzbekistānas 2720 mājsaimniecību aptaujas rezultātus autors analizē darba trešajā nodaļā.

Pētījuma ierobežojumi

Jēdzienu „reģions” autors izmanto, analizējot Uzbekistānas Republikas ekonomiku (laikā no 2010. līdz 2015. gadam). Pētījumā ir izmantoti dati, kas iegūti, aptaujājot 2720 mājsaimniecības. Aptauja tika veikta 2014. un 2015. gadā. Lai analizētu iegādāto juvelierizstrādājumu daudzumu, tajā skaitā Uzbekistānas iedzīvotāju rīcībā esošo apjomu, ir izmantoti Pasaules Bankas dati par 2005., kā arī 2010.–2014. gadu.

Pētījuma **zinātniskais nozīmīgums un zinātniskā novitāte** izriet no tā, ka darba autors uz teorētiskā pētījuma pamata, reģiona ekonomikas specifikas ietvaros ir:

1. klasificējis zinātniskās teorijas reģionālās ekonomikas un ekonomikas socioloģijas jomā, kas ietekmē mājsaimniecību finanšu plānošanu valstī;
2. kā pamatu izmantojot Gustava Kasela teoriju, pierādījis, ka pasaules tirgus zelta cenas ietekmē juvelierizstrādājumu (ko iedzīvotāji izmanto ietaupījumu veidošanai) iegādes apjomus;
3. izmantojot ekonomiskos modeļus, pierādījis, ka pasaules tirgus zelta cenas ietekmē Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju juvelierizstrādājumu iegādi ietaupījumu veidošanai;
5. veicis Uzbekistānas mājsaimniecību socioloģisko aptauju, lai analizētu to ietaupījumu struktūru;
6. ar ekonometrisko metožu palīdzību izveidojis no juvelierizstrādājumiem radīto mājsaimniecību ietaupījumu līmeņa prognozi laika periodam 2016.–2020. gads.

Promocijas darba praktiskais pielietojums

Pētījuma praktiskā nozīme izriet no Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju iegādātā juvelierizstrādājumu apjoma novērtējuma. Ir sniegta Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmeņa prognoze laika periodam no 2016. līdz 2020. gadam.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Mājsaimniecību ietaupījumu līmeni un struktūru ietekmē reģionālās ekonomikas un ekonomikas socioloģijas teorijas.
2. Zelta cenas pasaules tirgū ietekmē Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu.
3. Uzbekistānas mājsaimniecības juvelierizstrādājumus iegādājas savu ietaupījumu veidošanai.

Pētījuma rezultātu aprobācija

Pētījuma teorētiskie un praktiskie rezultāti ir atspoguļoti zinātniskajos rakstos un referātu tēžu publikācijās starptautisko zinātniski praktisko konferenču ietvaros:

II International Scientific & Practice Conference National and Regional Economies in the EU: „Strategy of the Baltic Sea Countries Nordic-Baltic-8”, Riga, Latvia, 10 June, 2011; The International scientific and practical conference “The Transformation process of Law, the Regional economy and Economic policy” (On the 7th of December, 2012); IV International scientific and practical conference “Transformation of Regional Economies: Sustainable Development and Competitiveness” (On the 7th–8th of June, 2013); 3rd International scientific and practical conference “The Transformation Processes in the Field of Law, the Regional Economy” (on the 12th of December, 2014); The Vth International conference

“Regional Development: Administration and the Economy in an Innovative Society and Economic Policy: the Relevant Economic and Political and Legal Relations (on the 30th of May, 2014); IV International scientific and practical conference „Transformational Processes in the Field of Law, Regional Economy and Economic Policy: the Relevant Economic and Political and Legal Issues” (the 11th of December, 2015); VI Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference “IZAICINĀJUMU UN IESPĒJU LAIKS: PROBLĒMAS, RISINĀJUMI, PERSPEKTĪVAS”, Rīga, Latvija, (12.–13. maijā 2016.); International Scientific Conference “Perspectives of Development of Ekonomik Cooperation between the Baltic states and the East Asia”, Riga, Latvia, (21 October, 2016); XIX. mezinārođni odborné konference “DANĚ – TEORIE A PRAXE 2016”, Implementation of the social policy of the Republic of Uzbekistan, Čehija, Akademia Sting, Brno, (2016decembrī).

Disertācijas struktūra

Pētījums sastāv no ievada, trim nodaļām, nobeiguma un literatūras saraksta.

Ievadā autors apraksta hipotēzes izpētes loģiku, pētījuma mērķus un uzdevumus, priekšmetu un objektu, kā arī tā zinātnisko novitāti un praktisko pielietojumu.

Pirmajā nodaļā autors analizē ekonomikas teorijas un ekonomikas socioloģijas teorijas, kurām ir ietekme uz mājsaimniecību finanšu plānošanu. Tajā ir aprakstīta Gustava Kasela teorijas loma no mājsaimniecību izdevumu un ienākumu plānošanas viedokļa. Tiek noteikti arī valsts darbības virzieni mājsaimniecību ienākumu veidošanā.

Otrajā nodaļā autors ir veicis Uzbekistānas Republikas PEST analīzi, īpašu uzmanību pievēršot mājsaimniecību finansēm. Ar pielietoto ekonometrisko metožu palīdzību ir parādīta sakarība starp pasaules tirgus zelta cenām un Uzbekistānas mājsaimniecību iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu.

Trešajā nodaļā autors atspoguļo ietaupījumu struktūru, balstoties uz 2720 Uzbekistānas mājsaimniecību aptaujā iegūtajiem rezultātiem. No tiem izriet, ka lielākā daļa aptaujāto mājsaimniecību ievērojamus līdzekļus tērē juvelierizstrādājumu iegādei. Ekonometrisko metožu izmantošana ļauj autoram prognozēt mājsaimniecību ietaupījumu līmeni (juvelierizstrādājumu formā) laika periodam no 2016. līdz 2020. gadam.

Nobeigumā ir iekļauti secinājumi un formulēti ieteikumi.

Darba apjoms un struktūra

Promocijas darbu veido ievads, 3 nodaļas, nobeigums, literatūras saraksts un 2 pielikumi. Darbs sastāv no 157 lappusēm, un tajā ir iekļauti 26 attēli un 36 tabulas.

1. MĀJSAIMNIECĪBU FINANŠU ASPEKTI

Promocijas darba 1. nodaļā ir 48 lappuses, kurās ir 9 attēli un 2 tabulas.

Nodaļas pirmajā daļā autors pēta mājsaimniecības, to jēdzienu un struktūru, bet otrajā – mājsaimniecību ienākumu un izdevumu struktūru Nacionālo kontu sistēmas ietvaros Latvijas un Uzbekistānas statistikā. Tiek analizētas galvenās ekonomikas teorijas saistībā ar mājsaimniecību ienākumu un izdevumu struktūras veidošanos. Trešajā daļā ir veikta ekonomikas socioloģijas teorijas analīze mājsaimniecību ekonomikas aspektā. Ceturtā daļa ir veltīta mājsaimniecību finanšu plānošanai, un tajā autors ir formulējis finanšu plānošanas principus.

1.1. Mājsaimniecību kā zinātnisko pētījumu objekta īpatnības

Kā zināms, termins „ekonomika” ir veidojies no sengrieķu vārdiem *oikos*, kas nozīmē „māja”, un *nomos* – „noteikumi, likums”, tādēļ burtiski būtu tulkojams kā „mājsaimniecības vadīšanas noteikumi”. Pirmoreiz vārds „ekonomika” parādījās V gs. p.m.ē. Aristoteļa zinātniskajā darbā, kur tā ir nodēvēta par „dabaszinātni” un novietota cilvēku saimniekošanas izpētes centrā. Aristotelis pretnostatīja ekonomiku hrematistikai – cilvēka darbībai, kas vērsta uz labuma gūšanu³. Paraugmājsaimniecība pirmoreiz tika aprakstīta V–IV gs. p.m.ē. sengrieķu domātāja Ksenofonta traktātā „Ekonomika” („Mājturība”)⁴. Pirmos mājsaimniecību funkcionēšanas atsevišķu aspektu pētījumus veica angļu politekonomijas klasiķis V. Petijs savā darbā „Politiskā aritmētika”⁵ (1662), kurā viņš analizēja datus, kas saistīti ar mājsaimniecību ienākumiem un izdevumiem par pārtiku, apģērbu un mājokli.

Klasiskās ekonomikas teorijas skolas pārstāvji Ā. Smits⁶, D. Rikardo⁷, T. R. Maltuss⁸ un Dž. S. Mils⁹ aplūkoja ekonomisko sistēmu no zemes īpašnieku, kapitālistu un darba ekonomiskās mijiedarbības viedokļa. Ideja par ekonomisku cilvēku, kurš vadās pēc savām interesēm, ir izklāstīta Ā. Smita darbā „Pētījums par tautu bagātības dabu un cēloņiem” XVIII gs. beigās. Ā. Smits kļuva par pirmo ekonomistu, kurš uz noteiktiem priekšstatiem par cilvēka dabu balstīja veselu teorētisko sistēmu.

Nozīmīgu ieguldījumu mājsaimniecību izpētē deva E. Engels¹⁰. Viņa pētījumu galvenais priekšmets bija strādnieku ģimeņu budžeta struktūra. Analizējot statistikas datus par daudziem gadiem, viņš nonāca pie secinājuma, ka, pieaugot ģimenes ienākumiem, mainās mājsaimniecību finanšu pamatā esošā izdevumu struktūra. Tās ietvaros samazinās par pārtiku tērēto izdevumu īpatsvars, par apģērbu, apkuri un mājokli izdoto līdzekļu daļa paliek nemainīga, savukārt kultūras vajadzību

³ Аристотель. Политика. Соч. в 4 т. Т. 4. - М.: Мысль, 1983. – 830 с.

⁴ Ксенофонт Афинский, Домострой, М.: ООО «Издательство АСТ»: «Ладомир», 2003, с 46–55

⁵ Aspromourgos, Tony (1988) «The life of William Petty in relation to his economics» in History of Political Economy 20: p.337–356.

⁶ А.Смит, Исследование о природе и причинах богатства народов. Том 1. 1993. С. 129.

⁷ David Ricardo, The Principles of Political Economy and Taxation, Dover Publications, 2004, p. 45–67.

⁸ Malthus, Thomas Robert (2016). *Definitions in Political Economy*, McLean: Berkeley Bridge Press, p. 78–86.

⁹ Милль Дж.С. Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. В 3-х т. М.: Прогресс, 1980–1981.

¹⁰ Engel, (Christian Lorenz) Ernst, (1997) in *Leading Personalities in Statistical Sciences from the Seventeenth Century to the Present* (ed. N. L. Johnson and S. Kotz) New York: Wiley. Originally published in *Encyclopedia of Statistical Science*. pp. 280–314.

apmierināšanai paredzēto tēriņu īpatsvars palielinās. Īpašu interesi izraisa E. Engela pētījums par jautājumiem, kas saistīti ar cilvēka ekonomisko, saimniecisko vērtību¹¹.

„Mājsaimniecības teorija” ir radusi atspoguļojumu arī neoklasiku darbos. Neoklasiskās teorijas ietvaros tiek izdalīti divi galvenie ekonomikas subjekti: uzņēmums, kas pārstāv ražošanas jomu un kura mērķis ir gūt maksimālu ekonomisko peļņu, un mājsaimniecība, kas pārstāv patēriņa jomu un cenšas panākt maksimālu lietderīgumu. Turklāt mājsaimniecība un indivīds tiek saprasti kā analogiski jēdzieni, nepētot attiecības mājsaimniecības iekšienē, tās veidošanas un attīstības mērķus¹².

XX gs. 60. gadu vidū radās „jaunā mājsaimniecības teorija”, kuras pārstāvji G. Bekers¹³, K. Lankasters¹⁴, D. Minsers¹⁵ un T. Šulcs¹⁶ aplūkoja ģimeni nevis kā pasīvu preču un pakalpojumu patērētāju, bet gan kā aktīvu cilvēkkapitāla ražotāju. Tiek pieņemts, ka mājsaimniecībās var notikt ražošanas darbība, turklāt gan tirgus, gan netirgus. Savā analīzē G. Bekers balstās uz pieņēmuma, ka cilvēka uzvedība ir racionāla un mērķtiecīga, un lieto tādus jēdzienus kā „retums”, „cena”, „alternatīvie izdevumi” u.tml. visdaudzveidīgākajos cilvēka dzīves aspektos, arī tajos, kas tradicionāli atrodas citu sociālo disciplīnu kompetencē¹⁷.

Nacionālo kontu sistēmas metodoloģijā jēdziens „mājsaimniecība” tiek definēts, balstoties uz zemāk uzskaitītajām pazīmēm. Proti, tās ir nelielas cilvēku grupas, kas:

- mitinās vienās telpās;
- var patstāvīgi pieņemt lēmumus par savu finanšu un citu resursu sadalījumu;
- apvieno visus savus ienākumus un uzkrāto īpašumu vai to daļu;
- kopīgi patērē noteiktu veidu preces un pakalpojumus, visbiežāk – saistībā ar mājokli un uzturu.

Sektors „Mājsaimniecības” tiek definēts kā fiziski institucionālu vienību – rezidentu –kopums ar līdzīgām ekonomiskajām interesēm, funkcijām, uzvedību un finansējuma avotiem. Šis sektors ietver indivīdus un indivīdu grupas kā patērētājus, kā arī iedzīvotāju veikto uzņēmējdarbību preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas jomā, ko ne no juridiskā, ne ekonomiskā viedokļa nav iespējams nodalīt no mājsaimniecības un tās īpašniekiem.

Saskaņā ar Uzbekistānas metodoloģiju sektors „Mājsaimniecības” ietver arī pakārtotos sektorus – tie ir īrētāji, pašnodarbinātie iedzīvotāji, algotie darbinieki un ienākumu guvēji no īpašuma vai transfertiem. Sektora „Mājsaimniecības” izdalīšana Nacionālo kontu sistēmas(NKS) ietvaros rada iespēju noskaidrot tā ieguldījumu iekšzemes kopprodukta un nacionālā ienākuma radīšanā un izmantošanā, tā dalību ienākumu veidošanā, sadalē un izmantošanā, kā arī paplašina iedzīvotāju dzīves līmeņa analīzes iespējas. Pats mājsaimniecības jēdziens būtiskas diskusijas neizraisa, autori ir vairāk vai mazāk vienprātis un tikai nedaudz koriģē mājsaimniecības definīciju

¹¹Engel, (Christian Lorenz) Ernst, (1997)” in *Leading Personalities in Statistical Sciences from the Seventeenth Century to the Present* (ed. N. L. Johnson and S. Kotz) New York: Wiley. Originally published in *Encyclopedia of Statistical Science*. pp. 205

¹²Милль Дж.С.

Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. В 3-х т. М.: Прогресс, 1980-1981.

¹³Becker, Gary S. Human Capital. N.Y.: Columbia University Press, 1964. P.41–53.

¹⁴Kelvin Lancaster. A New Approach to Consumer Theory // *Journal of Political Economy*. Apr. 1966.

¹⁵Mincer J. The Production of Human Capital and The Lifecycle of Earnings: Variations on a Theme. – Working Paper of the NBER, No 4838 (Aug. 1994).

¹⁶Shultz T. Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. – N.Y., 1968, vol. 6.

¹⁷Becker, Gary S. Human Capital. N.Y.: Columbia University Press, 1964.

atkarībā no sava pētījuma mērķiem. Latvijas statistikā mājsaimniecības ir izdalītas iedzīvotāju, sociālo procesu un mājsaimniecības sastāva veidā.¹⁸

Nacionālo kontu sistēmu starptautiskajā praksē tiek ierosināta šāda mājsaimniecības definīcija: mājsaimniecības ir fiziskās personas valsts ekonomikā, turklāt tās var sastāvēt gan no vienas personas, gan no vairāku personu (ne obligāti radnieku) grupas, ko vieno kopīgs budžets¹⁹.

Mūsdienu institucionālā ekonomika akcentē, ka mājsaimniecības ir analizējamas tieši kā īpašas organizācijas, kas atšķiras no uzņēmuma un no valsts. Tiek pieņemts, ka mājsaimniecības mērķis ir nodrošināt saviem locekļiem garantētu labklājības līmeni neatkarīgi no neparedzamu apstākļu iestāšanās.

Termins „mājas saimniecība” (mājsaimniecība) tiek traktēts kā ekonomiskā vienība, kas sastāv no vienas vai vairākām personām, nodrošina ekonomiku ar resursiem un izmanto par tiem saņemto naudu, lai iegādātos preces un pakalpojumus cilvēka materiālo vajadzību apmierināšanai²⁰. Jāuzsver, ka reģionālajā ekonomikā mājsaimniecību ietekmei ir pievērsušies tādi pētnieki kā M. Ārmstrongs un Dž. Teilors grāmatā „Reģionālā ekonomika un politika”²¹, taču, aprakstot mājsaimniecības reģionu sistēmas ietvaros, viņi nav izcēlušī to ietekmi uz reģionu ekonomiku un nav noteikuši mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas principus un lomu reģionālajā ekonomikā. I. Barigins monogrāfijā „Starptautiskā reģionu pētniecība”²² apraksta mājsaimniecības kā reģiona subjektu, taču neaplūko mājsaimniecību veidošanās pamatprincipus un to ietekmi uz reģiona ekonomisko komponentu. G. Poļaks mācību grāmatā „Reģionālā ekonomika”²³ gan norāda uz mājsaimniecību lomu, tomēr nepievēršas to veidošanās principiem reģionālās ekonomikas kontekstā. Arī A. Goļikovs, N. Kazakova un J. Pravs²⁴, aprakstīdami reģionālo politiku, nepiemin mājsaimniecību lomu reģiona budžeta veidošanā.

Vispirms ir jādefinē mājsaimniecības jēdziens. L. Ritenbergs un T. Tregartens raksta, ka ekonomiskajā ziņā ar ģimeni ir jāsaprot personu grupa, ko saista radniecīgas attiecības un kam ir kopīga saimniecība ģimenes patēriņam (proti, ģimene nevar sastāvēt no viena cilvēka). Mājsaimniecības galvenā pazīme ir tādu attiecību pastāvēšana starp cilvēkiem, kas radušās, organizējot kopīgu sadzīvi un mājas saimniecību. Taču V. Jonceva norāda, ka kopīgai mājsaimniecībai, atšķirībā no ģimenes, radniecīgas attiecības nav obligātas, mājsaimniecības locekļu rīcības pamatā ir kopējās saimnieciskās intereses dzīves procesu nodrošināšanas nolūkā. Līdzās tam mājsaimniecība var sastāvēt arī tikai no viena cilvēka, kurš patstāvīgi veic ar mājas saimniecības organizēšanu un vadīšanu saistītās darbības²⁵.

Tā Dž.P. Frīdmans, definējot mājsaimniecību, raksta, ka to veido „cilvēki, kuri mitinās zem viena jumta vai aizņem atsevišķu mājokļa vienību. Gadījumā, ja

¹⁸ Latvian Statistics Database

http://data.csb.gov.lv/pxweb/en/Sociala/Sociala_ikgad_ms_sastavs/?tablelist=true&rxid=a79839fe-11ba-4ecd-8cc3-4035692c5fc8- available 3.03.2016

¹⁹<http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008>

²⁰Mincer J. The Production of Human Capital and The Lifecycle of Earnings: Variations on a Theme. – Working Paper of the NBER, No 4838 (Aug. 1994).

²¹Martin Armstrong, Jim Taylor, Regional Economics and Policy, 2000, Wiley-Blackwell, 3rd Edition, p.p. 134 –164.

²²Барыгин И. Н «Международное регионоведение, Питер пресс, 2009, с.384.

²³Поляк Г. Б., Региональная экономика, М.: ЮНИТИ Дана, 2013, с.7.

²⁴Голиков, А. П., Казакова Н. А. и Прав Ю. Г. Региональная политика и экономическое развитие: европейский контекст, Хартков, Экограф, 2009, с.240.

²⁵Под ред. Ионцева В. А. Экономика народонаселения. Издательство "Проспект", 2016 г. –601.

mājsaimniecības locekļi ir asinsradnieki vai radnieki saskaņā ar likumu, viņi veido ģimeni”²⁶.

L. A. Vinterss darbā „Tirdzniecības liberalizācija un nabadzība”²⁷ norāda uz mājsaimniecību svarīgo lomu cīņā ar nabadzību un ierosina pastiprināt „fermeru saimniecību” funkcijas, jo uzskata, ka tās varētu nodarboties ne tikai ar lauksaimniecības kultūru audzēšanu, bet arī atkritumu šķirošanu, tādējādi radot papildu darbavietas.

Ar mājsaimniecību izpēti nodarbojas arī Uzbekistānas zinātnieki. Piemēram, rakstā „Uzbekistānas lauku mājsaimniecību ienākumu veidošanās avotu un pamatkapitāla ieguldījumu prognozes” tā autori B. Berkinovs un U. Ahmedovs veic mājsaimniecību ieguldījumu aktīvos ekonometrisko analīzi, taču rakstā nav aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar mājsaimniecību finanšu plānošanu²⁸.

Mājsaimniecību tēma ir aktuāla arī Latvijas pētniekiem, piemēram, I. Balode savā disertācijā aplūko mājsaimniecību ienākumu un izdevumu dinamiku ar ekonometrisko metožu palīdzību²⁹. Latvijas mājsaimniecību ekonomikai ir pievērsušies arī analītiķi A. Bičevska, A. Meļihovs un K. Kalnbērziņa³⁰, kuri ir izstrādājuši analītisku apskatu par Latvijas mājsaimniecību ietaupījumiem laika posmā no 2000. līdz 2008. gadam. Tajā ir atspoguļota Latvijas mājsaimniecību izdevumu struktūra un modelēta to ietaupījumu struktūra.

Tādējādi ievērojama daļa zinātnieku ir vienprātis, ka mājsaimniecības jēdziena pamatā ir sadzīves kārtība, kuras ietvaros atsevišķas personas vai personu grupa nodrošina sev dzīvei nepieciešamo.

Šī darba autora veiktais pētījums ļāva viņam formulēt paša pieeju mājsaimniecībai kā patstāvīgam, saimniekojošam objektam mikrolīmenī.

Tālāk autors aplūko mājsaimniecību klasifikāciju valstu ekonomikā. Ņemot vērā ekonomikā lietotā mājsaimniecības jēdziena analīzi, pēc zinātnieču L. Nikolajevas un M. Rahmanovas domām, mājsaimniecības ir klasificējamas, iedalot tās šādos divos veidos³¹:

1. mājsaimniecības, ko saista jēdziens „ģimene”, ekonomikā ar to saprotot mājsaimniecības locekļus, kurus vieno radniecība;
2. institucionālās / kolektīvās mājsaimniecības – grupas, ko veido personas, kuras nevieno radniecība, taču kuras ilgstoši dzīvo kopā un nevar atsevišķi pieņemt lēmumus par kopīgi nopelnīto līdzekļu izmantošanu.

Mājsaimniecību budžeta plānošanas ietvaros ir jāņem vērā arī ģimenes sastāvs, kas var būt dažāds un ko autori iedala 4 pamata tipos:³²

1. laulāti pāri bez bērniem;

²⁶Jack P. Friedman, Dictionary of Business Terms (Barron's Business Guides), Vinyl Bound– Bargain Price, 2007, p.32.

²⁷L. Alan Winters, Trade Liberalisation and Poverty, School of Social Sciences University of Sussex Falmer, BRIGHTON, Centre for Economic Policy Research London, 2000, p.45–54

²⁸Б. Б. Беркинов и У. К. Ахмедов «Источники формирования доходов и прогнозирование инвестиций в основной капитал сельских домохозяйств Узбекистана», журнал «Экономика, организация и управление предприятиями, отраслями», М. 2015г.

²⁹Ilze Balode „Latvijas mājsaimniecību ienākumu un patēriņa izdevumu ekonometriskās likumsakarības”, promocijas darbs, LU, 2012.

³⁰Agnese Bičevska, Aleksejs Meļihovs, Krista Kalnbērziņa, Savings In Latvia. Latvijas Banka, Rīga 2009, p. 36.

³¹Николаева Л. А., Рахманова М. С. Экономика домашнего хозяйства и окружающего социума. Владивосток: Изд-во ВГУЭС, 2005. – 116 с.

³²Eastman, Goldsmith, Flynn, Status Consumption Scale, 1999, P.42.

2. laulāti pāri ar bērniem;
3. mātes ar bērniem;
4. tēvi ar bērniem.

Turklāt mājsaimniecības locekļi ir arī atsevišķas personas, kuras neietilpst ģimenes šūniņās. Tādējādi rodas iespēja izdalīt ģimenes šūniņu skaitu un kategorijas katra demogrāfiskā tipa mājsaimniecībās.

1.2. Mājsaimniecību finanšu plānošanas struktūra

Finanšu plānošanas jautājumi, kas saistīti ar indivīdu naudas līdzekļu veidošanu un izmantošanu ģimenes vai mājsaimniecības ietvaros, ir aplūkoti gan sengrieķu filozofu Ksenofonta³³ un Aristoteļa³⁴, gan ekonomikas zinātnes klasiķu Ā. Smita³⁵ Dž. Keinsa³⁶ u.c. darbos. Šajā sakarībā ir jānorāda, ka līdz XX gadsimta sākumam personīgo finanšu teorija vēl atradās nezinātniskā līmenī.

Angļu ekonomists Dž. Hikss darbā „Vērtība un kapitāls”³⁷ uzskata, ka ienākumu jēdziens ir daudzšķautņains un nepastāvtāvienota definīcija. Viņaprāt, vispiemērotākais ir formulējums, kas „cilvēkiem norāda uz praksi, cik viņi var patērēt, nepadarot sevi nabagākus”. Pastāv arī cita – izvērstāka – ienākumu definīcija, kas raksturo tos kā „maksimālo līdzekļu daudzumu, ko var iztērēt kādā laika periodā, ar nosacījumu, ka atbilstoši cerībām nākotnē gaidāmo ieņēmumu kapitāla vērtība (naudas izteiksmē) paliks nemainīga”³⁸.

Pēdējā laikā pētniecība mājsaimniecību personīgo finanšu jomā piedzīvo aktīvu attīstību. Starp šī virziena pētījumu autoriem ir jāmin tādi ārvalstu ekonomisti kā L. Dž. Gitmans³⁹, A. Lusardi⁴⁰, R. Mertons⁴¹ un K. L. Hamiltons⁴². Tādējādi trešajā tūkstošgadē ir sācies mājsaimniecību personīgo finanšu teorijas zinātniskais periods. Taču pētījumu neesamība par mājsaimniecību finanšu plānošanu konkrētos reģionos, pēc autora domām, bremzē gan reģionu, gan visu valstu kopējo ekonomisko attīstību.

L. Dž. Gitmans un M. D. Džonks monogrāfijā „Personīgā finanšu plānošana” ne tikai apraksta pastāvošos finanšu instrumentus un nodokļus, bet arī sniedz mājsaimniecībām ieteikumus par svarīgākajiem šīs jomas jautājumiem. Jānorāda, ka ne visām mājsaimniecībām pastāv iespēja saņemt konsultācijas banku filiālēs, atrodoties tālu no valsts centra.

R. K. Mertons grāmatā „Sociālā teorija un sociālā struktūra”, izmantojot funkcionālo analīzi, ir parādījis ideoloģijas un reliģijas ietekmi uz attiecību veidošanos ģimenē, tās materiālajām prioritātēm, izdevumu struktūras veidošanos utt. Taču autors vispār nepieskaras mājsaimniecības finanšu plānošanas aspektiem.

³³ Ксенофонт Афинский, Домострой, М.: ООО «Издательство АСТ»: «Ладомир», 2003, с. 24–45.

³⁴ Аристотель. Политика. Соч. в 4 т. Т. 4. - М.: Мысль, 1983. – 830 с.

³⁵ А.Смит, Исследование о природе и причинах богатства народов. Том 1. 1993. С. 129.

³⁶ Дж. Кейнс «Общая теория занятости процента и денег», 1986, М. Мысль, с.25–43.

³⁷ Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. М.: Прогресс-Универс, 1993. С. 289.

³⁸ Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. М.: Прогресс-Универс, 1993. С.291.

³⁹ Lawrence J. Gitman, Michael D. Joehnk, Personal Financial Planning, 2014, Harper Collins College Publishers. 656 Pages.

⁴⁰ A. Lusardi, "Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs," NBER Working Paper No. [13824](#), February 2008, and forthcoming in "Implications of Behavioral Economics for Economic Policy."

⁴¹ Роберт Кинг Мертон, Социальная теория и социальная структура, АСТ Москва; 2010, с.873.

⁴² Хамильтон К. Л. Личное финансовое планирование (страхование, инвестиции, пенсии, наследство) ИНФРА-М, 2010 г., с. 306.

K. L. Hamiltons monogrāfijā „Personīgā finanšu plānošana (apdrošināšanas, investīcijas, pensijas, mantojums)” ir padziļinātāk aprakstījis iespējamus finanšu instrumentus mājsaimniecību ienākumu palielināšanai – akcijas, obligācijas un opcijas. Tomēr autors apraksta finanšu instrumentus un šo instrumentu iegādi vairāk no juridisku personu pozīcijām, neņemot vērā ar personīgo lietošanu saistītās atšķirības. Arī mājsaimniecību finanšu plānošanas jautājuminetiekapskatīti.

Mājsaimniecību finanšu plānošanas jomai ir pievērsusies arī Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO). Tā, piemēram, ANO 1993. gadā pieņemtajā Nacionālo kontu sistēmā mājsaimniecību ienākumi ir definēti kā maksimālā summa, kas tiek iztērēta patēriņam noteiktā laika periodā, vienlaikus saglabājot sākotnējo kapitālu⁴³. Šāda ienākumu koncepcija ir pietiekami universāla, lai to varētu izmantot jebkādu tirgus dalībnieku un viņu finansiālās darbības rezultātu novērtējumam. Tomēr iedzīvotāju ienākumu izpētei jābūt detalizētākai.

Iedzīvotāju ienākumu jēdziens parasti vai nu tiek aplūkots no to materiāli lietiskā satura un avotu viedokļa, vai arī pētnieki apraksta šīs kategorijas saistību ar vispārīgākiem valsts ekonomiskās attīstības rādītājiem, kuros ir atspoguļots atražošanas process.

Pirmās pieejas ietvaros iedzīvotāju ienākumi ir naudā un natūrā saņemto ieņēmumu kopums, ko mājsaimniecības ir guvušas no dažādiem avotiem vai patstāvīgi saražojušas noteiktā laika periodā⁴⁴. Parasti tiek atspoguļots ienākumu avotu uzskaitījums atkarībā no to veidošanās. Aplūkojot iedzīvotāju ienākumu veidus un struktūru, šāda pieeja pilnībā neatklāj šo sociālekonomisko kategoriju, jo ikreiz, kad uzrodas jauns ienākumu avots vai pazūd kāds no esošajiem, nākas pārskatīt un koriģēt šo jēdzienu.

Otrās pieejas ietvaros iedzīvotāju ienākumi tiek definēti kā daļa no saražotā kopprodukta vērtības (atņemot materiālos izdevumus), kas piešķirta noteiktā laika periodā⁴⁵. Šajā gadījumā pētniekam ir nepieciešams izvēlēties noteiktu vispārīgāku rādītāju, kas atspoguļo atražošanas procesa rezultātus.

Mājsaimniecību ienākumu sastāvu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem veido: primārie ienākumi, ienākumi no īpašuma, aktuālie transferti un citi ieņēmumi (1.1. tabula).

1.1. tabula

Mājsaimniecību selektīvās izpētes ietvaros izmantojamo ienākumu sastāvs saskaņā ar starptautiskajiem standartiem (izveidojis autors)⁴⁶

Ienākumu veids	Ienākumu veidi mājsaimniecību selektīvajā izpētē saskaņā ar starptautiskajiem standartiem
Primārie ienākumi	Samaksa par darbu

⁴³Система национальных счетов

<http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008Russian.pdf>, p.5 ElectronicResource – 12.03.2016.

⁴⁴Haliassos Michael, Household Finance, Goethe University Frankfurt am Main, Germany, 2015, p.p. 567–703.

⁴⁵Haliassos Michael, Household Finance, Goethe University Frankfurt am Main, Germany, 2015, p.p. 567–703.

⁴⁶Система национальных счетов

<http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008Russian.pdf>, p.5 ElectronicResource – 12.03.2016.

	Ienākumi no uzņēmējdarbības un individuālās darbības
	Ienākumi no lauksaimniecības produkcijas pārdošanas
	Ienākumi no personīgās palīgsaimniecības
Ienākumi no īpašuma	Dividendes un ienākumi no nekustamā īpašuma iznomāšanas
	Procenti
Aktuālie transferti	Pensijas
	Pabalsti
	Stipendijas
	Bezdarba pabalsti
	Radnieku palīdzība
	Alimenti
	Citi ienākumi
Citi ieņēmumi	Ieņēmumi no personīgā īpašuma pārdošanas
	Ienākumi no nekustamā īpašuma pārdošanas
	Citi ieņēmumi

Avots: Nacionālo kontu sistēma.

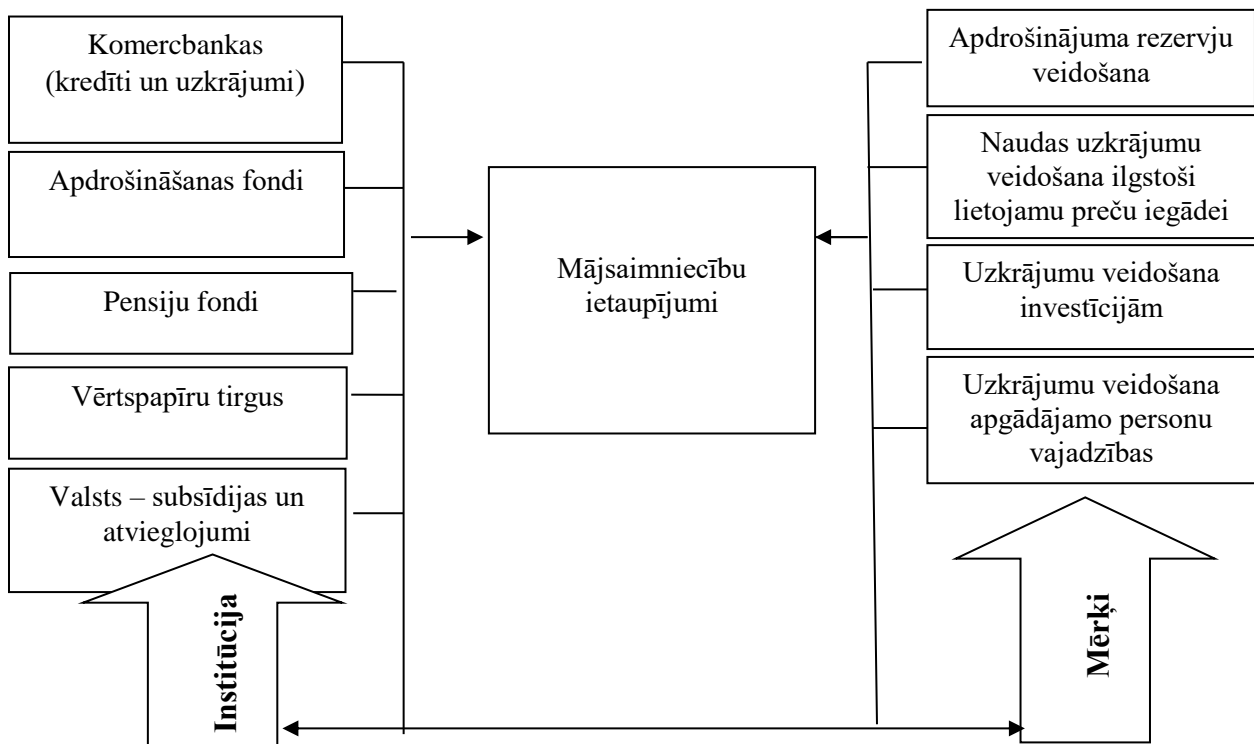
Primārajos ienākumos ir iekļauti visi ienākumi, ko mājsaimniecības gūst, piedalīdamās ražošanas procesā. Ienākumus no īpašuma veido ieņēmumi, kas saņemti no citiem ekonomikas subjektiem par mājsaimniecību finanšu aktīvu un nemateriālo aktīvu izmantošanu. Aktuālos transfertus veido pensijas, stipendijas, pabalsti, kompensāciju maksājumi,imenti, dotācijas, kā arī naudas izteiksmē novērtējama materiālā palīdzība, kas tiek saņemta no radniekiem un paziņām. Mājsaimniecību personiskā īpašuma un nekustamā īpašuma pārdošana veido citus ieņēmumus.

Dažādās valstīs katra avota īpatsvars mājsaimniecību kopējos ienākumos ir ļoti atšķirīgs. Valstīs ar labi attīstītu tirgus ekonomiku par darbu saņemto ienākumu īpatsvars pakāpeniski palielinās, dažās valstīs sasniedzot pat 80 % līmeni. Postpadomju valstīs ienākumu avotu struktūra ir neviendabīga – daļā valstu galvenais ienākumu avots ir darba alga, savukārt citās – transferti, bet vēl citās – ienākumi no īpašuma. No dažādiem avotiem veidoto kopējo mājsaimniecības ienākumu sadalījumu ietekmē katras mājsaimniecības lielums un sastāvs. Turklāt notiek arī ienākumu sākotnējā funkcionālā sadalījuma diferenciacija.

Kā liecina autora veiktā mājsaimniecību savstarpējo finansiālo attiecību analīze, ārējā un iekšējā tirgū ir iespējams klasificēt institūcijas, kuras ir iesaistītas mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas procesā tirgus ekonomikas apstākļos un kurām, pēc autora domām, var pieskaitīt (skat. 1.1. att.):

- komercbankas (mājsaimniecību depozītus);
- apdrošināšanas fondus;
- pensiju fondus;
- vērtspapīru tirgu, kur mājsaimniecības var iegādāties akcijas un obligācijas, – kā pastarpinātas institūcijas ietaupījumu veidošanai;
- valsti, kas, netiešā veidā piedaloties ietaupījumu veidošanā ar subsīdiju piešķiršanu, arī ir uzskatāma par ietaupījumu veidošanas institūciju.

Mājsaimniecības iekšējās finansiālās attiecības var klasificēt atbilstoši ietaupījumu mērķiem (1.1. att.), kas vērsti uz mājsaimniecības apdrošinājuma rezervju izveidi, naudas uzkrājumu veidošanu ilgstošas lietošanas preču iegādei vai uzkrājumu veidošanu investīcijām un mājsaimniecību apgādībā esošo personu vajadzībām.

1.1. attēls. **Mājsaimniecību ietaupījumi: iesaistītās institūcijas un mērķi (autora izveidota shēma).**

Tādējādi mājsaimniecību ietaupījumi ir svarīgs reģiona ekonomikas funkcionēšanas elements, kas ietekmē arī reģiona institūciju – komercbanku, pensiju fondu un vērtspapīru tirgus – attīstību. Reģiona ekonomikas ilgtermiņa plānošanā ir nepieciešams ņemt vērā arī faktorus, kas ietekmē mājsaimniecību ietaupījumu līmeni.

Mājsaimniecību izdevumi ir naudas līdzekļu kopums, kas tiek tērēti preču, pakalpojumu un nekustamā īpašuma iegādei, finanšu aktīvu palielināšanai, kā arī obligātajiem maksājumiem un iemaksām.

Mūsdienų statistikā tiek izdalīti četri galvenie mājsaimniecību izdevumu komponenti:

- izdevumi galapatēriņam;
- obligātie maksājumu un iemaksas;
- izdevumi kustamā un nekustamā īpašuma iegādei;
- naudas līdzekļu uzkrājumi.⁴⁷

Jāuzsver, ka katrs no uzskaitītajiem izdevumu posteņiem ir atkarīgs ne tikai no mājsaimniecības atrašanās vietas, bet arī kultūras un reliģijas īpatnībām. Šie faktori ir jāņem vērā arī valsts un resoru statistikā.

Informācija valsts statistikas vajadzībām tiek iegūta tiešā veidā no iedzīvotājiem, veicot mājsaimniecību selektīvu izpēti. Lielie un vidējie uzņēmumi iesniedz pārskatus par nodarbinātību un izmaksātajām darba algām. Turklāt tiek veikta no darba gūto

⁴⁷ Жеребин В.М., Романов А.Н. Экономика домашних хозяйств. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 231 с.

ienākumu diferenciācijas izpēte sadalījumā pa ekonomikas nozarēm, kā arī pētīta algu izmaksu aizkavēšanās.

Kā komerciāls uzņēmums mājsaimniecība tirgus ekonomikas apstākļos ir patstāvīgi saimniekojošs objekts, kas ir pilnībā atkarīgs no savas darbības rezultātiem. Valsts nodrošinājums (mājoklis, veselības aprūpe, izglītība, pensija) tiek garantēts tikai minimālo vajadzību apmierināšanas līmenī. Šādos apstākļos mājsaimniecības ir spiestas *apzināti veidot ietaupījumus* – mērķtiecīgi ierobežot savu patēriņa fondu un veidot uzkrājumu fondu. Mājsaimniecības veido ietaupījumus savu mērķu īstenošanai: lai nodrošinātu sevi „nebaltām dienām”, neparedzētu apstākļu (slimības, nelaimes, bezdarba) gadījumam vai aiziešanai pensijā, lai finansētu bērnu izglītību vai vienkārši iegūtu neatkarību no ienākumiem par darbu – spētu ar saņemtajiem ienākumiem pilnībā finansiāli nodrošināt savu ģimeni.

Vēl kāds mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas specifisks motīvs ir nepieciešamās summas sakrāšana lielu izdevumu segšanai (mājas vai automašīnas iegādei, studiju apmaksai u.tml.). Ietaupījumu uzkrāšana šiem mērķiem ir piesaistīta noteiktam laika periodam un nepieciešamībai sinhronizēt ienākumu saņemšanu un iztērēšanu. Alternatīvs veids, kā sinhronizēt patēriņu ar ienākumiem, ir kredīts, kas vispirms ļauj segt izdevumus, bet pēc tam rada atbilstošus atskaitījumus no gūtajiem ienākumiem. Lielu izdevumu segšanas veida (ietaupījumu vai kredīta) izvēle ir atkarīga no daudziem faktoriem, no kuriem galvenie ir attīstīta kapitāla tirgus esamība un nākotnes ienākumu nenoteiktība.

Mājsaimniecību ietaupījumu līmeni ietekmē dažādi faktori:

- *iedzīvotāju priekšstatu* par turpmāko situāciju preču un pakalpojumu tirgū – gatavošanās cenu paaugstināšanai un preču deficītam izraisa ietaupījumu samazināšanos, jo patērētājiem dabiski ir raksturīgi centieni izvairīties no lielākas cenas maksāšanas; un otrādi – gaidāma cenu krišanās un preču piedāvājuma pieaugums rosina patērētājus palielināt savus ietaupījumus;
- *kredītu parādu līmenis*. Patērētāju parādu līmeņa svārstības izraisa mājsaimniecību centienus novirzīt aktuālos ienākumus vai nu patēriņam, vai arī ietaupījumu veidošanai. Ja mājsaimniecības parāds būs sasniedzis ievērojamu apmēru, patērētāji centīsies samazināt savus ietaupījumus; un otrādi – ja patērētāju parāds ir relatīvi neliels, iedzīvotāju ietaupījumu līmenis var paaugstināties;
- *valsts nodokļu politika*. Arī izmaiņas aplikšanā ar nodokļiem noved pie ietaupījumu līmeņa izmaiņām, jo nodokļi tiek maksāti daļēji uz patēriņa, bet daļēji – uz ietaupījumu rēķina. Tādēļ nodokļu palielināšanās pazemina ietaupījumu līmeni; un otrādi – ienākumu daļa, kas iegūta, pateicoties nodokļu samazināšanai, daļēji tiks novirzīta iedzīvotāju ietaupījumu veidošanai, tādējādi palielinot kopējo ietaupījumu līmeni⁴⁸.

Saskaņā ar neoklasisko un institucionālo ekonomikas teoriju mājsaimniecību finanšu fondu veidošanas, sadales un izlietošanas procesā rodas nepieciešamība tos pārvaldīt. Parasti izvērīto mērķu sasniegšana nav saistīta ar formalizētām lēmumu pieņemšanas procedūrām. Ar finansēm saistītie lēmumi bieži tiek pieņemti, vadoties pēc intuīcijas un dzīves pieredzes.

Neoklasiskā ekonomikas teorija traktē mājsaimniecību mērķi kā racionālu uzvedību ar vēlmi panākt maksimālu lietderīgumu ierobežota ienākumu apmēra apstākļos.⁴⁹ Individīda naudas ienākumi ir ierobežoti. Tādēļ patērētājs izvērtē iegādājamā

⁴⁸Philip Mirowski (1989) *More Heat than Light: Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics*, Cambridge University Press. P.43.

⁴⁹Clark, J.B. (1887). "Christianity and Modern Economics," *The New Englander*, Vol. XLVII, No. 1, p. 56.

produkta lietderību, samērojot to ar savu budžetu. Šajā gadījumā patērētāja uzdevums ir atrast tādu produktu kombināciju, kas viņa budžeta ietvaros nodrošinātu tam maksimālu lietderīgumu. Tādēļ ir jāaplūko nevis lietderīgums, ko sniedz atsevišķas preces patērēšana, bet gan visa patērējamo preču kopuma lietderīgums.⁵⁰

Svarīga loma mājsaimniecību ienākumu veidošanā ir valstij, kura izvēlas saviem pilsoņiem noteiktu sociālās aizsardzības veidu. Ekonomikas literatūrā tiek izšķirti četri sociālā taisnīguma izpratnes veidi:

- *sociālā pieeja* paredz ienākumu taisnīgu sadali. Turklāt paši taisnīguma principi var būt dažādi. Piemēram, saskaņā ar egalitāro principu (no franču *egalité* – „vienlīdzība”) par taisnīgu tiek uzskatīta vienlīdzīga labumu sadalīšana starp indivīdiem neatkarīgi no viņu dalības sabiedriskajā ražošanā („kazarmu komunisms”);
- *utilitārā pieeja* (uz Dž. Bentama filozofijas pamata) paredz sadalīt labumus tā, lai nodrošinātu maksimālu lietderīgumu visiem sabiedrības locekļiem. Citiem vārdiem, ir vēlams vairāk labumu piešķirt tiem, kuri prātīs tos vairāk izbaudīt („katram – pēc vajadzībām”)⁵¹;
- *Roulza ienākumu sadalespieeja* (nosaukums radies no amerikāņu filozofa Dž. Roulza uzvārda⁵²) pieļauj ekonomisko nevienlīdzību tajā gadījumā, ja tā veicina augstāka dzīves līmeņa sasniegšanu nabadzīgākajiem sabiedrības locekļiem. Cita starpā lielāka atlīdzība, lai stimulētu tos, kuri darbojas ražīgāk, veicina sabiedriskā produkta apjoma pieaugumu, savukārt daļa no tā tiek pārdalīta par labu nabadzīgajiem;
- ienākumu sadalē pēc *tirgus pieejat* atzīts tikai viens „taisnīgums”: visu ražošanas faktoru īpašnieku ienākumi tiek veidoti, pamatojoties uz likumiem, pieprasījumu un piedāvājumu, kā arī faktoru maksimālo ražīgumu. Ienākumu sadale pēc tirgus principiem negarantē katram cilvēkam pieņemamu ienākumu līmeni. Tajā arī slēpjas tirgus sociālais netaisnīgums. Valsts, uzņemdamās būtisku daļu atbildības par to, lai tiktu ievērotas cilvēka neatņemamās tiesības uz cieņpilnu dzīvi, organizē ienākumu pārdali. Tomēr, neskatoties uz attīstīto valstu sasniegumiem sociāli ekonomiskajā jomā, ienākumu diferenciācija, tās mērogi un pamatotība joprojām ir nopietna sabiedrības problēma⁵³.

Ir acīmredzami, ka sociālais taisnīgums ienākumu sadalē var būt pretrunā ar ekonomisko efektivitāti. Mūsdienu jauktajā ekonomikā ienākumu neregulējums valsts līmenī (to pārdale, izmantojot nodokļu sistēmas, transfertus, sociālo nodrošinājumu, apdrošināšanu u.c.) rada kompromisu starp taisnīguma un efektivitātes kritērijiem. Turklāt nevienlīdzība ienākumu sadalē, sabiedrības dalījums bagātajos un nabagajos saglabājas kā noturīga parādība pat tad, ja dzīves līmenis ievērojami paaugstinās.

Pēc autora domām, tomēr neatkarīgi no īstenotās pieejas mājsaimniecību ienākumu veidošanas politikai valstij ir:

- jāīsteno pasākumi tādu ekonomisko un tiesisko priekšnoteikumu atbalstīšanai un izveidei, kas veicina aktīvu nodarbinātību un nodrošina augsta ienākuma uz vienu iedzīvotāju izaugsmes tempus;

⁵⁰William Jaffé (1976) "Menger, Jevons, and Walras De-Homogenized", *Economic Inquiry*, V. 14 (December): 511–525.

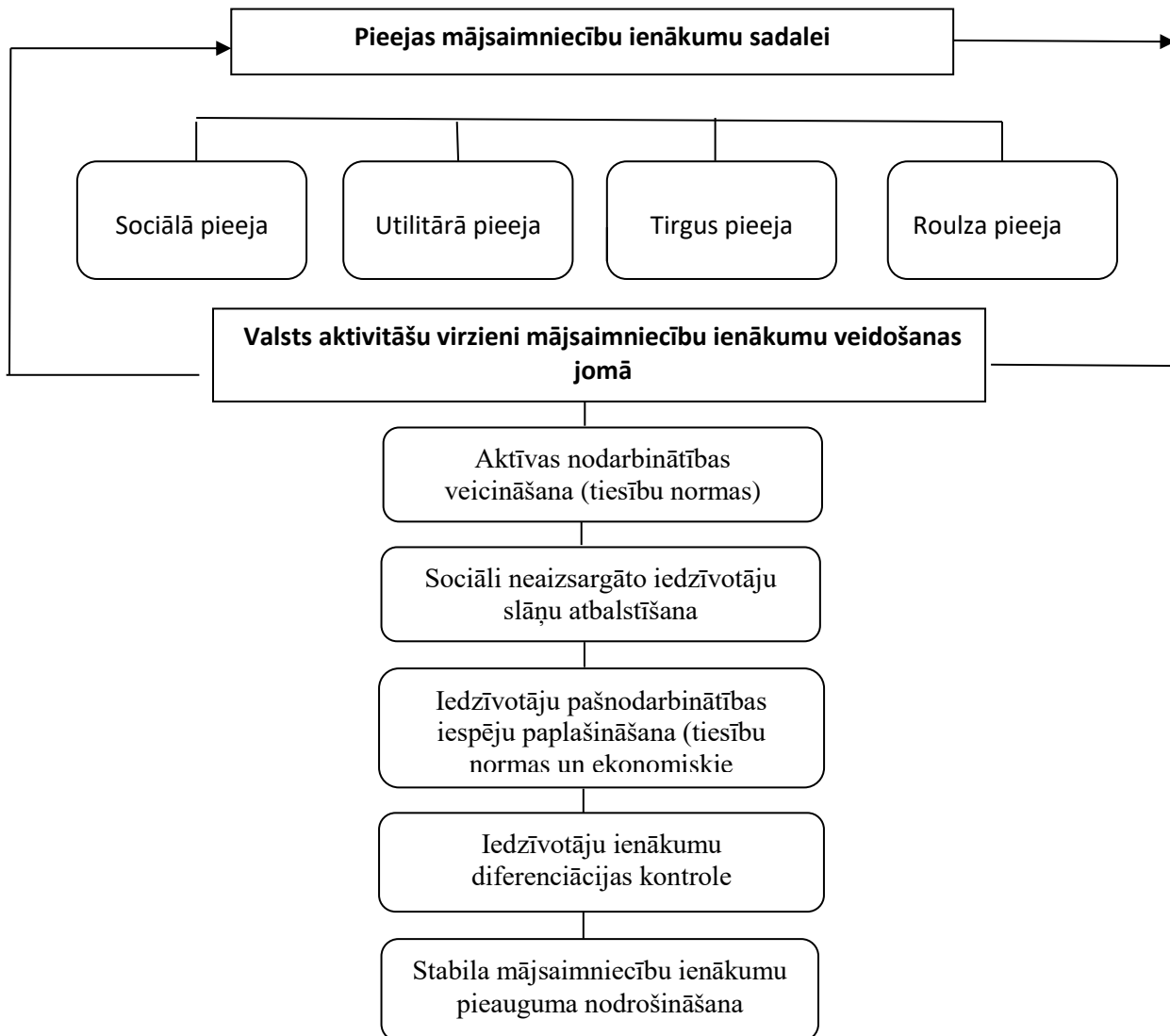
⁵¹Бентам, Иеремиа // 100 великих экономистов до Кейнса = Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. – СПб.: Экономикс, 2008. – С. 31–34. – 352 с.

⁵²Дж. Ролз «Теория справедливости», Издательство: "ЛКИ" ,2010, с.24–56.

⁵³Philip Mirowski (1989) *More Heat than Light: Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics*, Cambridge University Press.

- jāpastiprina neaizsargātākajiem iedzīvotāju slāņiem darba jomā paredzētā sociālā atbalsta adresētība. Neatkarīgi no īstenotās pieejas sociāli neaizsargātākā iedzīvotāju grupa ir atkarīga no valsts atbalsta un rēķinās ar to;
- jāveicina aktīvāks darba tirgus un jācenšas panākt līdzsvaru starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. Valsts valdības īsteno sociālās programmas darbavietu radīšanai, proti, rada iespēju nodarbinātības veicināšanai;
- jānodrošina, ka netiek pieļauta pārmērīgi liela iedzīvotāju dzīves līmeņa diferenciācija starp ienākumu ziņā dažādām sociālajām grupām. Sociālās stabilitātes nodrošināšana ir priekšnoteikums visas valsts stabilitātei (sadales vienmērīgums tiks aplūkots vēlāk);
- tiek panākts stabils iedzīvotāju reālo un viņu rīcībā esošo ienākumu pieaugums.

Kā redzams 1.2. attēlā, svarīgs valsts aktivitāšu virziens ir iedzīvotāju ienākumu diferenciācijas kontrole. Pierādījumus ar mājsaimniecību ienākumu un ietaupījumu veidošanu saistīto valsts aktivitāšu virzienu pamatotībai autors sniedz darba turpmākajā daļā, analizējot ekonomikas un ekonomikas socioloģijas teorijas. Nevienlīdzību ienākumu ziņā var atspoguļot, izmantojot rādītājus, ar kuriem mēra atšķirību starp augstu un zemu ienākumu iedzīvotāju grupām, piemēram, ienākumu kvintiļu un decīļu koeficientiem, kuri ietver kopējā iedzīvotāju skaita sadalījumu vienādās daļās un parāda attiecību starp divu galējo grupu ienākumiem.

1.2. attēls. Valsts aktivitāšu virzieni mājsaimniecību ienākumu veidošanas jomā (autora izveidota shēma).

Izpētījis virkni ekonomikas teoriju, kas skar mājsaimniecību ekonomikas veidošanos, autors piedāvā aplūkot Gustava Kasela (1866–1945) teoriju mājsaimniecību ienākumu plānošanai. G. Kasels formulēja vairākas novatoriskas un aktuālas idejas starptautisko finanšu jomā. Taču XX gs. otrajā pusē šīs idejas lielā mērā palika bez ievērības. Kasels pieņēma, ka valūtas pirktspēju ietekmē zelta cenas starptautiskajos tirgos⁵⁴. Salīdzinot vairumtirdzniecības cenas laika posmā no 1850. līdz 1910. gadam ar zelta rezervju apmēriem, viņš nonāca pie Kasela likuma, ka ekonomiskā stabilitāte ilgtermiņa periodā tiek nodrošināta ar ikgadēju kapitāla pieaugumu (kam ir proporcionāls nacionālā ienākuma pieaugums) 3 % apmērā, un uz šīs likumsakarības pamata formulēja ekonomiskā cikla naudas teoriju⁵⁵.

Ņemot vērā augšminētos Kasela teorijas principus, šī darba autors izvirza hipotēzi par pasaules tirgus zelta cenu ietekmi uz mājsaimniecību ietaupījumu līmeni, pieņemot, ka zelta cenas veido nacionālās valūtas pircēju pieprasījumu, kas savukārt ietekmē to, cik aktīvi pilsoņi iegādājas zeltu vai juvelierizstrādājumus. Turklāt zelta cenas pasaules tirgū ietekmē arī ietaupījumu līmeni depozītu formā.

1.3. Ekonomikas socioloģijas ietekme uz mājsaimniecību budžeta veidošanu

Lai novērtētu mājsaimniecību finanšu un ietaupījumu plānošanu, ir jāņem vērā arī ekonomikas socioloģijas ietekme, jo ir virkne teoriju, kuras attiecas uz ģimenes ienākumu, izdevumu un ietaupījumu veidošanu. Šīs teorijas autors ir apkopojis 1.2. tabulā.

1.2. tabula

Mājsaimniecību ekonomiku ietekmējošo teoriju analīze (izveidojis autors)

	Teorija
Ā. Smits un D. Rikardo	Darba vērtības teorija (1776)
Ž. B. Seijs un T. R. Maltuss	Ražošanas faktoru teorija (1820)
Lorenca līkne	Džini koeficients
Keinsa „veselā saprāta” teorija	Pieaugot ienākumu līmenim, cilvēkiem ir tendence palielināt patēriņu, taču tas nenotiek proporcionāli ienākumu pieaugumam, bet mazākā mērā. Turpretī, samazinoties ienākumiem, iedzīvotāji samazina ietaupījumus novirzāmos līdzekļus, lai saglabātu iepriekšējo dzīves līmeni.
M. Frīdmana permanento ienākumu teorija	Patēriņš ir proporcionāls ienākumu līmenim, taču tas neattiecas uz kārtējiem, bet permanentajiem ienākumiem. Tie atbilst vidējam ienākumu lielumam laika periodā, kura ilgums pārsniedz vienu gadu. Šī teorija izskaidro, kā mājsaimniecības reaģē uz īslaicīgām ienākumu izmaiņām.

⁵⁴Д. Кадочников, Международная координация финансово-экономической политики: научное наследие Густава Касселя, Вопросы экономики, №1, 2012, с.51–64.

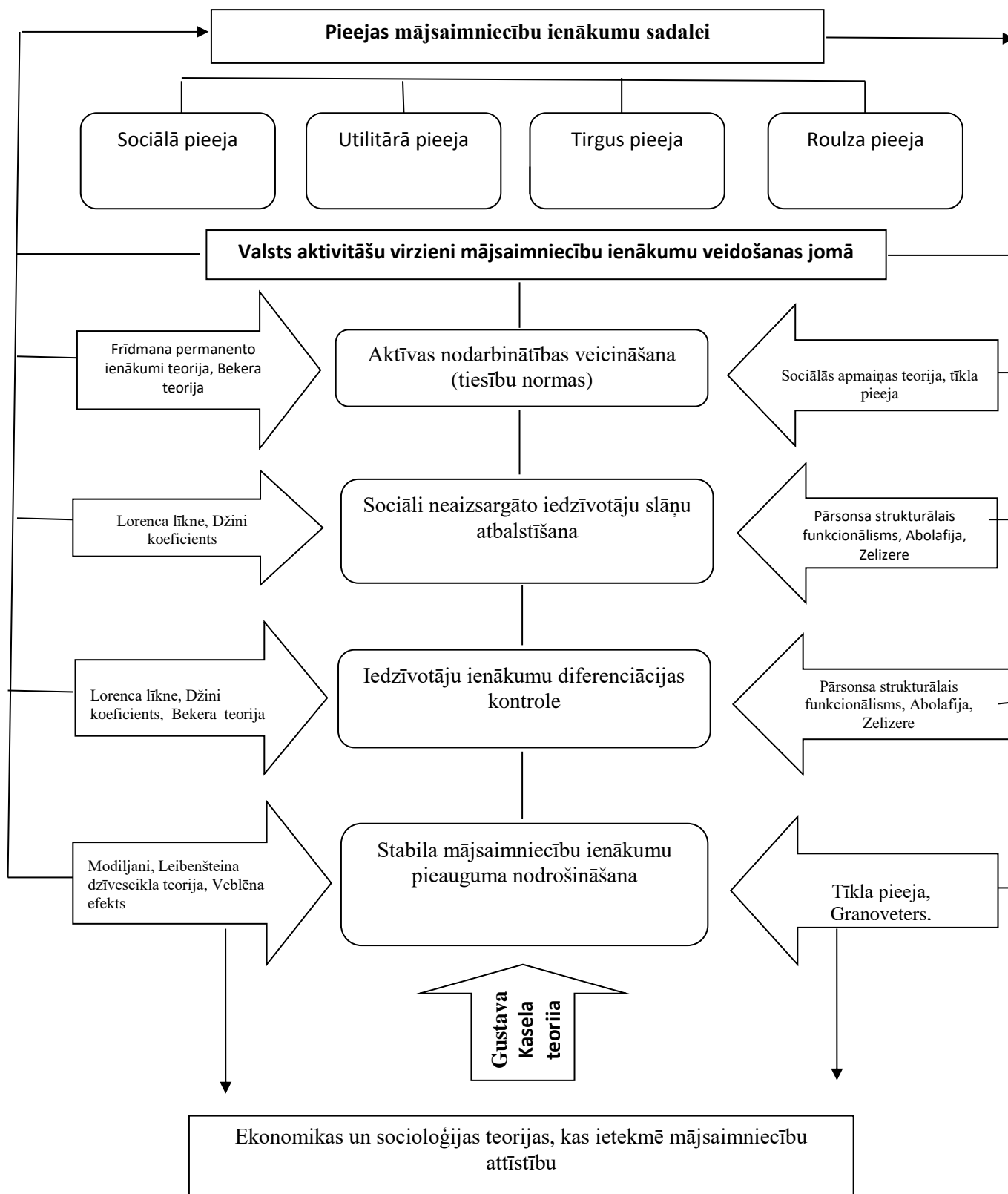
⁵⁵Karl Gustav Cassel, Das Geldproblem der Welt. München, 1921.

F. Modiljani un A. Endo dzīvescikla koncepcija	Gados jauni cilvēki, cerēdami uz lielākiem ienākumiem nākotnē, aizņemas, lai tērētu tagad, bet norēķinātos vēlāk. Ievērojami ietaupījumi tiek veidoti tieši pensijas vecumam, kad paredzami ienākumi būs nelieli. Cilvēki veido ietaupījumus, būdami tādā vecumā, kādā tiem ir liela alga, bet pēc tam, ienākumiem samazinoties, tostarp pensijas vecumā, tērē savus ietaupījumus.
G. Bekers	Neoklasiskā ekonomikas teorija – cilvēkkapitālā veikto ieguldījumu efektivitāte.
R. Polaks	Neoinstitucionālā ekonomikas teorija
F. Leplē	Ģimenes socioloģija – ģimenes budžeta analīze (1891)
R. Hills	Pieejas ģimenes un tās patēriņa izpētei (1956)
Dž. Homanss un P. Blaus	Sociālās apmaiņas teorija, kuras pamatā ir pieņēmums, ka cilvēki veidos un uzturēs attiecības, ja viņi uzskata, ka labums, ko viņi iegūs no šīm attiecībām, pārsniegs viņu ieguldījumu tajās.
M. Granoveters un H. Vaits	Ekonomikas socioloģija – saišu jeb tīkla pieeja, pieņemot, kacilvēka iesaiste labprātīgā tirgus apmaiņā dod lielāku varbūtība, kaviņš veidos attiecības ar tiem, ar kuriem ir saskāries iepriekš un pārliecinājies par jau pazīstamo partneru uzticamību (1978).
T. Pārsonss	Strukturālais funkcionālisms: socioloģijas galvenais uzdevums ir analizēt vērtību orientācijas institucionalizācijas piemērus sociālajā sistēmā. Kad vērtības ir institucionalizētas un atbilstīgi tām ir strukturēta uzvedība, veidojas stabila sistēma – „sociālā līdzsvara” stāvoklis. Pastāv divi veidi, kā šo stāvokli sasniegt: 1) socializācija, ar kuras palīdzību sabiedrības vērtības tiek nodotas no paaudzes paaudzei (svarīgākie institūti, kas pilda šo funkciju, ir ģimene un izglītības sistēma); 2) daudzveidīgu sociālās kontroles mehānismu izveide (1971)
T. Veblēns	„Demonstratīvais patēriņš” (angl. <i>conspicuous consumption</i>)
H. Leibenšteins	Nefunkcionāls pieprasījums ir neracionāls un ietver greznības patēriņu.
M. Abolafija un V. Zelizere	Kultūrvēsturiskā (1998) un etnogrāfiskā pieeja (1994)

Mājsaimniecību budžeta plānošanu ietekmējošo ekonomikas un socioloģijas teoriju izpēte ļāva autoram apkopot tās rezultātus 1.2. tabulā. Kā apliecināja veiktā ekonomikas un ekonomikas socioloģijas teoriju analīze, pētot mājsaimniecības, ir jāizmanto:

- ģimenes socioloģija – ģimenes budžeta analīze (F. Leplē); pieejas ģimenes izpētei (R. Hills);
- strukturālais funkcionālisms (T. Pārsonss); apmaiņas teorija (Dž. Homanss);
- ekonomikas socioloģija – tīkla pieeja (M. Granoveters, H. Vaits);
- jaunais institucionālisms (L. Teveno, L. Boltanskis);
- ekonomikas teorija – neoklasiskā ekonomikas teorija (G. Bekers);
- neoinstitucionālā ekonomikas teorija (R. Polaks).

Visu augšminēto pieeju ietvaros tiek apelēts pie ģimenes, kuras viena no funkcijām ir arī mājsaimniecības vadīšana. Veiktā ekonomikas socioloģijas un ekonomikas teoriju analīze ļāva autoram izveidot teorētisku piesaisti izvīrētajiem pasākumiem, kas jāveic valstij mājsaimniecību atbalstīšanas politikas jomā (1.2. att.).

1.3. attēls. **Ekonomikas un socioloģijas teoriju ietekme uz mājsaimniecību ietaupījumu veidošanu (autora izveidota shēma).**

Autors ir veicis mājsaimniecību ienākumu veidošanas ietekmējošo teoriju analīzi un atspoguļojis to 1.3. attēlā redzamajā shēmā. Saskaņā ar to, lai veicinātu valsts

mājsaimniecību aktīvu nodarbinātību, ir jāņem vērā, ka mājsaimniecību patēriņš ir proporcionāls ienākumu līmenim, taču tas neattiecas uz kārtējiem, bet permanentajiem ienākumiem (M. Frīdmana permanento ienākumu teorija), un visizdevīgākie ieguldījumi vienmēr būs ieguldījumi cilvēkkapitālā. Tādējādi izglītība un kvalifikācijas celšana saskaņā ar Bekera teoriju vienmēr būs starp mājsaimniecību izdevumu prioritātēm. Sociālās apmaiņas teorija atbalsta iedzīvotāju nodarbinātības aktivitāti, jo sadarbības formu veidošanās starp mājsaimniecībām noved pie saišu un savstarpēji izdevīgas sadarbības attīstības.

Strukturālais funkcionālisms un M. Abolafijas teorija izskaidro iemeslus, kādēļ ir jākontrolē iedzīvotāju sociālā stabilitāte. Valsts programmas īstenošana jomā „Stabila mājsaimniecību ienākumu pieauguma nodrošināšana”, no vienas puses, balstās uz aktīvu patēriņu jaunatnes vidū, bet, no otras – uz gados vecāku cilvēku ietaupījumu veidošanas (Modiljani dzīvescikla teorija). Pieaugot ienākumiem un iegūstot sociālo statusu, mājsaimniecību locekļi plānos greznības priekšmetu iegādi (Leibenšteina teorija, Veblēna efekts) un veidos attiecības ar tiem, ar kuriem ir saskārušies iepriekš un pārliecinājušies par jau pazīstamo partneru uzticamību (M. Granovetera un H. Vaita tīkla pieeja).

1.4. Mājsaimniecību finanšu plānošanas principi

Kā liecina veiktā izpēte, ar mājsaimniecību budžeta plānošanu saistītās pieejas ir atkarīgas no virknes faktoru – gan ekonomisku, gan socioloģisku (1.2. tab.). *Finanšu plānošanas objekts* ir mājsaimniecības rīcībā esošais ienākums, proti, tā kopējo ienākumu daļa, ar kuru tā var rīkoties. Finanšu resursu kustības kontrole tiek īstenota visās mājsaimniecību finansiālo attiecību jomās. *Mājsaimniecību finanšu kontroles instruments* ir budžets, kas ļauj kontrolēt mājsaimniecības ienākumus un izdevumus, novērtēt saimnieciskās darbības un investīciju rezultātus.

Lai izstrādātu mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas principus, vispirms autors definē principa jēdzienu. Piemēram, Aristotelis objektīvā izpratnē principu saprot kā pirmcēloni – to, uz kā pamata kaut kas pastāv vai pastāvēs.⁵⁶ Savukārt Kants skaidro principu subjektīvi: viņš izšķir konstitutīvos principus (tikai empīriskām vajadzībām) un regulatīvos principus (tikai transcendentālām vai tikai praktiskām vajadzībām)⁵⁷. Tādējādi ar principu tiek saprasta vadošā ideja, uzvedības pamatnoteikums. Loģiskā izpratnē princips ir centrālais jēdziens, pamats sistēmai, kas ietver kāda noteikuma vispārīnāšanu un attiecināšanu uz visām tās jomas parādībām, no kuras šis princips ir abstrahēts. Ar darbības principu, citkārt sauktu par maksimu, tiek saprasta, piemēram, ētikas norma, kas raksturīga cilvēku attiecībām sabiedrībā⁵⁸.

Autors piedāvā šādus mājsaimniecību budžeta *finanšu plānošanas principus*:

1. *pilnīgas patstāvības princips*. Uz šī principa pamata tiek nodrošināta nepieciešamā resursu manevrējamība, kas ļauj koncentrēt finanšu resursus vajadzīgajos mājsaimniecības finansiāli saimnieciskās darbības virzienos;
2. *nodrošinājums ar finanšu resursiem*. Mājsaimniecības eksistences pamatā ir pašu tās locekļu darba un uzņēmējdarbības rezultāti, kā arī ārēji naudas ieņēmumi (darba alga, ienākumi no darījumiem ar personīgo īpašumu un naudas uzkrājumiem finanšu un kredītu jomā, ienākumi no individuālu privātuzņēmumu darbības, transferti un sociālie maksājumi);

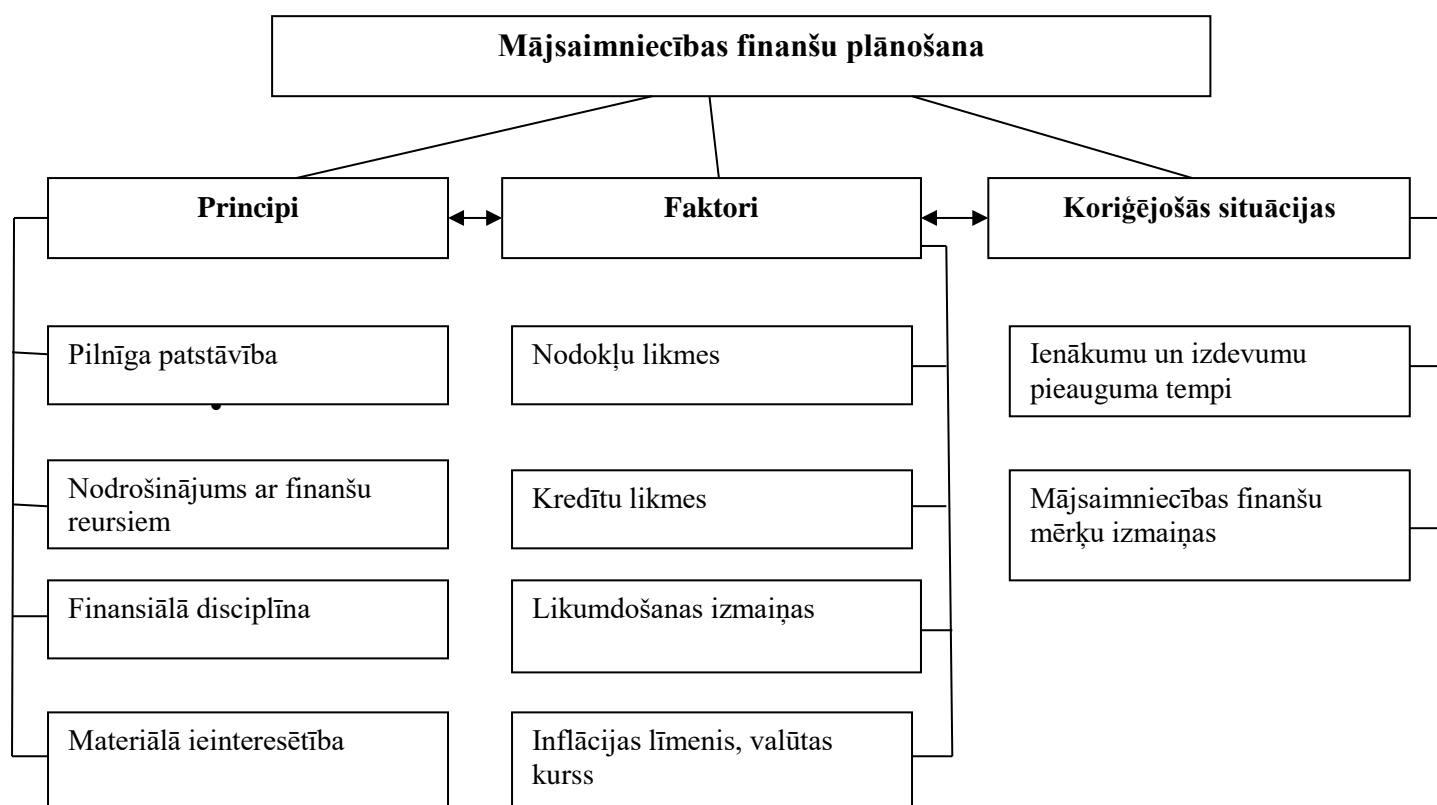
⁵⁶ McLeisch, Kenneth Cole (1999). *Aristotle: The Great Philosophers*. Routledge. p. 5.

⁵⁷ Kant, Ausgabe der Preußischen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1987 (1900) S.45.

⁵⁸ Николаева И.П. Экономический словарь, М.: Проспект, 2014, с. 176.

3. *finansiālās disciplīnas princips*. Plānojot savu budžetu, mājsaimniecības paredz termiņus un maksājumu summas obligātajiem maksājumiem finanšu saistību izpildei attiecībā pret valsts institūcijām, saimnieciskās darbības subjektiem, kreditēšanas sistēmu, dažādiem fondiem un pilsoņiem, pret ko mājsaimniecībām ir dažāda veida saistības;
4. *materiālās ieinteresētības princips*. Ienākumu gūšana no visu veidu darbības veicina dzīves līmeņa paaugstināšanos.

Pētījuma gaitā autors ir apkopojis kopsakarības starp mājsaimniecību finanšu plānošanas principiem, faktoriem un koriģējošām situācijām un atspoguļojis tās 1.7. attēlā.

1.7. attēls. **Kopsakarības starp mājsaimniecību finanšu plānošanas principiem, faktoriem un koriģējošām situācijām (autora izveidota shēma).**

Finanšu plāns tiek veidots striktā saskaņā ar ģimenes vai indivīda vajadzību specifiku, kas pastāv plānošanas brīdī. Gadījumā, ja mainās finansiālie mērķi, plāns ir jāpārskata un līdzekļi jānovirza jauno uzdevumu atrisināšanai⁵⁹. Finanšu plānošanai ir nepieciešama informācija par indivīdu vai ģimeni (dati par strādājošo cilvēku ienākumiem, aktīviem un saistībām, personīgi dati par ģimenes locekļiem). Iegūtā informācija tiek analizēta, lai noteiktu, kādi papildu pasākumi ir jāveic finanšu plānošanas ietvaros, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. Kad finanšu plāni ir noteikti un ir

⁵⁹Хамилтон Карен Л. Личное финансовое планирование (страхование, инвестиции, пенсии, наследство) –М, ИНФРАМ, М. 2007. – XXIV, 306 с., стр. 13.

sākusies to izpilde, tie ir jākontrolē. Ja to rezultāti neapmierina indivīda vajadzības, plāni ir jāpārskata.⁶⁰

Mājsaimniecību budžeta personīgās finanšu plānošanas metodika ietver atbildes uz šādiem galvenajiem jautājumiem: par kādu summu es varu atļauties a) samazināt savus aktīvus, lai veiktu pirmo iemaksu, un b) palielināt ikmēneša izdevumus kredīta procentu samaksai, lai vienlaikus sasniegtu arī citus finansiālos mērķus: apmaksātu izdevumus bērnu izglītībai, papildu pensiju nodrošinājumam, apdrošināšanas aizsardzībai utt.

Kā tika parādīts 1.3. apakšnodaļā, finanšu plānošanu ietekmē ne tikai ekonomiskie faktori, bet arī socioloģiskie. Piemēram, saskaņā ar autora viedokli ienākumu, izdevumu un ietaupījumu plānošanas struktūra atsevišķās valstīs un reģionos būs atšķirīga. Vadoties pēc Abolafijas un Zelizeresteorijas par vēsturisko un etnogrāfisko aspektu, kā arī Veblēna un Leibenšteina teorijas par greznuma priekšmetu iegādi atkarībā no sociālā statusa, ietaupījumu līmeni ietekmēs arī valstī valdošās kultūras tradīcijas. Tāpat mājsaimniecībām ir aktuāla arī Modiljani „dzīvescikla teorija” – jo jaunāki ir iedzīvotāji, jo vairāk līdzekļu tiek tērēti cerībā uz ieņēmumiem nākotnē.

2. UZBEKISTĀNAS MĀJSAIMNIECĪBU ANALĪZE

Promocijas darba 2. nodaļā ir 47 lappuses, kurās ir 7 attēli un 27 tabulas.

Nodaļas pirmajā daļā ir veikta Uzbekistānas Republikas PEST analīze – analizēts valsts statuss pasaulē, tās dalība dažādās starptautiskās organizācijās. Ir analizēti ekonomiskie un sociālie rādītāji, kā arī pieminēti Uzbekistānas Republikas dokumenti, kuru īstenošana ir vērsta uz valsts ekonomikas tehnisko pilnveidi. Otrajā daļā ir analizēta Uzbekistānas mājsaimniecību ekonomika, bet trešajā – ar ekonometrisko metožu palīdzību novērtēti faktori, kas ietekmē valsts mājsaimniecību ietaupījumu līmeni.

2.1. Uzbekistānas Republikas PEST analīze

Lai sasniegtu promocijas darbā izvirzīto mērķi, tika veikta Uzbekistānas Republikas PEST (STEP) analīze.

PEST analīze ir organizācijas ārējās vides sociālo (**S** – *social*), tehnoloģisko (**T** – *technological*), ekonomisko (**E** – *economic*) un politisko (**P** – *political*) faktoru stratēģiskā analīze. Taču šajā gadījumā analīze attieksies uz valsti.

Uzbekistānas Republika atrodas Āzijas centrālajā daļā. Valsti vada prezidents, kuru ievēl uz pieciem gadiem. Valsts sastāv no 14 administratīvi teritoriālajām vienībām: 12 apgabaliem (vilojatiem), vienas autonomās republikas (Karakalpakstānas, kas atrodas valsts ziemeļrietumos) un vienas administratīvās pilsētas – valsts galvaspilsētas Taškentas. Vietējā līmenī administrācija ir iedalīta rajonos (tumanos) un pilsētās.

Uzbekistāna īsteno „daudzvektoru” ārpolitiku. Šādu terminu attiecina uz attiecību veidošanu ar dažādiem partneriem, kas dažkārt ir savstarpēji pretinieki. Afganistānas atrašanās kaumiņos un tajā valdošā situācija rada iemeslu Uzbekistānas sadarbībai ar Eiropas Savienību, ASV un NATO. Uzbekistāna ir šādu organizāciju dalībiece:

⁶⁰ Хамилтон Карен Л. Личное финансовое планирование (страхование, инвестиции, пенсии, наследство) / Пер. с англ. Под ред. В. Х.Эченике и Е. В. Эченике. – М, ИНФРАМ, М. 2007. – XXIV, 306 с., стр. 63.

ANO(kopš 1992. gada), EDSO (kopš 1992. gada 26. februāra), Šanhajas Sadarbības organizācijas (kopš 2005. gada), Neatkarīgo valstu savienības (kopš 1991. gada), Pasaules Veselības organizācijas (kopš 1992. gada), Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (kopš 1991. gada), Pasaules Bankas (kopš 1992. gada), UNESCO (kopš 1993. gada), Starptautiskā Valūtas fonda (kopš 1992. gada) un Āzijas Attīstība bankas (kopš 1995. gada).

Uzbekistānas Republikas galvenie eksporta partneri 2015. gadā bija Ķīna, Kazahstāna, Turcija, Krievija, Bangladeša un Kirgizstāna, bet importa partneri – Krievija, Ķīna, Dienvidkoreja un Kazahstāna (2.2. tabula).

2.1. tabula

Uzbekistānas Republikas eksporta un importa operāciju partnervalstis 2015. gadā⁶¹

Eksporta partneri	Ķīna – 21,2 %, Kazahstāna – 15,9 %, Turcija – 15,8 %, Krievija – 14,7 %, Bangladeša – 9,5 %, Kirgizstāna – 4 % (2012)
Importa partneri	Krievija – 20,7 %, Ķīna – 16,6 %, Dienvidkoreja – 16,4 %, Kazahstāna – 12,5 %, Vācija – 4,6 %, Turcija – 4,2 %, Ukraina – 4 % (2012)

Avots: O`zbekiston Respublikasi Davlat statistika, <http://stat.uz/>

Kā redzams 2.1. tabulā, vairāk nekā 21 % Uzbekistānas eksporta operāciju ir veiktas ar Ķīnu. Kazahstānas, Turcijas un Krievijas īpatsvars ir ap 15 % no visām eksporta operācijām, savukārt Kirgizstānai, ar kuru Uzbekistānai ir kopīga robeža, tas ir tikai 4 %. Importa partnervalstu sadalījums ir citāds – vairāk nekā 20 % importa ir no Krievijas, 16,6 % – no Ķīnas un 16,4 % – no Dienvidkorejas. Kazahstāna arī importa jomā ir Uzbekistānas stratēģiskais partneris ar īpatsvaru vairāk nekā 12 %. Uzbekistānas svarīgāko ekonomisko rādītāju analīze ir atspoguļota 2.2. tabulā.

2.2. tabula

Uzbekistānas Republikas galveno ekonomisko rādītāju analīze (2010–2014)⁶²

	2010	2011	2012	2013	2014
IKP, %	8,5	8,3	8,2	8,1	8,1
IKP uz vienu iedzīvotāju, USD	4184,14	4412,47	4704,53	5002,5	5319,5
Inflācija, %	5,2	4,6	4,9	4,37	4,5
Ārējais parāds, % no IKP	9,96	9,09	8,62	8,58	8,7

Avots: O`zbekistonda statistika.

Kā liecina 2.2. tabulā atspoguļotie dati, Uzbekistānas IKP stabili atrodas pietiekami augstā līmenī, un saskaņā ar Pasaules Bankas informāciju šī valsts ir viena no desmit valstīm ar vislielākajiem izaugsmes tempiem.

Jāuzsver, ka analizējamo 5 gadu laikā – no 2010. līdz 2014. gadam – arī ienākumi uz vienu iedzīvotāju ir bijuši diezgan augstā līmenī.

⁶¹O`zbekiston Respublikasi Davlat statistika, <http://stat.uz/> 16.12.2015.

⁶²O`zbekiston Respublikasi Davlat statistika, <http://stat.uz/>

Valsti neapgrūtina liels ārējais parāds, un tā kopējā dinamika ir vērsta uz samazināšanos, proti, no 9,96 % no IKP 2010. gadā līdz 8,7 % 2014. gadā. Saskaņā ar PVF ieteikumiem ārējā parāda attiecība pret IKP līdz 30 % liecina par to, ka parādu riska līmenis ir zems.

Kā jau tika minēts valsts politiskajā analīzē, tā ir iedalīta 16 apgabalos un vienā autonomajā republikā. Lai novērtētu Uzbekistānas Republikas mājražniecību lomu valsts ekonomikā, autors aplūko Uzbekistānas reģionālo iekšzemes kopproduktu laika posmā no 2011. līdz 2014. gadam (2.3. tab.).

2.3. tabula

Iekšzemes kopprodukts (reģionālais) no 2011. līdz 2014. gadam (autora aprēķins)					Izmaiņas, salīdzinot 2011. un 2014. gadu, %
	(tūkst. USD)	(tūkst. USD)	(tūkst. USD)	(tūkst. USD)	
	2011	2012	2013	2014	
Karakalpakstānas Republika	1 353 292,68	1 537 617,34	1 726 965,73	1 649 305,24	63,6
Andidžonas apgabals	2 816 890,24	3 233 948,92	3 656 854,84	4 189 583,14	99,7
Buhāras apgabals	2 861 646,34	3 183 142,53	3 449 395,16	3 673 916,99	72,4
Džizahas apgabals	1 178 048,78	1 324 977,02	1 525 453,63	1 497 139,22	70,6
Kaškadarjas apgabals	4 252 378,05	4 849 391,38	5 216 834,68	4 772 136,95	50,7
Navoji apgabals	2 781 829,27	3 121 640,07	3 498 135,08	3 440 105,35	66,0
Namanganas apgabals	1 982 500,00	2 323 67,86	2 616 985,89	2 757 833,08	86,8
Samarkandas apgabals	3 017 500,00	3 519 623,41	4 023 034,27	4 176 777,77	85,9
Surhondarjas apgabals	1 972 439,02	2 329 572,99	2 702 67,34	2 759 831,08	87,9
Sirdarjas apgabals	1 006 402,44	1 142 196,60	1 312 651,21	1 222 323,13	63,1
Taškentas apgabals	5 083 292,68	5 672 933,90	6 417 288,31	6 425 756,06	69,7
Fergānas apgabals	3 467 256,10	3 945 795,38	4 418 447,58	4 414 767,05	71,0
Horezmas apgabals	1 600 365,85	1 853 318,85	2 111 139,11	2 150 712,92	80,4
Taškentas pilsēta	6 877 865,85	7 969 861,56	8 956 01,21	9 684 088,64	89,1
Uzbekistānas Republika (kopā)	40 251 707,32	46 007 877,81	51 631 54,03	52 814 276,63	83,9

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

No autora veiktās analīzes izriet, ka reģionālā IKP izkliede ir liela – Taškentā reģionālais IKP 219 684 088,64 tūkst. USD, un tas ir visaugstākais rādītājs valstī. Otrajā vietā ir Kaškadarjas apgabals ar 4 772 136,95 tūkst. USD 2014. gadā, kas ir divas reizes mazāk nekā Uzbekistānas galvaspilsētā. Savukārt trešo vietu ieņem Andidžonas un Samarkandas apgabali ar tikai nedaudz vairāk nekā 9 mljrd. sumu. Vismazākais IKP ir Sirdarjas apgabālā, kur tas 2014. gadā sasniedza vien 1 222 323,13 tūkst. USD un līdz ar to bija 8(!) reizes mazāks nekā Taškentā. Kā redzams no tabulā atspoguļotajiem datiem, reģionālā IKP izkliede Uzbekistānā ir ļoti atšķirīga, kas liecina par nepieciešamību īstenot valstī izlīdzinātāku reģionālo politiku.

Autora veiktie aprēķini liecina, ka pēdējo gadu laikā valstī ir konstatējams ievērojams IKP pieaugums tās reģionos un analizējamo 4 gadu laikā – no 2011. līdz 2014. gadam – tas valstī kopumā ir palielinājies par 83,9 %. Turklāt vismazākais pieaugums bija Kaškadarjas apgabālā (50,7 %) un Sirdarjas apgabālā (63,1%). Uzbekistānas IKP struktūra ir atspoguļota 2.4. tabulā.

Makroekonomiskie rādītāji 2014. gada janvārī – decembrī

	Milj.USD	Izmaiņas salīdzinājumā ar 2013. gada janvāri – decembri
Iekšzemes kopprodukts	73080,9	108,1
Rūpniecības produkcija	37 899,9	108,3
Lauksaimniecības produkcija	18 627,5	106,9
Investīcijas pamatkapitālā	16 993,6	109,6
Būvniecība	9 969,4	118,3
Kravu pārvadājumi, milj. t	1455,8	105,0
Kravu apgrozījums, milj. t/km	86474,6	103,3
Pasažieru pārvadājumi, milj. cilvē.	7321,3	104,8
Pasažieru apgrozījums, milj. pas./km	100095,7	105,8
Mazumtirdzniecības preču apgrozījums	29 558,1	114,3

Avots: O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika, <http://stat.uz/>

Tabulas 2.4. dati liecina, ka valsts ekonomika piedzīvo pacēlumu: maksimālais pieaugums 18 % apmērā 2014. gadā ir būvniecības nozarē, bet minimālais 5 % –kravu pārvadājumu jomā.

Valsts ir noteikusi perspektīvās ilgtermiņa attīstības uzdevumus (2.5. tab.).

Uzbekistānas Republikas ilgtermiņa attīstības uzdevumi: izmaiņas IKP struktūrā, % (izveidojis autors)

	2010	2020	2030
Pārstrādes rūpniecība	9,0	17,0	22
Ieguves rūpniecība	26,4	19,4	15
Lauksaimniecība	19,5	20,5	8,0
Pakalpojumi	45,1	52	55

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā redzams, par prioritāri attīstāmo nozari Uzbekistāna ir noteikusi pārstrādes rūpniecību – 2010. gadā tās īpatsvars IKP bija tikai 9 %, bet līdz 2030. gadam to plānots palielināt līdz 22 %, savukārt ieguves rūpniecības un lauksaimniecības daļu – samazināt par 11 %(!).

Autors 2.6. tabulā ir apkojis datus par kopējiem ienākumiem uz vienu iedzīvotāju mēnesī (summas izteiktas sumos).

Kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju sadalījumā pa reģioniem (2011–2014)

	2011	2012	2013	2014
Karakalpakstānas Republika	1551,8	1894,8	2216,9	2538,0
Andidžonas apgabals	1969,3	2376,7	2906,5	3291,1
Buhāras apgabals	2582,1	3168,8	3846,9	4310,1
Džizahas apgabals	1495,1	1781,7	2212,6	2573,6
Kaškadarjas apgabals	1755,1	2161,9	2630,9	2939,4
Navoiji apgabals	3713,6	4211,6	5043,6	5785,6
Namanganas apgabals	1579,8	1980,2	2376,2	2736,7
Samarkandas apgabals	1842,8	2309,1	2789,3	3123,4
Surhondarjas apgabals	1734,5	2131,7	2591,3	2941,3
Sirdarjas apgabals	2064,7	2570,1	3301,2	3687,5
Taškentas apgabals	2418,5	2813,8	3399,2	3928,2
Fergānas apgabals	1741,6	2223,5	2663,7	2970,1
Horezmas apgabals	2018,9	2501,5	3112,2	3483,4
Taškentas pilsēta	4295,5	5203,4	6449,1	7305,5

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā redzams, ienākumu izkliede pa valsts reģioniem ir liela – no 7305 sumiem Taškentā līdz 2538 sumiem Karakalpakstānā, kas ir 3(!) reizes mazāk.

Iedzīvotāju ienākumu izaugsmes tempi laika posmā no 2011. līdz 2014. gadam (procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu)

	2011	2012	2013	2014
Iedzīvotāju kopējie ienākumi	131,4	123,8	123,5	115,1
Iedzīvotāju reālie kopējie ienākumi	122,4	115,5	115,4	108,1
Kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju	127,9	122,1	121,6	113,1
Reālie kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju	119,2	113,8	113,7	106,2

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Tabulā 2.7. apkopotie dati liecina, ka laika posmā no 2011. līdz 2014. gadam iedzīvotāju ienākumi samazinās vidēji par 10 %. Šādas situācijas iemesls ir ekonomiskās krīzes sekas.

Ietaupījumi un investīcijas Uzbekistānas Republikā, % no IKP

	2001	2005	2010	2020	2030
Ietaupījumi	24	22	27,2	29,1	31
Investīcijas	18	36	32	34	35

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Prioritārie virzieni, ko Uzbekistānas Republikas valdība ir noteikusi laika posmam līdz 2030. gadam, ir saistīti ar plānoto IKP pieaugumu 8 % līmenī, un sakarā ar to investīcijām valsts ekonomikā ir jābūt vismaz 30 % no valsts IKP.

Izdevumi veselības aprūpei Uzbekistānas Republikā (2010–2030)⁶³

	2010	2020	2030
Veselības aprūpē ieguldītie līdzekļi, milj. ASV dolāru	168,22	500	600
Iedzīvotāju mūža ilgums, gadi	69	73	75

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā redzams, valstī tiek aktīvi risināti sociālie jautājumi – tiek plānots, ka iedzīvotāju mūža ilgums līdz 2030. gadam sasniegs 75 gadus, kas ir par 6 gadiem vairāk nekā 2010. gadā. Lai īstenotu šo programmu, paredzēts līdz 2030. gadam četrkārtot investīcijas veselības aprūpē. Uzbekistāna ir izvirzījusi ārkārtīgi ambiciozu mērķi – līdz 2030. gadam palielināt iekšzemes kopproduktu vismaz divas reizes.

Uzbekistānas iekšpolitikas kodols ir tirgus ekonomikas izveide, kas vērsta uz cilvēka interesēm, radot spēcīgu mehānismu, kurš nodrošina motivāciju strādāt un valsts aizsardzību neaizsargātākajiem sociālajiem slāņiem. Patlaban Uzbekistānā pārejai uz tirgus attiecībām tiek īstenots nacionālais modelis, kura pamatā ir pieci pamatprincipi, ko savulaik ir formulējis Uzbekistānas Republikas prezidents I. Karimovs. Tie ir: ekonomikas prioritāte pār politiku; valsts vadošā loma pārkārtošanās politikas īstenošanā; likuma augstākā vara; spēcīga sociālā politika, ņemot vērā demogrāfisko specifiku; pakāpeniska evolucionāra pāreja uz tirgus ekonomiku bez revolucionāriem lēcieniem un „šoka” pasākumiem.

Jānorāda, ka bezdarba līmeni regulē valsts ar jaunu darbavietu radīšanas palīdzību. Bezdarba līmenis Uzbekistānas Republikā 2010. un 2011. gadā bija 11 %, 2012. gadā – 10,9 %, 2013. gadā – 10,7 % un 2014. gadā – 10,6 %.⁶⁴ Ir redzams, ka pie iedzīvotāju skaita ikgadējā pieauguma par 1,5 % valstī bezdarba pieaugums nav vērojams (2.11. tab.).

Novērtējot Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju struktūru, nemazsvarīgs faktors ir arī to vidējais vecums. Kā liecina 2.10. tabulā atspoguļotie dati, iedzīvotāju vidējais vecums ir 27,5(!) gadi. Šis rādītājs apliecina, cik svarīgi ir risināt sociālās aizsardzības jautājumus: no vienas puses, tas ietver pabalstu maksājumus ģimenēm ar bērniem un

⁶³ Ahmedov M, Azimov R, Mutalova Z, Huseynov S, Tsoyi E and Rechel B. Uzbekistan: Health System Review. HealthSystemsInTransition, 2014.

⁶⁴ Данные госкомстата Республики Узбекистан, <http://www.stat.uz/>

pensiju fonda nodrošināšanu, bet, no otras puses, ir saistīts ar labvēlīgas uzņēmējdarbības vides izveidi, kurā nodokļu likmes nav augstas.

2.10. tabula

Iedzīvotāju vidējais vecums gados sadalījumā pa reģioniem (2013)⁶⁵

Reģions	Iedzīvotāju vidējais vecums, gadi
Karakalpakstānas Republika	26,6
Andidžonas apgabals	27,7
Buhāras apgabals	28,3
Džizahas apgabals	26,4
Kaškadarjas apgabals	26,0
Navoji apgabals	28
Namanganas apgabals	27,2
Samarkandas apgabals	26,6
Surhondarjas apgabals	25,8
Sirdarjas apgabals	26,1
Taškentas apgabals	28,8
Fergānas apgabals	28
Horezmas apgabals	26,7
Taškentas pilsēta	31,9
Uzbekistānas Republika (kopā)	27,5

Avots: Uzbekistānas almanahs 2013.

Saskaņā ar nacionālās statistikas datiem, kuru pamatā ir neseno veiktās izmaiņas Valsts Statistikas komitejas pielietotajās aprēķina procedūrās, pilsētās mītošo iedzīvotāju īpatsvars 2014. gadā bija 51,2 %. Šis rādītājs nedaudz pārsniedz Pasaules Bankas veikto novērtējumu, kura pamatā ir Pasaules Bankas novērtēšanas principi un pilsētu koeficienti no ANO izdevuma „Pasaules urbanizācijas prognozes” (2.11. tab.).

2.11. tabula

Uzbekistānas iedzīvotāju demogrāfiskās struktūras analīze

	2010	2011	2012	2013	2014
Kopējais iedzīvotāju skaits (milj.)	28,9	30	30,2	30,4	31,02
Sievietes, %	50	49,9	-	-	50,3
Iedzīvotāji vecumā no 0 līdz 14 gadiem, %	29,3	28,2	27,2	26,8	26,4
Iedzīvotāji vecumā no 65 gadiem, %	4,7	4,1	4,0	4,2	4,3
Ikgadējais iedzīvotāju skaita pieaugums, %	1,7	1,5	1,6	1,5	1,5

⁶⁵Альманах Узбекистана 2013, центр экономических исследований, Ташкент 2013г. с. 70.

Kopējais dzimstības koeficients (dzimušo bērnu skaits uz vienu sievieti)	2,3	2,2	2,1	2,0	1,6
Demogrāfiskās slodzes koeficients (apgādājamo % attiecība pret iedzīvotājiem darbspējīgā vecumā)	51,1	61,7	-	-	45,3
Pilsētu iedzīvotāju īpatsvars, % (Pasaules Bankas novērtējums)	36,2	36,2	36,2	36,2	36,2

Avots: Report of World Bank, <http://www.worldbank.org/>; ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome, Iedzīvotāju nodaļa.

Īpašu uzmanību Uzbekistānas Republikas valdība pievērš valsts inovatīvajai attīstībai. Autors ir analizējis un apkopojis 2.12. tabulā normatīvos aktus un programmas valsts tehnoloģiskās attīstības veicināšanai.

2.12. tabula

Īss pārskats par Uzbekistānas Republikas programmām un normatīvajiem aktiem tehnoloģiju attīstības veicināšanas jomā⁶⁶

N.p.k.	Dokumenta nosaukums	Dokumenta Nr. un izdošanas datums
Attīstības programmas		
1	„Par Uzbekistānas Republikas rūpniecības prioritātēm 2011.–2015. gadā”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 15.12.2010. Lēmums Nr. PP-1442
2	„Par lauksaimnieciskās ražošanas tālākās tehniskās un tehnoloģiskās modernizācijas programmu 2012.–2016. gadam”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 21.05.2012. Lēmums Nr. PP-1758
3	„Par pasākumiem Uzbekistānas Republikas pārtikas rūpniecības pārvaldes organizācijas pilnveidei un attīstībai 2012.–2015. gadā”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 31.10.2011. Lēmums Nr. PP-1633
4	„Par infrastruktūras, transporta un komunikāciju būvniecības attīstības paātrināšanu 2011.–2015. gadā”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 21.12.2010. Lēmums Nr. PP-1446
5	„Par Uzbekistānas Republikas investīciju programmu 2014. gadam”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 18.11.2013. Lēmums Nr. PP-2069
6	„Par Uzbekistānas Republikas pakalpojumu jomas attīstības programmu 2012.–2016. gadam”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 10.05.2012. Lēmums Nr. PP-1754
7	„Par pasākumiem tālākai gatavās produkcijas, kompletējošo izstrādājumu un materiālu ražošanas lokalizācijas padziļināšanai uz rūpnieciskās kooperācijas pamata 2014.–2016. gadam”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 04.02.2014. Lēmums Nr. PP-2120

⁶⁶ Sastādījis autors, izmantojot dokumentus, kas publicēti tīmekļvietnē www.lex.uz

8	„Par korekcijām Gatavās produkcijas, komplektējošo izstrādājumu un materiālu ražošanas lokalizācijas programmā 2014.–2016. gadam”	Uzbekistānas Republikas Ministru kabineta 05.05.2014. Lēmums Nr. 113
9	„Par pasākumiem Uzbekistānas Republikas elektrotehniskās rūpniecības pārvaldes organizācijas pilnveidei un attīstībai 2014.–2018. gadā”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 06.02.2014. Lēmums Nr. PP-2123
Atvieglējumi ārvalstu investoriem		
21	„Par papildu pasākumiem ārvalstu tiešo investīciju piesaistes veicināšanai”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 10.04.2012. Pavēle Nr. UP-4434
22	„Par grozījumiem un papildinājumiem noteiktos Uzbekistānas Republikas likumdošanas aktos”	Uzbekistānas Republikas 20.01.2014. Likums Nr. ZRU-365
23	„Par pasākumiem ar uzņēmējdarbības veikšanu un valsts pakalpojumu sniegšanu saistīto procedūru tālākai pilnveidei”	Uzbekistānas Republikas prezidenta 15.04.2014. Lēmums Nr. PP-2164

Kā redzams, valsts paredzēto pasākumu komplekss liecina par tās dinamisku attīstību, atvērtību ārvalstu investīciju piesaistīšanai un gatavību tās aizsargāt.

2.2. Uzbekistānas mājsaimniecību ekonomikas analīze

Vispirms autors veic Uzbekistānas mājsaimniecību struktūras analīzi. Kā liecina PEST analīze, valsts iedzīvotāju dzīves līmenis pastāvīgi paaugstinās.

2.13. tabula

Uzbekistānas maznodrošināto iedzīvotāju īpatsvars 2015. gadā

	Maznodrošinātības līmenis, %
Pilsētās	15,9
Laukos	9,5
Kopā	12,8

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā redzams, maznodrošināto iedzīvotāju – ar mēneša ienākumu 180000 sumu apmērā (vai 74 USD mēnesī) – īpatsvars valstī ir apmēram 12,8 %, turklāt lielākā daļa maznodrošināto dzīvo pilsētās.

Kā autors jau ir norādījis disertācijas pirmajā nodaļā, viens no galvenajiem rādītājiem valsts sociālās stabilitātes novērtēšanai ir Džini koeficients. Jānorāda, ka Džini koeficients, kas 2008. gadā bija 0,39, ir pazeminājies, 2013. gadā sasniedzot 0,29, bet 2015. gadā tas bija 0,28, proti, 7 gadu laikā ienākumu koncentrācijas līmenis 10 % iedzīvotāju ir pazeminājies par 11 %, kas nozīmē, ka ir samazinājusies arī

nevienlīdzība⁶⁷. Mājsaimniecību vidējo lielumu pa kvintiņu grupām autors ir apkopojis 2.14. tabulā.

2.14. tabula

Mājsaimniecību vidējais lielums sadalījumā pa kvintiņu grupām (2015)

	Mājsaimniecību vidējais lielums, cilvēku skaits
1. kvintiņu grupa	6,3
2. kvintiņu grupa	5,7
3. kvintiņu grupa	5,5
4. kvintiņu grupa	5,3
5. kvintiņu grupa	4,4

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā izriet no tabulā atspoguļotajiem datiem, Uzbekistānā – tāpat kā vairumā pasaules valstu – ģimenes locekļu skaits samazinās atkarībā no ienākuma. Ņemot vērā, ka 5. kvintili veido cilvēki ar augstu ienākumu līmeni, ģimenes locekļu skaits ir tikai 4,4, kamēr 1. kvintiņu grupai šis rādītājs ir par 30 % lielāks jeb 6,3 cilvēki. Otrajai, trešajai un ceturtajai grupai rādītāji ir aptuveni vienādi – no 5,3 līdz 5,7 cilvēkiem, turklāt vidusšķiras pārstāvjiem – trešajai un ceturtajai kvintiņu grupai – ģimenes locekļu skaita izkliede ir nebūtiska.

Mājsaimniecību struktūra atkarībā no tajā ietilpstošo locekļu skaita ir atspoguļota 2.15. tabulā.

2.15. tabula

Mājsaimniecību struktūra 2015. gadā atkarībā no locekļu skaita, %

	Pilsētās	Laukos	Kopā
1 persona	3,5	0,6	2
2 personas	8,2	2,3	5,3
3 personas	12,2	7,7	10,0
4 personas	21,2	17,1	19,2
5 vai vairāk personas	54,9	72,3	63,5
Kopā	100	100	100

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

No 2.15. tabulā atspoguļotajiem datiem izriet, ka lielākajā daļā mājsaimniecību – pilsētās virs 50 % un laukos 72 % – ir vairāk nekā 5 locekļi. Kā bija redzams 2.14. tabulā, vairums kvintiņu grupu, izņemot pirmo, sastāv no aptuveni 5 cilvēkiem. Šāds rādītājs atspoguļosies arī mājsaimniecību ietaupījumu līmenī, ņemot vērā to locekļu skaitu.

⁶⁷ Доклад Президента Республики Узбекистан Ислама Каримова на расширенном заседании Кабинета Министров, посвященном итогам социально-экономического развития страны в 2015 году и важнейшим приоритетным направлениям экономической программы на 2016г
<http://uza.uz/ru/politics/doklad-prezidenta-respubliki-uzbekistan-islama-karimova-na-r-16-01-2016>

Autora veiktā analīze liecina, ka iedzīvotāju kopējie ienākumi pastāvīgi pieaug, kas izriet no 2.16. tabulas datiem.

2.16. tabula

Uzbekistānas iedzīvotāju kopējie ienākumi laikā no 2011. līdz 2014. gadam

Rādītāji	2011	2012	2013	2014
Iedzīvotāju nominālie kopējie ienākumi (milj. USD)	38164,9	43 146,3	48 223,7	49 950,1
Iedzīvotāju reālie kopējie ienākumi (milj. USD)	35 571,3	40 264,5	45 077,4	46 942,6
Nominālie kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju (USD)	1 300,7	1 449,1	1 594,2	1 624,3
Reālie kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju (USD)	1 212,4	1 352,2	1 491,5	1 526,2

Avots: Uzbekistānas Republikas statistika, <http://www.stat.uz/>

Kā liecina, 2.16. tabulā atspoguļotie dati, iedzīvotāju nominālie kopējie ienākumi ir palielinājušies gandrīz divas reizes, un reālie kopējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju laika posmā no 2011. līdz 2014. gadam ir palielinājušies par 69 % (!).

2.3. Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju ietaupījumus ietekmējošo faktoru analīze

Ņemot vērā darba teorētiskajā daļā veikto izpēti, tika parādīts, ka no mājsaimniecību izdevumu un ietaupījumu struktūras viedokļa nozīme ir virknei teoriju, kas saistītas ar kultūras īpatnībām (H. Leibenšteina teorijai par greznības patēriņu, T. Veblēna teorijai par demonstratīvo patēriņu), un uz autora veikto pētījumu pamata ir izvirzīta hipotēze, ka mājsaimniecību ietaupījumu līmeni ietekmē zelta cenu līmenis pasaules tirgū. Piemēram, autora izveidotajā 2.17. tabulā ir atspoguļota Uzbekistānas iedzīvotāju patēriņa struktūra, norādot tās sadalījumu pa galvenajām preču grupām, kas parāda, ka iedzīvotāju patēriņa līmenis palielinās atkarībā no kopējiem ienākumiem, tomēr mājsaimniecības plānošanas specifika noved pie tā, ka palielinās arī juvelierizstrādājumu iegāde, kas valstī ir tradicionāla ietaupījumu veidošanas forma.

2.17. tabula

Patēriņa apjoms Uzbekistānas Republikā laika posmā no 1995. līdz 2012. gadam milj. USD (izveidojis autors)

	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Visas preces	106,7	1787,5	5577,4	21872,8	28539,0	36946,0
Pārtikas preces	68,5	1081,4	2896,4	10583,7	14338,5	18166,4
Nepārtikas preces	38,2	706,1	2681,0	11289,1	14200,5	18779,6
Juvelierizstrādājumi	0,3	3,2	8,8	31,6	33,1	28,5

Aplūkojamo 17 gadu laikā – no 1995. līdz 2012. gadam – juvelierizstrādājumu patēriņš ir palielinājies gandrīz 10(!) reizi. Salīdzinot ar tādu patēriņa preču veidu kā, piemēram, televizori, kuru pārdošanas apjoms 2012. gadā bija 20,7 mljrd. sumu, juvelierizstrādājumiem šis skaitlis ir 28,7. Neapšaubāmi, juvelierizstrādājumi nav

pieskaitāmi pirmās nepieciešamības precēm, taču iedzīvotāji izmanto to iegādi ietaupījumu veidošanai.

Nemot vērā iepriekš aplūkoto G. Kasela teoriju, saskaņā ar kuru valūtas pirkstspējas līmeni ietekmē zelta cenas starptautiskajā tirgū⁶⁸, autors piedāvā saistīti apskatīt valūtas (Uzbekistānas suma), pasaules tirgus zelta cenu un iedzīvotāju ietaupījumu līmeņa izmaiņas.

2.18. tabula

Valūtas kursa, zelta cenu un Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju depozītu izmaiņas laika posmā no 2005. līdz 2015. gadam (izveidojis autors)

Rādītājs / gadi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Suma kurss attiecībā pret USD⁶⁹	1174,02	1240,00	1290,00	1393,00	1511,4	1640,0	1640,0	1795,05	1984,0	2202,20	2422
Cena par 1 Trojas unci zelta, USD	472,35	535,47	654,69	821,8	1062,32	1383,03	1629,81	1629,81	1264	2146	2502
Iedzīvotāju depozīti, mljrd. sumu	450	533,7	3829,2	5771,6	29.000	44000	43000	626000 ⁷⁰	698000	19,8	28,571
Inflācija,%⁷²	7,8	6,8	6,8	7,8	7,4	5,2	4,6	4,9	4,37	4,5	5,6

Avots: World bank, Central Bank of Uzbekistan, Government Statistics Committee of Uzbekistan.

Tālāk, lai novērtētu ietekmi uz mājsaimniecību ietaupījumu līmeni, autors aprēķina korelāciju starp inflācijas līmeni un depozītu apjomu, depozītu apjomu un zelta cenu līmeni, suma kursa izmaiņām attiecībā pret dolāru un vienas Trojas unces zelta cenu biržā. Salīdzinājumam tiks izmantota korelācijas analīze.

Veiktās inflācijas līmeņa un iedzīvotāju depozītu apjoma korelācijas analīzes dati ir atspoguļoti 2.18. tabulā.

2.18. tabula

Inflācijas līmeņa un iedzīvotāju depozītu apjoma korelācijas analīze par laika posmu no 2005. līdz 2015. gadam (autora aprēķini)

Gads	Inflācija, %	Iedzīvotāju depozīti, mljrd. sumu
2005	7,8	450

⁶⁸Д. Кадочников, Международная координация финансово-экономической политики: научное наследие Густава Касселя, Вопросы экономики, №1, 2012, с.51–64.

⁶⁹Доклад о монетарной политике Узбекистана 2014 <http://cbu.uz/ru/monetarnaya-politika/doklad-o-monetarnoy-politike/2014> ЙИЛДАГИ МАКРОИҚТИСОДИЙ ҲОЛАТ ВА РЕАЛ СЕКТОР ТАҲЛИЛИ, 1.06.2015.

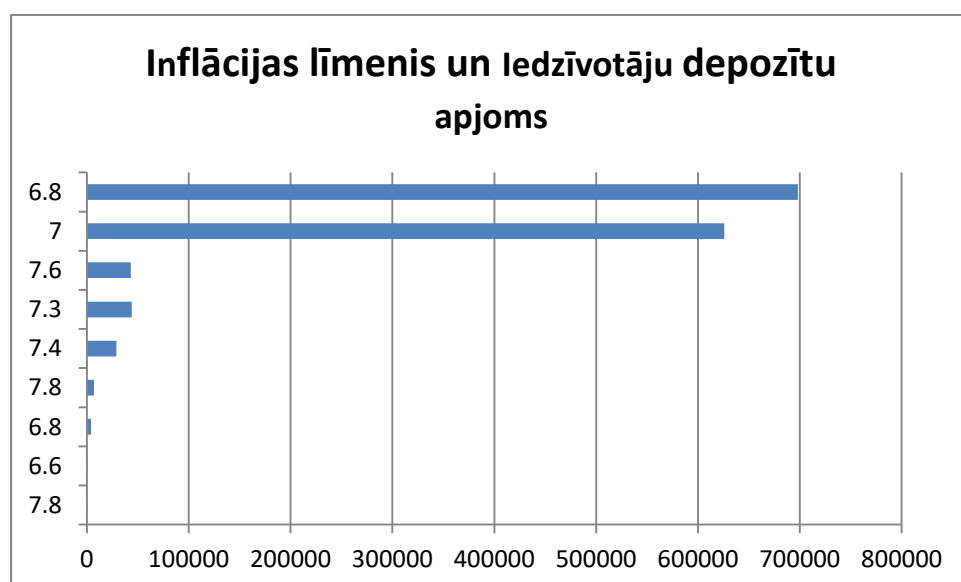
⁷⁰News Agency Trend <http://www.trend.az/casia/uzbekistan/2039343.html> 23.12.2014.

⁷¹Ассоциация банков Республики Узбекистан http://bank.uz/publish/doc/text116489_ustoychivost_bankovskoy_sistemy_-_zalog_dalneyshey_modernizacii_ekonomiki 1.06.2015..

⁷²Статистика Республики Узбекистан <http://www.stat.uz/> 5.05.2015

2006	6,6	533
2007	6,8	3929
2008	7,8	6771,6
2009	7,4	29000
2010	7,3	44000
2011	7,6	43000
2012	7	626000
2013	6,8	698000
2014	4,5	1980000
2015	5,6	2850000
Korelācija = - 0,43987		

Kā liecina veiktie aprēķini, laika posmā no 2005. līdz 2015. gadam sakarība starp inflācijas līmeni un iedzīvotāju depozītu apjomu nav konstatējama. Kaut arī valsts depozītu piesaistīšanas nolūkā ir noteikusi augstu procentu likmi, kuras līmenis, piemēram, 2009. gadā sasniedza 30–35 % gadā, tomēr korelācija starp aplūkotajiem koeficientiem nepastāv, rādītājs ir negatīvs: -0,43987.

2.1. attēls. **Iedzīvotāju depozītu apjoms atkarībā no inflācijas līmeņa Uzbekistānas Republikā.**

No 2.1.attēlā redzamā grafika izriet, ka ne tikai pastāv korelācija starp inflācijas līmeni un iedzīvotāju depozītu apjomu, bet ir vērojama arī šāda nelineāra sakarība: jo augstāks inflācijas līmenis, jo mazāk iedzīvotāji uztic savus noguldījumus bankām.

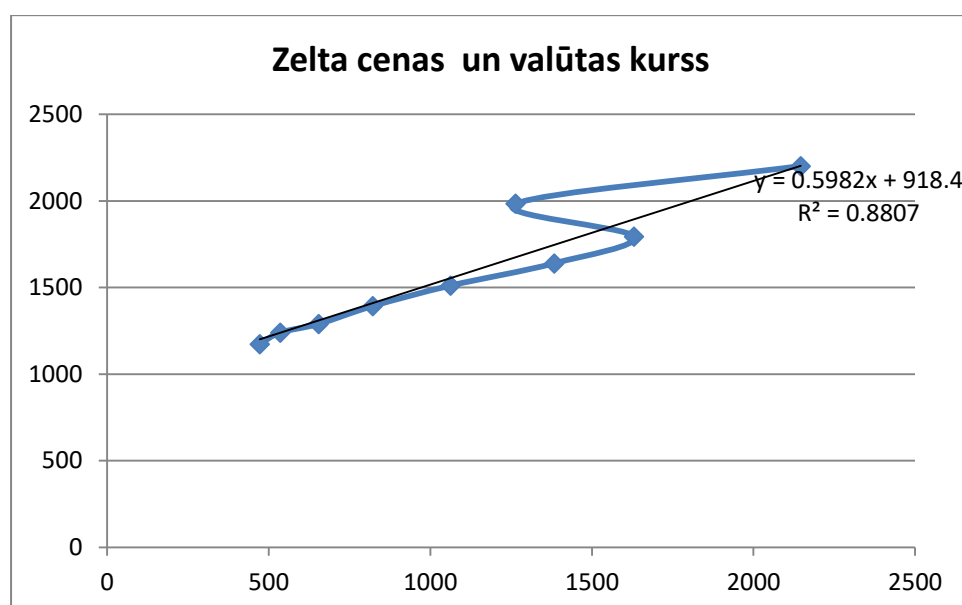
Tālāk, pēc autora domām, ir nepieciešams aplūkot sakarību starp pasaules tirgus zelta cenām un nacionālās valūtas kursa svārstībām (2.19. tab.).

2.19. tabula

Korelācijas koeficienta aprēķins: sakarība starp zelta cenu pasaules tirgū un nacionālās valūtas kursa svārstībām

Gads	Zelta cena	UZS/USD
2005	472,35	1174,02
2006	535,47	1240
2007	654,69	1290
2008	821,8	1393
2009	1062,32	1511,4
2010	1383,03	1640
2011	1629,81	1795,05
2012	1668,89	1984
2013	2146	2202
2014	1266,4	2422
2015	2502	2202,20
Korelācija = 0,98892		

Kā rāda veiktie aprēķini, starp zelta cenu līmeni pasaules biržās un Uzbekistānas suma kursa svārstībām attiecībā pret ASV dolāru pastāv liela korelācija – 0,98892, kas liecina par to, ka zelta cenu svārstības lielā mērā ietekmē valūtas (Uzbekistānas suma) kursa svārstības.

2.2. attēls. Uzbekistānas suma kursa svārstību atkarība no pasaules zelta cenām (autora aprēķins).

Aprēķinam autors ir izmantojis regresijas vienādojumu, kā arī aprēķinājis determinācijas koeficientu $R^2 = 0,88$, kas liecina par lielu sakarību starp minētajiem koeficientiem.

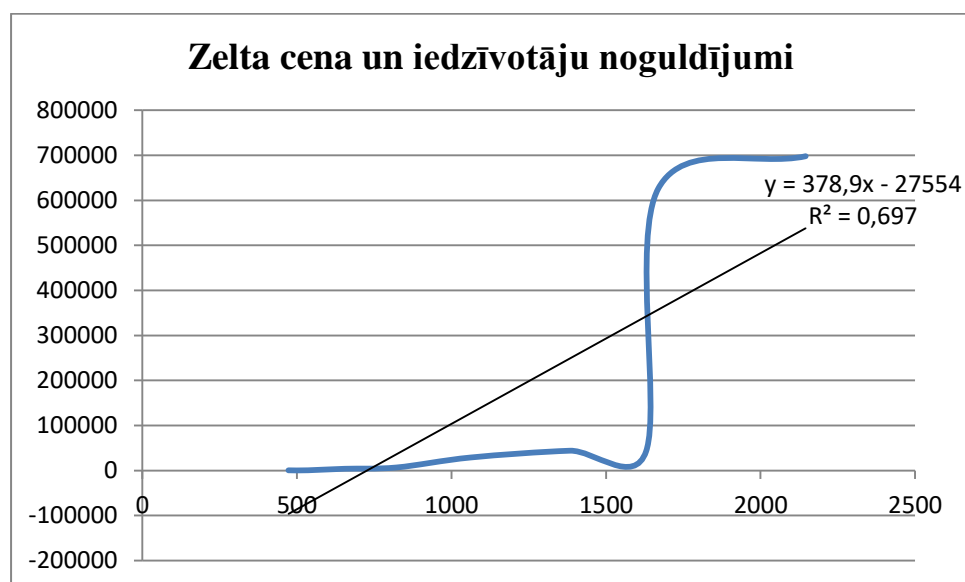
Tālāk, lai apstiprinātu izvirzīto hipotēzi par to, ka mājsaimniecību ietaupījumu līmenis ir atkarīgs no zelta cenām pasaules tirgū, tiek aprēķināta šo rādītāju korelācija (2.20. tab.).

Sakarība starp zelta cenu līmeni un Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju depozītu apjomu laika posmā no 2005. līdz 2015. gadam (autora aprēķins)

Gads	Cena par 1 oz.tr. zelta, USD	Iedzīvotāju depozītu summa, mljrd. sumu
2005	472,35	450
2006	535,47	533
2007	654,69	3929
2008	821,8	6771,6
2009	1062,32	29000
2010	1383,03	44000
2011	1629,81	43000
2012	1668,89	626000
2013	2146	698000
2014	2422	712200
2015	2502	9656696
Korelācija = 0,8796		

Autora veiktie aprēķini liecina, ka pastāv visai ievērojama sakarība starp zelta cenu pasaules tirgū un valsts iedzīvotāju depozītu apjomu. Turklāt inflācija nekādi neietekmē iedzīvotāju noguldījumu apjomu.

Tālāk autors aprēķina korelāciju starp depozītu apjomu un Uzbekistānas suma kursu attiecībā pret ASV dolāru.

2.3. attēls. Sakarība starp pasaules zelta cenām un Uzbekistānas iedzīvotāju depozītu apjomu (autora aprēķins).

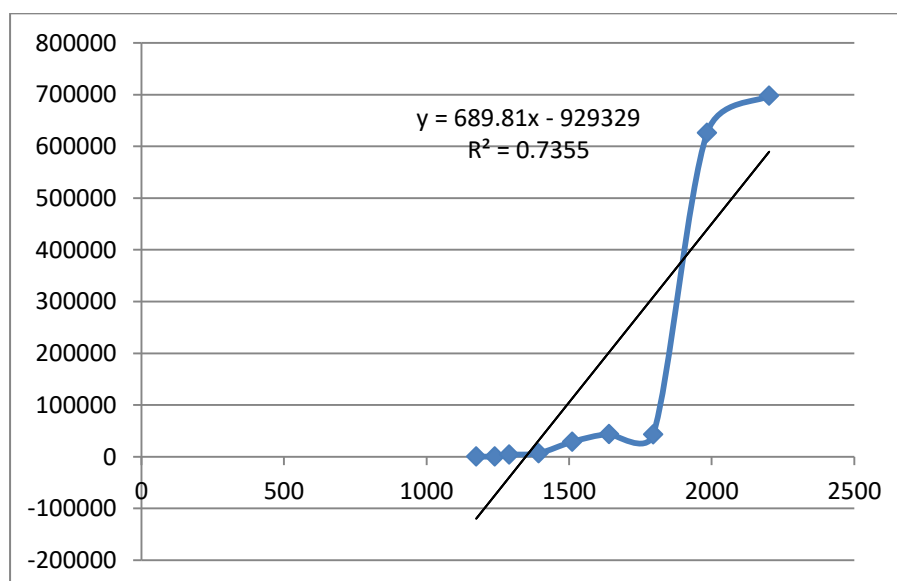
Kā liecina aprēķini, korelācijas koeficients ir 0,87, kas nozīmē, ka sakarība starp rādītājiem ir liela. Arī determinācijas koeficients R^2 , kas ir 0,7, apstiprina izvirzīto hipotēzi, ka iedzīvotāju ietaupījumi ir atkarīgi no zelta cenas svārstībām pasaules tirgū.

2.21. tabula

Sakarība starp Uzbekistānas valūtas (suma) kursu un Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju depozītu apjomu laika posmā no 2005. līdz 2015. gadam (autora aprēķins)

	UZS/USD	Iedzīvotāju depozītu summa, mljrd. sumu
2005	1174,02	450
2006	1240	533
2007	1290	3929
2008	1393	6771,6
2009	1511,4	29000
2010	1640	44000
2011	1795,05	43000
2012	1984	626000
2013	2202	698000
2014	2422	712200
2015	2502	9656696
Korelācija: 0,8677		

Kā liecina veiktie aprēķini par laika posmu no 2005. līdz 2015. gadam, pastāv liela sakarība (korelācija 0,8677) starp iedzīvotāju depozītu apjomu un valūtas kursa svārstībām. Tas nozīmē, ka Uzbekistānas suma devalvācija noved pie iedzīvotāju depozītu apjoma palielināšanās.

2.4. attēls. **Sakarība starp Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju depozītu apjomu un valūtas kursa svārstībām (autora aprēķins).**

Balstoties uz veiktajiem aprēķiniem, var izdarīt secinājumu, ka pastāv sakarība starp Uzbekistānas suma vērtību un iedzīvotāju noguldījumu kopējo apjomu. Determinācijas koeficients $R^2 = 0,74$ arī liecina par lielo sakarību starp koeficientiem.

Galvenais mērķis tomēr ir apstiprināt autora izvirzīto hipotēzi, ka pastāv sakarība starp ietaupījumu līmeni un zelta cenām pasaules tirgū. Izvirzītais pieņēmums, ka mājsaimniecību ietaupījumu līmeni ietekmē ne tikai ekonomikas teorijas, bet arī kultūras īpatnības (Leibenšteina un Veblēna teorijas), liecina – lielu daļu no mājsaimniecību ietaupījumiem veido juvelierizstrādājumi. Ņemot vērā nacionālās tradīcijas dāvināt zelta rotaslietas svarīgos dzīves notikumos, autors varēja veikt aprēķinus par pasaules tirgus zelta cenu ietekmi un juvelierizstrādājumu iegādes apjomu.

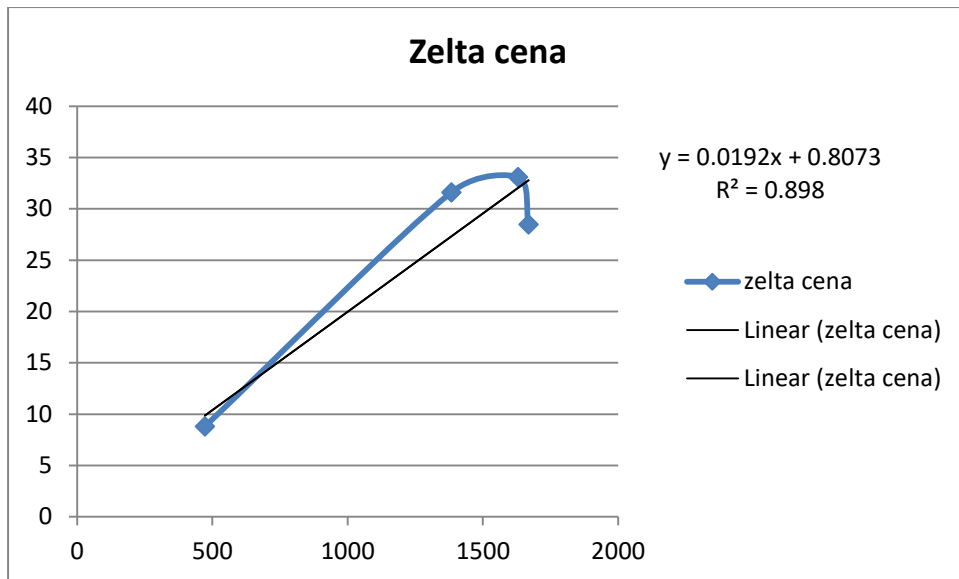
2.22. tabula

Sakarība starp pasaules tirgus zelta cenām un Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu laika posmā no 2005. līdz 2012. gadam (autora aprēķins)

Gads	Zelta cena, USD	Juvelierizstrādājumu iegāde, mljrd. sumu
2005	472,35	8,8
2010	1383,03	31,6
2011	1629,81	33,1
2012	1668,89	28,5
Korelācija = 0,986339		

Veiktie aprēķini liecina, ka zelta cenu palielināšanās un juvelierizstrādājumu sadārdzināšanās nemazina pieprasījumu pēc zelta, bet palielina tā izstrādājumu iegādes summu. Korelācijas koeficients bija gandrīz 1, t.i., 0,99(!). Tas pierāda, ka valsts iedzīvotāji izmanto juvelierizstrādājumus kā ietaupījumu veidošanas elementu.

Kā pierādījums kalpo arī fakts, ka pieaugošais valsts iedzīvotāju skaits nacionālās valūtas devalvācijas un pasaules tirgus zelta cenu paaugstināšanās apstākļos turpina ieguldīt naudas līdzekļus juvelierizstrādājumu iegādē.

2.5. attēls. Sakarība starp pasaules tirgus zelta cenām un iedzīvotāju pieprasījuma pēc juvelierizstrādājumiem (no zelta).

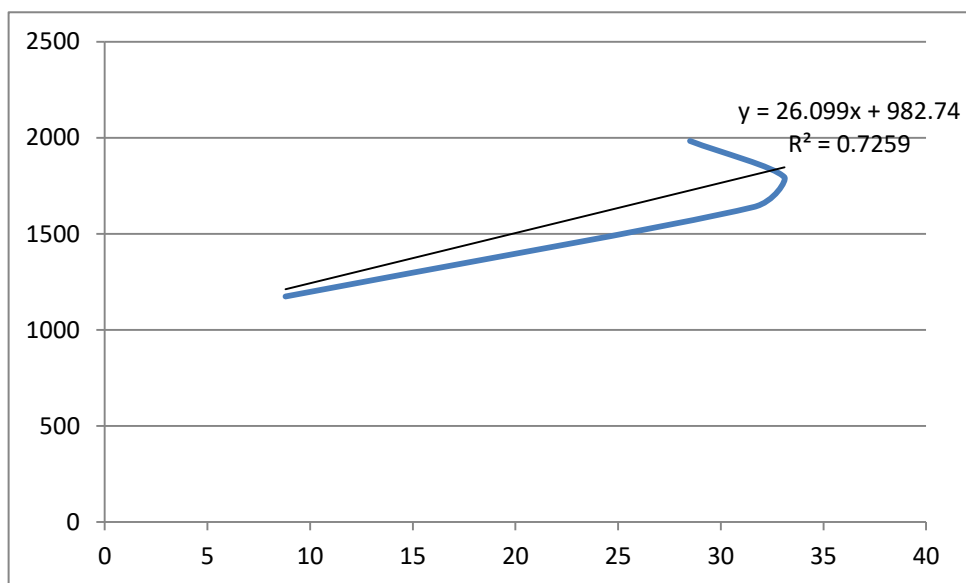
Kā liecina 2.5. attēlā redzamais grafiks, jo augstākas ir zelta cenas pasaules biržās, jo vairāk palielinās Uzbekistānas iedzīvotāju pieprasījums pēc juvelierizstrādājumiem. Attēlā 2.5. ir parādīta lineārā sakarība starp abiem šiem rādītājiem. To apstiprina arī determinācijas koeficients $R^2 = 0,9$.

2.23. tabula

Sakarība starp Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju skaita pieaugumu un juvelierizstrādājumu iegādes apjomu laika posmā no 2005. līdz 2012. gadam (autora aprēķins)

Gads	Juvelierizstrādājumu iegāde, mljrd. sumu	Iedzīvotāju skaits, milj. cilvē.
2005	8,8	26021,3
2010	31,6	28001,4
2011	33,1	29123,4
2012	28,5	29555,4
Korelācija = 0,864756		

Ir noskaidrots – valsts iedzīvotāji, kuru skaits arvien pieaug, turpina ieguldīt līdzekļus juvelierizstrādājumu iegādē, tādējādi veidojot ietaupījumus mājsaimniecību līmenī. Korelācijas koeficients 0,86 liecina par lielu sakarību starp šiem rādītājiem. Šie iedzīvotāju resursi ir jāņem vērā, plānojot valsts finanšu politiku un uzņēmējdarbības attīstības programmu īstenošanu.

2.6. attēls. **Sakarība starp iedzīvotāju skaitu un juvelierizstrādājumu iegādes apjomu (autora aprēķins).**

Veiktie aprēķini liecina, ka Uzbekistānas iedzīvotāji nesamazina līdzekļus, kas tiek novirzīti tādām izdevumu postenim kā juvelierizstrādājumu iegāde. Attēlā 2.5. redzamais grafiks demonstrē lineāro sakarību un apstiprina G. Kasela, Veblēna un Leibenšteina teorijas, kas atspoguļotas disertācijas 1. nodaļā. Arī aprēķinātais determinācijas koeficients $R^2 = 0,73$ liecina par lielu sakarību starp minētajiem rādītājiem.

Otrajā nodaļā aprakstītais autora veiktais pētījums ļauj izdarīt zemāk izklāstītos secinājumus.

1. PEST analīze liecina, ka Uzbekistāna ir valsts, kas piedzīvo dinamisku attīstību un stabilu tirgus ekonomikas izveidi, turklāt tā ir sociāli orientēta. Tādi rādītāji kā dzimstības, bērnu mirstības un iedzīvotāju nabadzības līmenis aplūkotajā laika posmā no 2010. līdz 2015. gadam ir krasi samazinājušies. Ievērojami samazinājušies ir arī sabiedrības sociālā noslāņošanās – Džini koeficients pēdējo 7 gadu laikā, proti, no 2007. līdz 2015. gadam, pazeminājās par 11 % un 2015. gadā sasniedza 0,28 %. To apstiprina arī pieaugošais kopienākums uz vienu iedzīvotāju, kas laika posmā no 2010. līdz 2014. gadam ir palielinājies par 69 %(!).
2. Izmantojot korelācijas metodes, regresijas analīzi, tika apstiprināta autora izvirzītā hipotēze par sakarību starp Uzbekistānas Republikas mājsaimniecību ietaupījumiem un zelta cenām pasaules tirgū. Pētījuma gaitā tika konstatēts, ka Uzbekistānas iedzīvotāji nozīmīgu daļu no saviem ietaupījumiem iegulda juvelierizstrādājumu iegādē, kas apstiprina autora hipotēzi par kultūras īpatnību ietekmi uz mājsaimniecību ietaupījumu līmeni. Šis svarīgais mājsaimniecību ietaupījumu resurss ir jāņem vērā valsts ekonomikas politikas plānošanas ietvaros.
3. Pētījumi, kuru pamatā bija ekonometriskās metodes, parādīja, ka inflācijai piemīt apgriezta ietekme uz mājsaimniecību ietaupījumu līmeni – jo lielāka ir inflācija valstī, jo mazāki ir noguldījumi, taču juvelierizstrādājumu iegādē ieguldīto līdzekļu apjoms palielinās.

3. UZBEKISTĀNAS MĀJSAIMNIECĪBU IETAUPIJUMU NOVĒRTĒJUMS UN PROGNOZE

Promocijas darba 3. nodaļā ir 23 lappuses, kurās ir 7 attēli un 5 tabulas.

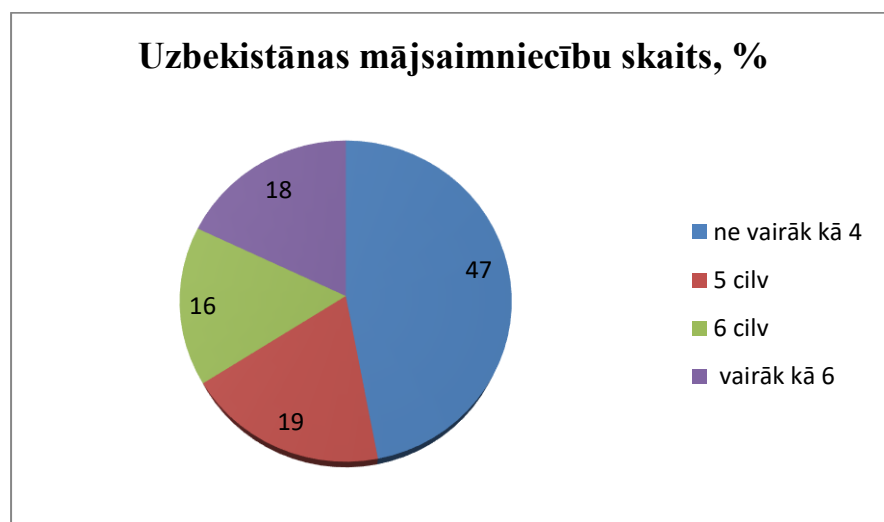
Nodaļas pirmajā daļā tiek analizēta autora veiktā Uzbekistānas mājsaimniecību anketēšana, bet otrajā daļā ir iekļauta prognoze par Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmeni laika posmā no 2016. līdz 2020. gadam.

3.1. Uzbekistānas mājsaimniecību aptaujas par ietaupījumu struktūru analīze

Lai apstiprinātu savu hipotēzi par to, ka mājsaimniecību ietaupījumi ir atkarīgi no pasaules zelta cenām, autors veica socioloģisko aptauju, kurā piedalījās 2720 Uzbekistānas mājsaimniecības. Aptauja tika veikta, izmantojot autora izstrādāto anketu, laika posmā no 2013. līdz 2015. gadam (skat. 1. pielikumu).

Aptaujāto mājsaimniecību skaits bija iedalīts šādi: 1280 mājsaimniecības ar 1 līdz 4 locekļiem, 520 mājsaimniecības ar 5 locekļiem, 440 mājsaimniecības ar 6 locekļiem un 480 mājsaimniecības ar vairāk nekā 6 locekļiem.

Diagrammā ir redzams aptaujas dalībnieku procentuālais sadalījums.

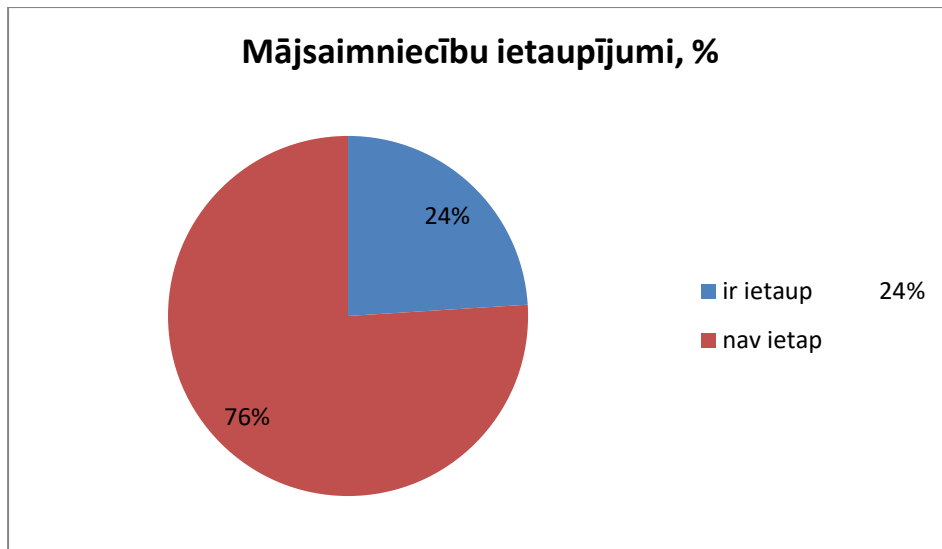

3.1. attēls. **Aptaujā piedalījušos mājsaimniecību sadalījums pēc locekļu skaita, % (autora aprēķins).**

Aptauja tika veikta Taškentā un Taškentas apgabalā. Kā redzams diagrammā, gandrīz pusi dalībnieku veido mājsaimniecības, kas sastāv no ne vairāk kā 4 cilvēkiem. Tie ir vai nu 2 pieaugušie ar 2 bērniem, vai arī 2 pieaugušie, 1 bērns un 1 radnieks.

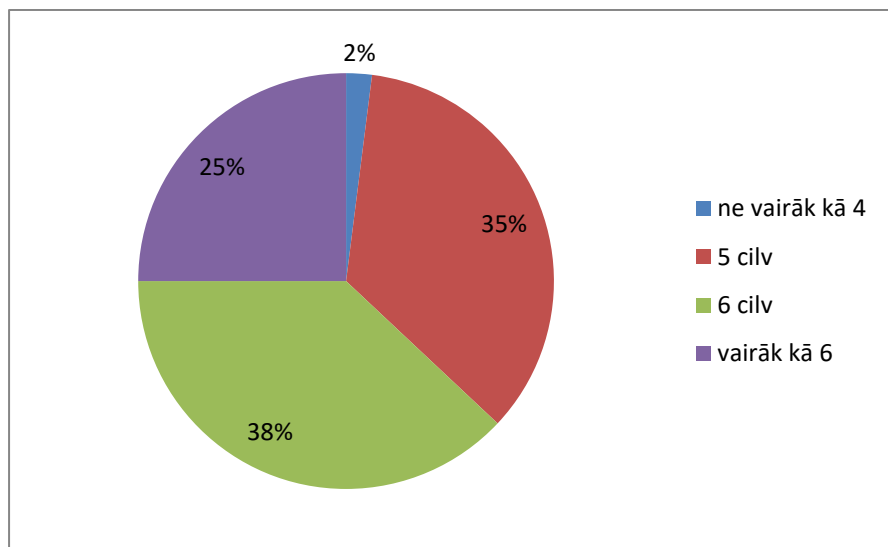
Gandrīz piektdaļa (19 %) aptaujāto ir mājsaimniecības, kas sastāv no 5 cilvēkiem, bet par 1 % mazāk – mājsaimniecības, kuru locekļu skaits ir lielāks nekā 6, savukārt 16 % aptaujāto mājsaimniecību ir 6 locekļi.

Aptaujas ietvaros pētījuma autors uzdeva jautājumu par to, vai mājsaimniecībai ir ietaupījumi bankās. Lielākā daļa (2080!) no kopumā 2720 respondentiem norādīja, ka tām ietaupījumu nav. Procentuālā izteiksmē aptaujas rezultātus var atspoguļot ar šādas diagrammas palīdzību:

3.2. attēls. **Mājsaimniecību skaits, kurām ir ietaupījumi (autora aprēķins).**

Kā izriet no attēlotajiem aprēķina rezultātiem, ietaupījumi ir tikai ceturtdaļai no aptaujātajām 2720 mājsaimniecībām. Analīze liecina, ka ietaupījumi lielākoties ir tām mājsaimniecībām, kurās ir vismaz 5 locekļi. Procentuālais sadalījums – 3.3. attēlā.

3.3. attēls. **Ietaupījumu sadalījums atkarībā no mājsaimniecību locekļu skaita.**

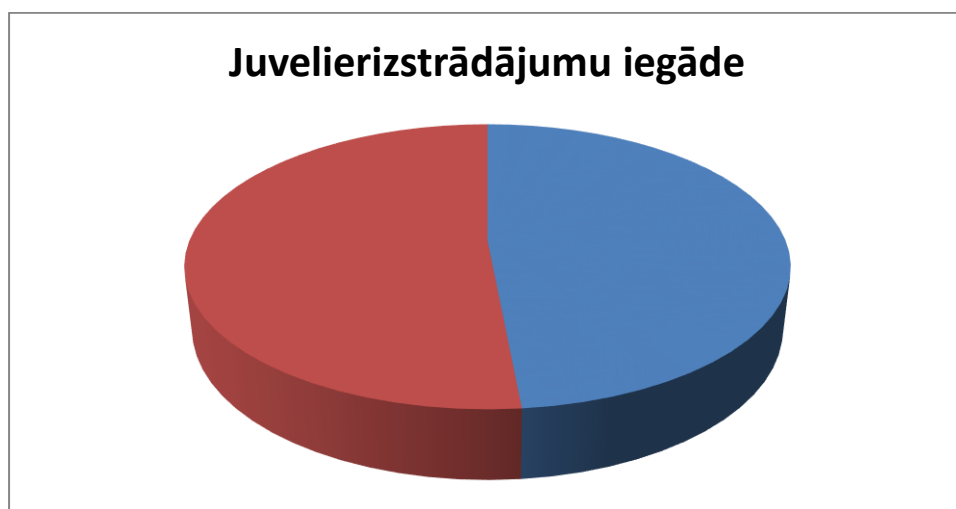
Kā izriet no autora veiktajiem aprēķiniem, lielākā daļa jeb 35 % ietaupījumu ir mājsaimniecībām ar 5 locekļiem, savukārt mājsaimniecības ar 6 locekļiem veido 38 %, bet ar vairāk nekā 6 locekļiem – 25 %, taču minimālais īpatsvars – tikai 2 % – ir mājsaimniecībām, kuru locekļu skaits nepārsniedz 4. Tas apliecina Keinsa „veselā saprāta” teoriju, ka, palielinoties vecumam (vai šajā gadījumā – mājsaimniecības locekļu skaitam), cilvēki vairāk līdzekļu novirza ietaupījumu veidošanai. Analizējot mājsaimniecību ietaupījumu līmeni, ir jāņem vērā arī šī darba 1. nodaļā pieminētā Modiljani „dzīvescikla teorija” (ka gados jaunu cilvēku izdevumu apjoms ir lielāks, jo viņi cer uz ienākumu palielināšanos nākotnē).

Galvenā autora izvirzītā teorija ir tāda, ka mājsaimniecību ietaupījumu novērtējuma ietvaros ir jāņem vērā to radīšana ne tikai uzkrājumu, vērtspapīru u.tml.

veidos, bet arī juvelierizstrādājumu iegādes veidā. Autora veiktais pētījums, kas aprakstīts darba 2. nodaļā, liecina, ka pasaules tirgus zelta cenas ietekmē Uzbekistānas iedzīvotāju iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu. Tas ir saistīts ar valstij piemītošajām kultūras īpatnībām, ko pamato Veblēna un Leibenšteina teorijas, Abolafijas un Zelizeres teorijas. No Kasela teorijas, ko autors izmantoja kā pētījuma pamatu, izriet, ka pasaules zelta cenu palielināšanās apstākļos arī juvelierizstrādājumi kļūst par Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas galveno sastāvdaļu.

Viens no veiktajā anketēšanā iekļautajiem jautājumiem bija par juvelierizstrādājumu iegādei gadā veltīto summu sumos.

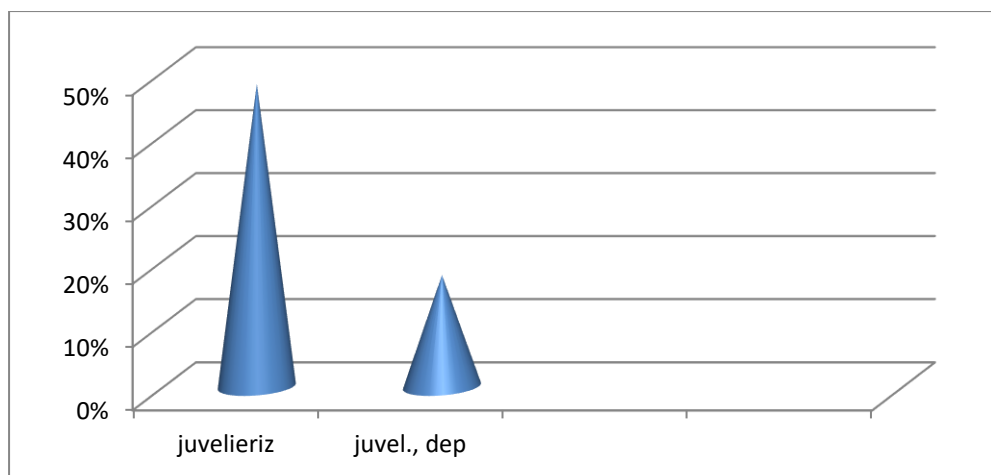
Juvelierizstrādājumus bija iegādājušās 1320 no kopumā 2720 aptaujātajām mājsaimniecībām, un rezultāti procentuālā izteiksmē ir apkopoti 3.4. attēlā.

3.4. attēls. **Juvelierizstrādājumus iegādājušos mājsaimniecību skaits,% (autora aprēķins).**

Kā redzams diagrammā, 48 % mājsaimniecību ik gadu iegādājas juvelierizstrādājumus, un, kā liecina iepriekšējie aprēķini, trim ceturtdaļām mājsaimniecību vispār nav ietaupījumu, proti, tās neiegulda naudas līdzekļus finanšu instrumentos un neveido uzkrājumus, bet puse no aptaujātajām mājsaimniecībām iegulda naudas līdzekļus juvelierizstrādājumos. Arī šis faktors ir ņemams vērā valsts ekonomikas politikas īstenošanas ietvaros. Veiktais aprēķins apstiprina autora izvirzīto hipotēzi, ka zelta cenu paaugstināšanās pasaules tirgū izraisa mājsaimniecību ietaupījumu palielināšanos juvelierizstrādājumu formā.

Juvelierizstrādājumu iegādi ietekmē Keinsa „veselā saprāta” teorija, kā arī ir jāņem vērā teorijas no ekonomikas socioloģijas jomas – Leibenšteina (greznības preču patēriņš), Veblēna (demonstratīvais patēriņš), Abolafijas (vēsturiskā pieeja) un Zelizeres (etnogrāfiskā pieeja) teorijas. Mājsaimniecību ietaupījumu novērtējums uz autora veiktās aptaujas bāzes parādīja, ka tikai 480 no 2720 aptaujātajām mājsaimniecībām ir ietaupījumi uzkrājumu un juvelierizstrādājumu formā. Iegūtie rezultāti ir atspoguļoti 3.5. attēlā.

3.5. attēls. **Mājsaimniecības, kuras gan veido uzkrājumus, gan iegādājas juvelierizstrādājumus (autora izveidota diagramma un aprēķins).**

Kā liecina veiktais pētījums, tikai 48 % respondentu atbildēja, ka iegādājas juvelierizstrādājumus, un tikai 17,6 % no viņiem ir gan depozi, gan iegādāti juvelierizstrādājumi. Līdz ar to veiktais pētījums ļauj autoram izdarīt secinājumu, ka pasaules tirgus zelta cenu pieauguma apstākļos, ņemot vērā Uzbekistānas kultūras tradīcijas, tās iedzīvotāji dod priekšroku brīvo naudas līdzekļu ieguldīšanai juvelierizstrādājumu iegādē.

Tālāk ir nepieciešams noteikt korelāciju, lai novērtētu, kādu līdzekļu apjomu iedzīvotāji tērē juvelierizstrādājumu iegādei, tādējādi veidojot mājsaimniecības ietaupījumus. Izmantojot aptaujas rezultātus, autors ir izveidojis 3.1. tabulu.

3.1. tabula

Mājsaimniecību aptaujas rezultātu analīze – kopējie ienākumi mēnesī un tēriņi juvelierizstrādājumu iegādei (autora aprēķins)

Nr.	Rādītāji	Ienākumu summa mēnesī, sumi	Summa, ko mājsaimniecība tērē juvelierizstrādājumu iegādei, sumi gadā	Izdevumi juvelierizstrādājumu iegādei gadā, % no mājsaimniecības gada vidējiem ienākumiem
2 cilvēku mājsaimniecība				
1.	Minimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	350000	200000	2,4 %
2.	Maksimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	2750000	2.000000	3,63 %
3.	Vidējie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	837500	1200000	5,97 %
3 cilvēku mājsaimniecība				

4.	Minimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	650000	1200000	7,7 %
5.	Maksimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	4000000	15000000	22,7 %
6.	Vidējie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1250000	2000000	6,7 %
4 cilvēku mājsaimniecība				
7.	Minimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	350000	200000	2,38 %
8.	Maksimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1760000	15000000	17,7 %
9.	Vidējie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1150000	3750000	6,8 %
5 cilvēku mājsaimniecība				
10.	Minimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	550000	600000	1,9 %
11.	Maksimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	2100000	10000000	7,94 %
12.	Vidējie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1237500	3100000	4,2 %
6 cilvēku mājsaimniecība				
13.	Minimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	250000	600000	3,34 %
14.	Maksimālie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	2000000	6000000	4,16 %
15.	Vidējie ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1250000	3795000	4,21 %
Vairāk nekā 6 cilvēku mājsaimniecība				
16.	Minimālais ienākums uz 1	450000	1000000	2,31 %

	mājsaimniecības locekli, sumi			
17.	Maksimālais ienākums uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1870000	8000000	4,45 %
18.	Vidējais ienākums uz 1 mājsaimniecības locekli, sumi	1150000	1260000	4,85 %

Autora veiktā 2720 mājsaimniecību aptauja liecina, ka 48 % no tām iegulda naudas līdzekļus juvelierizstrādājumu iegādē. Turklāt no autora aprēķiniem izriet, ka minimālais līdzekļu daudzums, kas gadā tiek tērēts juvelierizstrādājumu iegādei, visām mājsaimniecībām ir 2–3,5 % no to vidējiem ienākumiem. Vidējais līdzekļu daudzums, ko mājsaimniecības tērē juvelierizstrādājumu iegādei, ir no 4 līdz 7 %. Raugoties no citas puses, iegūtos rezultātus var traktēt tādejādi, ka Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumi juvelierizstrādājumu formā saskaņā ar veikto pētījumu atbilst 4 līdz 7 % no to ienākumiem.

Ar programmas *Excel* palīdzību autors ir aprēķinājis sakarību starp Uzbekistānas mājsaimniecību mēneša ienākumu līmeni un juvelierizstrādājumu iegādes apjomu.

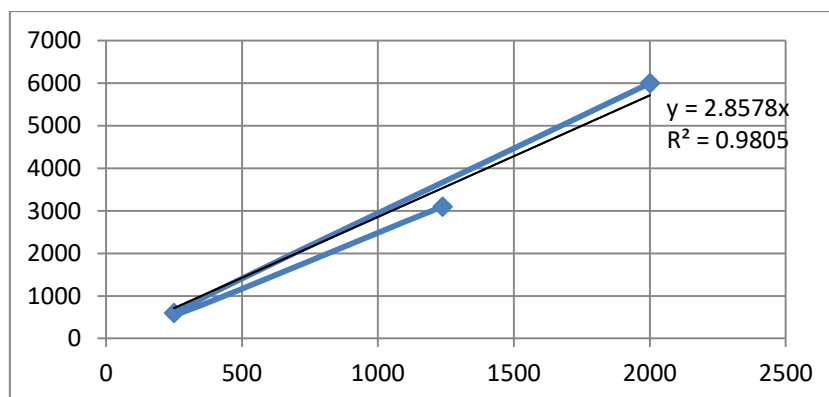
3.2. tabula

Korelācijas koeficienta aprēķins: sakarība starp Uzbekistānas mājsaimniecību mēneša ienākumu līmeni un juvelierizstrādājumu iegādes apjomu (autora aprēķins)

Ienākumi mēnesī, tūkst. sumu	Izdevumi juvelierizstrādājumu iegādei gadā, tūkst. sumu
2000	6000
350	200
2750	2000
837,5	1200
650	1200
4000	15000
1250	2000
350	200
1760	15000
1150	3750
550	600
2100	10000
1237,5	3100
250	600
2000	6000
Korelācija = 0,988513	

Kā izriet no veiktajiem aprēķiniem, korelācija ir 0,99, kas liecina par lielu sakarību starp Uzbekistānas mājsaimniecību ienākumu līmeni un summu, kādu tās gadā tērē juvelierizstrādājumu iegādei.

Tālāk autors izveido grafiku un aprēķina dispersijas koeficientu.

3.6. attēls. **Sakarība starp juvelierizstrādājumu iegādes apjomu un Uzbekistānas mājsaimniecību ienākumu līmeni (autora izveidots grafiks un aprēķins).**

Grafikā 3.6. attēlā ir skaidri parādīta lineārā sakarība starp aplūkotajiem rādītājiem. Dispersijas koeficients $R^2 = 0,98$ apstiprina autora izvirzīto pieņēmumu par to, ka Uzbekistānas mājsaimniecības izmanto savus ietaupījumus juvelierizstrādājumu iegādei.

Aprēķins veikts par visām aptaujāto mājsaimniecību grupām.

3.2. Prognozes par mājsaimniecību ietaupījumiem, kas veidoti ar juvelierizstrādājumu iegādes palīdzību

Kā autors norādīja disertācijas pirmajā nodaļā, valsts īstenoto aktivitāšu svarīgi virzieni ir iedzīvotāju ienākumu diferenciacijas kontroles nodrošināšana un mājsaimniecību stabilas izaugsmes veicināšana. Šīs nodaļas iepriekšējā daļā, pamatojoties uz autora veiktās 2720 mājsaimniecību aptaujas rezultātiem, ir parādīts, ka Uzbekistānas iedzīvotāji būtisku savu ienākumu daļu, proti, no 4 līdz 7 %, tērē juvelierizstrādājumu iegādei. Pētījums apliecināja, ka ir jāņem vērā valstī pastāvošās kultūrvēsturiskās un etnogrāfiskās tradīcijas, kas saistītas ar juvelierizstrādājumu iegādi valsts mājsaimniecībās. Sakarība starp zelta cenām pasaules tirgū un iegādāto izstrādājumu apjomu liecina, ka Uzbekistānas iedzīvotāji daļu brīvo naudas līdzekļu iegulda juvelierizstrādājumu iegādē, tādējādi izmantodami tos rezervju veidošanai. Tikai 24 % no aptaujātajām mājsaimniecībām ir noguldījumi depozītu formā, taču 48 % respondentu iegādājas juvelierizstrādājumus, ko turpmāk var uzskatīt par ietaupījumiem.

Apstākļos, kad notiek ekonomikas transformācija un tiek stimulēta mājsaimniecību saimnieciskā darbība, šo ietaupījumu veidu var uzlūkot kā iespējamo sākumkapitālu, piemēram, mazajam biznesam. Turklāt valstī iegādāto juvelierizstrādājumu apjoma novērtējumu var izmantot, lai izvērtētu arī ar juvelierizstrādājumu ražošanu saistītās nozares attīstības perspektīvas.

Ņemot vērā promocijas darba mērķi, pēc autora domām, būtu lietderīgi atspoguļot juvelierizstrādājumu iegādes prognozi un ar tās starpniecību novērtēt mājsaimniecību ietaupījumu līmeni, izmantojot Uzbekistānas mājsaimniecību iegādātā juvelierizstrādājumu apjoma novērtējumu.

Aprēķiniem ir izmantota programma *Excel* un, pamatojoties uz dinamiskās prognozēšanas metodi, vienādojums ir veidots kā $a + bx$, kur:

$$a = \bar{y} - b\bar{x} \quad a = \bar{y} - b\bar{x} \quad (1)$$

un:

$$b = \frac{\sum (x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sum (x - \bar{x})^2} \quad b = \frac{\sum (x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sum (x - \bar{x})^2} \quad (2)$$

kur x un y apzīmē (zināmo x vērtību) un (zināmo y vērtību) vidējās vērtības. Aprēķinu rezultāti ir apkopoti 3.4. tabulā.

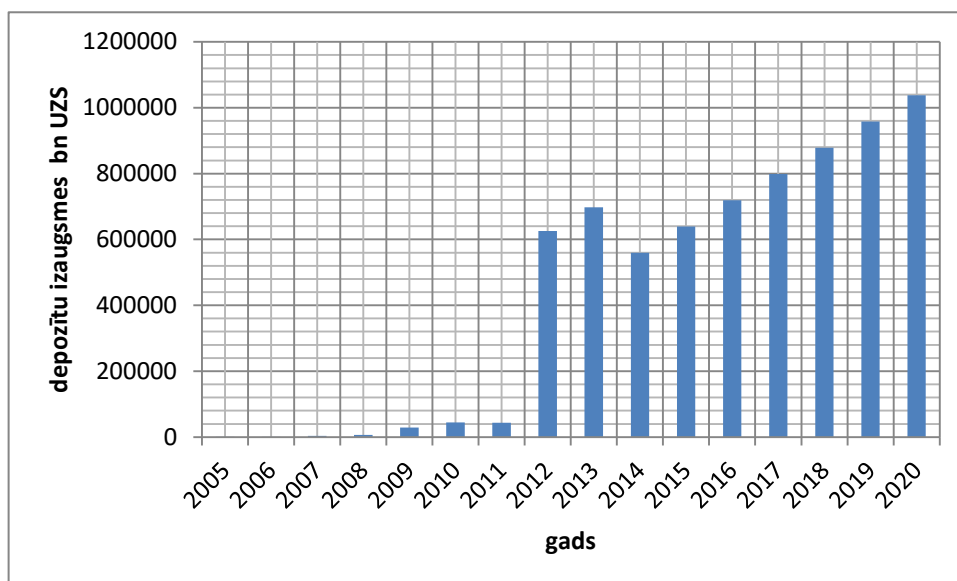
3.4. tabula

Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju ietaupījumu (depozītu) līmeņa prognoze laika posmam no 2016. līdz 2020. gadam (autora aprēķins)

Gads	Iedzīvotāju depozītu summa, mljrd. sumu
2005	450
2006	533
2007	3929
2008	6771,6
2009	29000
2010	44000
2011	43000,00
2012	626000,00
2013	698000,00
2014	559796
2015	639495,3
2016	719194,8
2017	798894,4
2018	878593,9
2019	958293,4
2020	1037993

Autora veiktie aprēķini liecina, ka prognozējamais māsaimniecību depozītu apjoma ikgadējais pieaugums 2016. gadā ir 12,1 %, 2017. gadā – 11 %, 2018. gadā – 10 %, 2019. gadā – 9 % un 2020. gadā – 8,2 %.

Kā autors jau ir norādījis darba 1. nodaļā, šāda prognoze ļauj plānot valsts ekonomikas politiku iedzīvotāju ienākumu kontroles un sociālā nodrošinājuma jomā.

3.7. attēls. Uzbekistānas mājsaimniecību depozītu izaugsme dinamika.
Prognoze 2016.–2020. gadam (autora aprēķins).

Tālāk ir prognozēts juvelierizstrādājumu apjoms, ko Uzbekistānas mājsaimniecības iegādāsies no 2016. līdz 2020. gadam. Dati ir apkopoti 3.5. tabulā.

3.5. tabula

Prognoze par Uzbekistānas mājsaimniecību juvelierizstrādājumu iegādes apjomu 2016.–2020. gadā (autora aprēķins)

Gads	Juvelierizstrādājumu iegādes summa, milj. USD
2005	8,8
2010	31,60
2011	33,10
2012	28,50
2013	37,22
2014	40,57
2015	43,92
2016	47,26
2017	50,61
2018	53,96
2019	57,31
2020	60,66

Kā liecina prognozējamā Uzbekistānas Republikas mājsaimniecību iegādātā juvelierizstrādājumu apjoma aprēķini, 2016. gadā iegādāto juvelierizstrādājumu apjoms palielināsies par 7,6 % , 2017. gadā – par 7,01 %, 2018. gadā – par 6,7 %, 2019. gadā – par 6,2 %, bet 2020. gadā šis rādītājs būs 60,66 mljrd. sumu un salīdzinājumā ar 2019. gadu palielināsies par 5,85 %.

Autora aprēķināto prognozi apstiprina arī veiktā iedzīvotāju aptauja, kuras ietvaros respondenti atbildēja, ka juvelierizstrādājumu iegādei tērē vidēji 4 līdz 7 % no saviem gada ienākumiem.

Iegūtie pētījuma rezultāti liecina, ka Uzbekistānas Republikas iedzīvotājiem ir ievērojami ietaupījumi, kas veidojas, ieguldot līdzekļus juvelierizstrādājumu iegādē.

Autora veiktie aprēķini, kas atspoguļoti šajā nodaļā, parāda, ka mājsaimniecību ienākumu plānošanā ir jāņem vērā ne tikai tādas ekonomikas teorijas kā Keinsa un Modiljani teorijas, Frīdmana permanento ienākumu teorija, bet arī ekonomikas socioloģijas teorijas – Veblēna, Leibenšteina, Abolafijas un Zelizeres teorijas. Balstīdamies uz Kasela teoriju, autors savā pētījumā ir apstiprinājis, ka juvelierizstrādājumu iegādes apjomu ietekmē zelta cenas pasaules tirgū.

NOBEIGUMS

Valsts ekonomiskā izaugsme ir tiešā veidā saistīta ar mājsaimniecību ekonomiku. Līdz ar to Uzbekistānas ekonomikā iedzīvotāju skaita pieaugums un IKP līmeņa paaugstināšanās uz vienu iedzīvotāju rada nepieciešamību veikt mājsaimniecību ienākumu un izdevumu izpēti un plānošanu. Veiktais pētījums apliecina, ka mājsaimniecību ekonomikas izpēte ir tiešā veidā saistīta ne tikai ar zinātnes virzienu „finanses”, bet arī ar nepieciešamību izpētes ietvaros ņemt vērā reģionālo aspektu un ekonomikas socioloģiju.

Veiktais mājsaimniecību ekonomikas, to izdevumu struktūras un ietaupījumu līmeni ietekmējošo faktoru pētījums ļauj darba autoram izdarīt virkni principiālu secinājumu, sniegt ierosinājumus, izvirzīt problēmas un to risinājumus.

Secinājumi

1. Mājsaimniecību kā valsts ekonomikas institūta īpatnība ir saistīta ar iespēju vērtēt mājsaimniecību gan kā ģimeni, kurā pastāv radniecības saiknes, gan kā personu grupu, kas kopīgi organizē sadzīvi. Kā institūcijas, kas ir iesaistītas mājsaimniecību ietaupījumu veidošanā, ir jāaplūko komercbankas, apdrošināšanas fondi, pensiju fondi, kā arī jāmin valsts subsidēšanas pasākumi. Mājsaimniecību ietaupījumu struktūra finanšu plānošanas ietvaros ir vērsta uz apgādājamo personu vajadzību apmierināšanu un uzkrājumiem, kas paredzēti investīcijām un ilgstošas lietošanas preču iegādei.
2. Autora veiktais pētījums apliecina, ka valsts mājsaimniecību ekonomikas izpētē ir jābalstās uz reģionālās ekonomikas, ekonomikas, finanšu un ekonomikas socioloģijas teorijām. Tā, piemēram, mājsaimniecību ekonomiku ietekmē Keinsa teorija, Frīdmana permanento ienākumu teorija, Modiljani un Endo dzīvescikla teorija. Mājsaimniecību ietaupījumu līmeni ietekmē arī ekonomikas socioloģijas teorijas – Homansa un Blaua sociālās apmaiņas teorija, Veblēna, Leibenšteina teorijas, Abolafijas un Zelizeres etnogrāfiskās teorijas. Īpaša vieta mājsaimniecību ekonomikā un ietaupījumu veidošanā ir Kasela teorijai. Pētījuma gaitā autors ir apstiprinājis teoriju, ka pastāv sakarība starp zelta cenām pasaules tirgū un iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu Uzbekistānas Republikā.

3. Balstoties uz monogrāfisko metodi, autors ir formulējis šādus mājsaimniecību budžeta *finansu plānošanas principus*:
 - *pilnīgas patstāvības princips*. Uz šī principa pamata tiek nodrošināta nepieciešamā resursu manevrējamība, kas ļauj koncentrēt finansu resursus vajadzīgajos mājsaimniecības finansiāli ekonomiskās darbības virzienos;
 - *nodrošinājums ar finansu resursiem*. Mājsaimniecības eksistences pamatā ir pašu tās locekļu darba un uzņēmējdarbības rezultāti, kā arī ārējie naudas ieņēmumi (darba alga, ienākumi no darījumiem ar personīgo īpašumu un naudas uzkrājumiem finansu un kredītu jomā, ienākumi no individuālo privāto uzņēmumu darbības, transferti un sociālie maksājumi);
 - *finansiālās disciplīnas princips*. Plānojot savu budžetu, mājsaimniecības paredz termiņus un maksājumu summas obligātajiem maksājumiem finansu saistību izpildei attiecībā pret valsts institūcijām, saimnieciskās darbības subjektiem, kreditēšanas sistēmu, dažādiem fondiem un pilsoņiem, ar ko mājsaimniecībām ir dažāda veida saistības;
 - *materiālās ieinteresētības princips*. Ienākumu gūšana no visu veidu darbības veicina dzīves līmeņa paaugstināšanos.

Pētījuma gaitā autors ir formulējis virzienus, kuros jādarbojas valstij, lai veicinātu mājsaimniecību ienākumu palielināšanos. Tie ir:

 - *iedzīvotāju ienākumu diferenciācijas kontrole*. Ir jāīsteno pasākumi tādu ekonomisko un tiesisko priekšnoteikumu atbalstīšanai un izveidei, kas veicina aktīvu nodarbinātību un nodrošina augsta ienākuma uz vienu iedzīvotāju izaugsmes tempus;
 - *neatkarīgiem iedzīvotāju slāņiem darba jomā paredzētā sociālā atbalsta adresētības pastiprināšana*. Neatkarīgi no īstenotās pieejas sociāli neatkarīgākā iedzīvotāju grupa ir atkarīga no valsts atbalsta un rēķinās ar to;
 - *darba tirgus aktivitātes veicināšana, līdzsvara panākšana starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu*. Valstu valdībām ir jāīsteno sociālās programmas darbavietu radīšanai, proti, jāradā iespējas nodarbinātībai;
 - *pārmērīgas iedzīvotāju dzīves līmeņa diferenciācijas nepieļaušana starp ienākumu ziņā dažādajām sociālajām grupām*. Sociālās stabilitātes nodrošināšana ir priekšnoteikums visas valsts stabilitātei.
4. Autors ir veicis Uzbekistānas Republikas PEST analīzi. Tās ietvaros ir aplūkota valsts dalība dažādās starptautiskās organizācijās, tostarp kopš 1992. gada Uzbekistāna ir kļuvusi par pilntiesīgu Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) locekli, sadarbojas ar Eiropas Drošības un sadarbības organizāciju (EDSO), kopš 1992. gada ir Neatkarīgo valstu savienības (NVS) sastāvā un kopš 2001. gada – Šanhajas Sadarbības organizācijas (SCO) locekle. Tas liecina, ka valsts īsteno daudzvektoru politiku, kas neapšaubāmi ir stabilitāti ietekmējošs faktors Eiropā. Autora veiktā Uzbekistānas sociālās politikas analīze apliecina unikalitāti, kas piemīt valsts īstenotajiem pasākumiem tās pilsoņu sociālās aizsardzības jomā. Uzbekistānas Republikas valdība ik gadu koncentrē uzmanību uz noteiktu sociālo grupu – mātēm ar bērniem, jauno paaudzi vai senioriem. Šāda plānošana ļauj kompleksi pievērsties dažādiem risināmo jautājumu aspektiem. Uzbekistānas sociālās politikas veidošanā iedzīvotāju sociālajai aizsardzībai tiek izmantota „sociālā pieeja”, kam raksturīga taisnīga ienākumu sadale. Tās ietvaros par taisnīgu tiek uzskatīta vienlīdzīga sociālo labumu sadale starp indivīdiem neatkarīgi no viņu dalības sabiedriskajā ražošanā. Ekonomisko faktoru analīze liecina, ka Uzbekistāna laika posmā no 2010. līdz 2015. gadam ir piedzīvojuši augstus ekonomiskās izaugsmes tempus, kas sasnieguši 7–8 % gadā. Vienlaikus

inflācija valstī ir saglabājusies 5–6 % līmenī, kas nodrošina valstī stabilu attīstību. Pieaug arī tās iedzīvotāju ienākumu līmenis, kas pētāmajā periodā ir palielinājies par 26 %, tomēr tā nominālvērtība ir zema – 2015. gadā tā bija 5614 ASV dolāri gadā. Īpašu uzmanību, pētot Uzbekistānas ekonomiku, autors ir pievērsis reģionālajam aspektam. Tā ietvaros ir veikta IKP analīze sadalījumā pa Uzbekistānas Republikas apgabaliem, un aplūkojamajā 5 gadu periodā (no 2010. līdz 2014. gadam) IKP pieaugums apgabalos ir bijis vidēji 76 %, kas liecina par valsts stabilu un dinamisku attīstību. Tomēr autors ir konstatējis, ka IKP sadalījums pa reģioniem ir nevienmērīgs. Piemēram, Taškentā IKP ir pat 8 reizes lielāks nekā Sirdarjas apgabalā, savukārt Horezmas apgabalā IKP ir 6 reizes zemāks nekā Taškentā. Tas neapšaubāmi atspoguļojas arī Uzbekistānas Republikas mājsaimniecībās. Veiktā analīze liecina, ka sadarbība ar virkni starptautisku organizāciju, tajā skaitā ES, ir ļāvusi Uzbekistānai izmantot mājsaimniecību ekonomikas analīzei ES valstu aptaujas anketas. Dalība Pasaules Veselības organizācijā ir novedusi pie programmas izstrādes valsts iedzīvotāju mūža ilguma palielināšanai līdz 75 gadiem 2030. gadā, kas kopumā uzlabo mājsaimniecību locekļu dzīves kvalitāti. Uzbekistānas mājsaimniecību locekļu finanšu stāvokļa stabilitāti veicina valsts dalība Starptautiskajā Valūtas fondā, kas Āzijas bankām atklāj jaunas formas, lai finansētu uzņēmējdarbību un izlīdzinātu mājsaimniecību ienākumu atšķirības dažādos Uzbekistānas Republikas reģionos.

5. Izmantojot ekonometriskās metodes, autors ir analizējis zelta cenu pieaugumu pasaules tirgū un valstī iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu laika posmā no 2005. līdz 2015. gadam. Iegūtie rezultāti liecina par augsta līmeņa korelācijas koeficientu (0,98), kā arī determinācijas koeficientu (0,98). Ir konstatēts, ka pastāv visai liela sakarība starp zelta cenām pasaulē un Uzbekistānas iedzīvotāju ietaupījumu apjomu depozītos. Regresijas vienādojums liecina par lineāru sakarību, ko apstiprina arī korelācijas koeficients 0,77 un determinācijas koeficients 0,65. Ir konstatēts, ka Uzbekistānas suma kurss attiecībā pret ASV dolāru ietekmē Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju ietaupījumu līmeni. Šajā gadījumā korelācijas koeficients ir 0,88 un determinācijas koeficients – 0,75. Tādējādi autors ir pierādījis izvirzīto hipotēzi, ka pasaules tirgus zelta cenas ietekmē juvelierizstrādājumu iegādes apjomu.

Uzbekistānas 2720 mājsaimniecību anketēšanas rezultātu aprobāciju autors ir veicis, izmantojot šādas metodes: asimetrijas unekscesa metodi, vizuālo analīzi, Kolmogorova-Smirnova testu, Šapiro-Vilka testu, kā arī metodi *Boxplot* (kastīšu diagrammas), kas ļauj apstiprināt iegūtos korelācijas un regresijas analīzes rezultātus. Izmantojot programmu SPSS, atlasē bija iekļauta 1321 anketa, respektīvi, tāds mājsaimniecību skaits, kāds pētāmajā laikposmā – 2014.-2015. gadā – iegādājās juvelierizstrādājumus. Aprēķini, kas iegūti, izmantojot asimetrijas un ekscesamēti, liecina, ka aptaujātajās Uzbekistānas mājsaimniecībās vidējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju ir 1.213.466 UZS un katra mājsaimniecība juvelierizstrādājumu iegādei tērē 2.879.084 UZS gadā. Taču mediānas aprēķins ievieša šajos lielumos korekcijas, iegūstot ienākumus uz vienu iedzīvotāju 1.250.000 UZS un vienas mājsaimniecības izdevumus juvelierizstrādājumu iegādei 3.100.000 UZS gadā. Rādītājs *Std. deviation* (standartnovirze) ienākumiem uz vienu iedzīvotāju un juvelierizstrādājumu iegādes summai ir pietiekami liels: 1,66 – ienākumiem un 2,45 – juvelierizstrādājumu iegādes summai gadā. Ņemot vērā nākamo aprēķināto rādītāju *Kurtosis* (variācijas koeficientu) saskaņā ar trīs sigmu likumu, novirze ienākumiem ir 259.031 UZS, bet juvelierizstrādājumu iegādes summai –

1.811.466 UZS katrai mājsaimniecībai. Veiktās anketēšanas rezultātu drošuma noteikšanai autors izmantoja Kolmogorova-Smirnova metodi, lai pārlicinātos, ka empīriskais sadalījums atbilst iedomātajam modelim vai izvirzītajai hipotēzei. Autora piedāvātie aprēķini, kas veikti, par pamatu ņemot 1321 mājsaimniecību, kas iegādājušās juvelierizstrādājumus, parāda normālu ienākumu sadalījuma funkciju 0,340 un 0,241 rādītājam „juvelierizstrādājumi”. Izmantojot metodi *Boxplot*, ir secināms, ka tikai 4 respondenti (ar numuriem 16, 17, 22 un 23) juvelierizstrādājumu iegādei ir tērējuši vairāk nekā 14.000.000 UZS– „nogrieznis atrodas kastītē”, un 3 respondenti ir tērējuši šim nolūkam vairāk nekā 10.000.000 UZS. Tādējādi sadalījums ir normāls, jo no respondentu kopējā skaita 1321 ārpus „kvadrāta” atrodas tikai 7 (!). Piedāvātais grafiskais attēlojums, kas atspoguļo ienākumu sadalījumu uz 1 mājsaimniecības locekli Uzbekistānā, balstoties uz metodes *Boxplot*, liecina par to, ka izkliedes līmenis starp respondentiem nav augsts: proti, ienākumi pārsniedz vidējo līmeni respondentiem ar numuriem 1321, 1319, 1318, 1320, 16,23, 407, 408,409, 410, 25, 12 un 8 (kopā 12 respondentiem no 1321; skat. 1. pielikumu), bet zemāks par vidējo tas ir respondentiem ar numuriem 15, 377, 4, 121, 11,13, 1298 un 1299 (8 respondentiem no 1321). Tādējādi ar metodi *Boxplot* veiktais aprēķins liecina par rādītāju normālu sadalījumu.

6. Autors 2014. un 2015. gadā ir veicis socioloģisko aptauju 2720 Uzbekistānas mājsaimniecībās, lai varētu analizēt mājsaimniecību ietaupījumus. Aptaujas rezultāti liecina, ka ietaupījumi ir tikai 24 % no aptaujātajām mājsaimniecībām Taškentā un Taškentas apgabalā. No tām 35 % veido 5 cilvēku ģimenes, 38 % – 6 cilvēku ģimenes, bet 25 % mājsaimniecību ir vairāk nekā 6 cilvēki. Tikai 2 % no mājsaimniecībām, kurām ir ietaupījumi, sastāv no 4 cilvēkiem. Tas nozīmē, ka ietaupījumu veidošanai novirzītie izdevumi Uzbekistānā palielinās atbilstīgi mājsaimniecību locekļu skaitam. No aptaujātajām 2720 mājsaimniecībām 52 % iegulda līdzekļus juvelierizstrādājumu iegādē. Autors ir konstatējis, ka neatkarīgi no ienākumu līmeņa mājsaimniecības 4–7 % no saviem ienākumiem tērē juvelierizstrādājumu iegādei. Visādā ziņā autors apstiprina darba teorētiskajā daļā izvirzīto pieņēmumu, ka mājsaimniecību ekonomiku ietekmē ne tikai ekonomikas, bet arī ekonomikas socioloģijas teorijas. Pētot mājsaimniecības, ir jāņem vērā arī Abolafijas un Zelizeres etnogrāfiskās teorijas. Neapstrīdami tiek apstiprināta arī Veblēna teorijas par greznuma preču iegādi un Leibenšteina demonstratīvā patēriņa teorijas ietekme. Kā autors ir parādījis darba teorētiskajā daļā, šīm teorijām ir ietekme uz reģionālo attīstību valstī. Arī darba otrajā daļā minētais vidējais valsts iedzīvotāju vecums 26–31 gads (atkarībā no reģiona) apstiprina Modiljani teoriju par to, ka preces vairāk iegādājas gados jauni cilvēki. Galarezultātā minētās teorijas ietekmē arī ietaupījumu līmeni. Īpaši ir jāpiemin pētījuma gaitā apstiprinātā un autora papildinātā Gustava Kasela teorija par pasaules tirgus zelta cenu ietekmi uz nacionālo valūtu un Uzbekistānas Republikas iedzīvotāju iegādāto juvelierizstrādājumu apjomu.
7. Autors ir izstrādājis Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmeņa prognozi laika posmam no 2016. līdz 2020. gadam. Ar ekonometrisko metožu (prognozēšanas un Stjūdenta metodes) palīdzību ir aprēķināts prognozējamais Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumu līmenis. Šo aprēķinu dati ir jāņem vērā, īstenojot ekonomikas politiku valstī.
8. Lai nodrošinātu dinamisku valsts attīstību, Uzbekistānas Republikā ir jāpiesaista papildu investīcijas, tostarp iedzīvotāju mājražošanas darbības veicināšanai. Mājsaimniecību ietaupījumi, kas veidoti juvelierizstrādājumu formā, ļaus

nodrošināt valstī nodarbinātību un palielināt iedzīvotāju ienākumus, kas kopumā novedīs pie labklājības palielināšanās Uzbekistānas Republikā.

Ierosinājumi

1. Mājsaimniecību ietaupījumu plānošanas ietvaros ir jāņem vērā zelta cenu pieaugums pasaules tirgū.
2. Balstoties uz „reģionālās ekonomikas” zinātnes atzinumiem, mājsaimniecības ir jāaplūko no konkrētās valsts vai reģiona pozīcijām, ņemot vērā ne tikai ekonomikas, bet arī ekonomikas socioloģijas teorijas.
3. Mājsaimniecību finanšu plānošanā ir jāņem vērā konkrēti principi, kas būtu jāatspoguļo statistisko aptauju anketās, ko veido valsts statistikas pārvaldes, tostarp arī Uzbekistānas Statistikas birojs.
4. Uzbekistānas mājsaimniecību ietaupījumi ir atkarīgi no zelta cenas svārstībām pasaules tirgū. Palielinoties zelta cenām, palielinās arī juvelierizstrādājumu iegādes apjoms, kas vērtējams kā nozīmīgs faktors mājsaimniecību un valsts kopējā ekonomikā.
5. Depozītu apjomu Uzbekistānas Republikā ietekmē pasaules tirgus zelta cenas – jo augstāka ir zelta cena, jo lielāks ir ietaupījumu apjoms, kas arī ir vērtējams kā nozīmīgs faktors mājsaimniecību un valsts kopējā ekonomikā.
6. Mājsaimniecību ietaupījumu veidošanu ietekmē arī vēsturiskie un etnogrāfiskie faktori. Plānojot mājsaimniecību ietaupījumu struktūru, ir jāņem vērā arī reģionālais aspekts.
7. Neatkarīgi no ienākumu summas Uzbekistānas mājsaimniecības saskaņā ar veiktās aptaujas rezultātiem 4–7 % no saviem kopējiem ienākumiem tērē juvelierizstrādājumiem, kas tiek uzlūkoti kā ietaupījumu forma. Šis fakts būtu jāņem vērā Uzbekistānas Ekonomikas un finanšu ministrijai, veidojot valsts ekonomikas politiku.

Svarīgākās problēmas un to risinājumi

Pirmā problēma

Mājsaimniecību ietaupījumu veidošanas teorijā nav ņemta vērā pasaules vides ietekme: zelta cenas izmaiņas pasaules tirgū.

Risinājums

Iekļaut Uzbekistānas mājsaimniecību finanšu plānošanas sadaļā aili „Pasaules zelta cenu novērtējums”, lai varētu prognozēt mājsaimniecību ietaupījumus.

Otrā problēma

Uzbekistānas mājsaimniecību statistiskajā aptaujā nav ņemti vērā mājsaimniecību ietaupījumi juvelierizstrādājumu veidā.

Risinājums

Prognozēšanas vajadzībām selektīvi un anonīmi veikt mājsaimniecību aptauju, lai noskaidrotu, vai tām ir ietaupījumi juvelierizstrādājumu veidā.

Trešā problēma

Pastāv līdzekļu trūkums mazo uzņēmumu vai mājražošanas kreditēšanai, taču ietaupījumus juvelierizstrādājumu veidā mājsaimniecības neizmanto.

Risinājums

Izskatīt iespējas kreditēt uzņēmējdarbību apmaiņā pret juvelierizstrādājumu ķīlu, piemērojot mikrouzņēmumu kreditēšanas likmes.

Content

Abstract.....	62
Introduction.....	63
1. THEORETICAL ASPECTS OF HOUSEHOLDS FINANCE	66
1.1. Features households as an object of scientific researches.....	66
1.2 Structure of household financial planning.....	69
1.3 The impact of the economic sociology in the formation of the household budget.....	78
1.4 Principles of financial planning of households	81
2. ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF HOUSEHOLDERS OF UZBEKISTAN.....	83
2.1 PEST analysis of the Republic of Uzbekistan	83
2.2 Analysis of the household economy of Uzbekistan	91
2.3 Analysis of factors affecting the savings of the population of	

the Republic of Uzbekistan	92
3. THE ESTIMATION AND PROGNOSIS OF UZBEKISTAN HOUSEHOLD SAVINGS.....	100
3.1 The Analysis of Uzbekistan Households Questionnaire on Savings Amount..	100
3.2 Forecasting of the Level of Household Savings on the Basis of Jewelry Purchasing	108
Conclusion	111

Annotation

Household economy plays a significant role in the economy of each country. The author reviewed the main economic theories that affect the household economy.

The purpose of this promotion work to analyze the structure of household savings in Uzbekistan.

The thesis advanced the position of the need to study the household economy, taking into account the regional dimension - not only to a specific area, but also on the condition of historical and ethnographic aspects, which describes economic sociology. The economy of the household affects the level of world prices for gold.

This hypothesis is also reflected in the second chapter of the dissertation submitted. Using econometric methods, the author shows the high level of the relationship between fluctuations in world prices for gold and savings levels.

The author of a sociological survey in 2720 households in Uzbekistan to assess the structure of income and household savings. It is shown that the author interviewed a significant portion of household savings invested in jewelry. According to the results of the research, made the forecast amount of household savings of Uzbekistan for the period from 2016 to 2020.

In conclusion, the author formulates conclusions and submitted proposals.

The amount of promotional work 157 pages, tables 36, drawings 26 and 2 app.

Promotional work has been done using a 127 literature sources.

Keywords: region, income, expenses, savings, household, Uzbekistan.

Introduction

Relevance of the research topic

The Republic of Uzbekistan for 25 years of independence from an agrarian republic evolved in industrialized countries. Through the program, implemented under the leadership of the first President of the Republic of Uzbekistan Islam Karimov, the country has found a unique way of development of the economy, and actively developing the scope of production and labor-intensive and high-tech production, providing employment. The IMF notes the stable economic development of the country over the past years, from 2010 to 2015, 7-8% of GDP growth in the year led to an increase in the birth rate. The growth of the population is about 1.5% per year while Uzbekistan demonstrates an active social protection of the population. Each year, the program is planned for the social protection of certain groups of the population, which allows you to focus on solving complex problems or children or the older generation or the younger generation. The implementation of such a social policy ensures the sustainable development of the state. Latvia over the past 5 years has increased trade with the Republic of Uzbekistan almost 5 times, so in 2010, exports to Uzbekistan from Latvia amounted to 12 126 million euros, while in 2015 the figure was 56 723 million euros, import from Republic of Uzbekistan in Latvia in 2010 - 6750 million euros, in 2015 this figure increased by 30% and amounted to 9 136 million euros. Conducting research in the field of household savings policy will allow Uzbekistan to expand economic cooperation between our countries and to identify new areas for such cooperation.

The degree of elaboration of the research topic. Households as an integral part of the economy is reflected even in the ancient teachings of Aristotle, Xenophon of Athens, etc. modern scholars Hamilton K. L , Katsuk O.A, Denisova E.V, Smagina V.V,

Kasymova G, Mirzaholov H. T, V. Praude, I. Balode, Also, pay considerable attention to the household economy. However, the economy of households, according to the author, is multifactorial and study it should not only finance positions, but the impact of the regional economy, economic sociology. Among the authors who study the household economy, can be distinguished: Martin Armstrong, Jim Taylor, Homans G. C, Lawrence J. Gitman, Michael D. Joehnk, J. Keynes, T. Lusardi, Franco Modigliani, T. Veblen Lebenstein.

In preparing the report, the author used the approach combining monographic method of analysis of economic problems with econometric methods and characteristics of the Republic of Uzbekistan.

The author puts forward the following hypotheses:

1. The growth of world prices for gold increases the population of the purchase of jewelry in Uzbekistan and Households Uzbekistan used jewelry as savings.

The purpose of the research

To determine the role of the structure of household savings in Uzbekistan

The stated purpose of the study determined the formulation of the **following tasks:**

1. Show features households as an object of scientific research;
2. To study the theory of influencing the economy of the household;
3. Provide the direction of state activities to stimulate the increase in household income and the determination of the principles of saving;
4. Conduct PEST analysis Republic of Uzbekistan;
5. Analysis of factors affecting the savings of the population of the Republic of Uzbekistan;
6. Analysis of the survey household savings structure of Uzbekistan.
7. Predicting the level of household savings in Uzbekistan.

The object of the dissertation research is the economy of households.

The subject of the study served as a financial planning structure of Uzbek households.

Theoretical, methodological and information base for the study were the works of leading foreign scientists, including scientists of Latvia and Uzbekistan. Scientific publications in the field of macroeconomics, regional economics, finance, economic sociology have made the scientific basis of the present study. Abolafia, Hamilton K.L, Martin Armstrong, Jim Taylor, Homans G. C, Lawrence J. Gitman, Michael D. Joehnk, J. Keynes, T. Lusardi, Franco Modigliani, T. Veblen Lebenstein, Zelizer, L. Alan Winters , Russian scientists - Katsuk OA, Denisova EV, V.V Smagina, Zherebin V.M, Romanov A.N, A.V Kochetkov, Kochetkov V.V, Makarov S.V, Smirnova N.Y Latvian scientists: V. Praude, scientists from Uzbekistan: B.B Berkinov and U.K Akhmedov, G. Kasymova, Mirzaholov H.T.

Methods of the research

The methodology assumes the system approach to the problem solving, providing unity of qualitative and quantitative methods:

- Monographic, document analysis method makes it possible to carry out the research object a detailed study based on extensive scientific literature review and law;
- Statistical research method. Author of the study used the cross correlation analysis (correlation analysis, PEST analysis, regression analysis, asymmetry and access, visual analysis, Kolmogorov - Smirnov test, Shapiro-Wilk test, Boxplot method, forecasting method). It is widely used in the second and third chapter;
- Graphical analysis method. Allows the measurement of the relationship existence nature and form of graphics design, image-building framework;

- Content analysis. Information source form and content of a systematic, numerical processing evaluation and interpretation;
- Method sociological survey. Conducting a survey in 2720 of households in Uzbekistan.

Limitations of the study. The concept of region the author uses to analyze the economy of the Republic of Uzbekistan (2010 - 2015 years). The study used data from a survey of households in 2720. The survey was conducted on a stretch of 2014 - 2015 years. To analyze the amount of purchased jewelry including population in Uzbekistan used World Bank data for 2005, 2010 - 2014 years.

Scientific significance and scientific novelty of the research lies in the fact that on the basis of theoretical research by the author within the specialty regional economy:

1. Conducted the classification of scientific theories of regional economics, economic sociology, affecting the financial planning households in the country.
2. On the basis of the theory of Gustav Cassel proved influence the level of world prices for gold in the level of acquired jewels (used by the public as savings).
3. Pest conducted an analysis of the Republic of Uzbekistan.
4. With the use of econometric models proved the influence in world gold prices to a level purchased by households of the Republic of Uzbekistan of jewelry to be used as savings.
5. Carry out a sociological survey of households in Uzbekistan in order to analyze the structure of savings.
6. Using econometric methods presented the forecast level of savings in the form of households purchased jewelry from 2016 – 2020 years.

The practical significance of the promotion work

The practical significance of the present study is to evaluate the influence of world prices for gold in the number of the population of Uzbekistan purchased jewelry. Presented forecast level of household savings of Uzbekistan for the period from 2016 – 2020 years.

The thesis for defense:

1. In the level and structure of household savings affect the theory of regional economics and economic sociology.
2. World gold prices affect the amount of jewelry purchased in the Republic of Uzbekistan.
3. The acquisition of jewelry households in Uzbekistan used as savings.

The presentation of the results of the research:

The theoretical and practical statements of the research have found the reflection in the publications of scientific articles and abstracts at international scientific and practical conferences: The International scientific and practical conference “The Transformation process of Law, the Regional economy and Economic policy” (On the 7th of December, 2012), IV International scientific and practical conference “Transformation of Regional Economies: Sustainable Development and Competitiveness”(On the 7th–8th of June, 2013), 3rd International scientific and practical conference “The Transformation Processes in the Field of Law, the Regional Economy” (on the 12th of December, 2014), The Vth International conference “Regional Development: Administration and the Economy in an Innovative Society and Economic Policy: the Relevant Economic and Political and Legal Relations (on the 30th of May, 2014), IV International scientific and practical conference „Transformational Processes in the Field of Law, Regional

Economy and Economic Policy: the Relevant Economic and Political and Legal Issues” (the 11th of December, 2015),

Structure of the thesis research consists of an introduction, three chapters, conclusion and literature list.

Introduction. In the introduction of the hypothesis of the study is defined logic, purpose, objectives, subject and object of research, scientific novelty and practical significance of the study.

In the first chapter of the thesis, the author analyzes the economic theories, theories of economic sociology, affecting the level of household financial planning. The role of Gustav Cassel theory in planning costs and household income. The directions of the state's activity to generate household income.

In the second chapter of the thesis, the author spent pesto analysis of Uzbekistan, paying particular attention to household finances. Using econometric methods showed the relationship between the level of world prices for gold and the quantity purchased by household's jewelry Uzbekistan.

In the third chapter, the author based on the survey 2720 households in Uzbekistan showed savings structure - the main part of the households indicated that considerable resources are spent on the purchase of jewelry. Using econometric techniques have allowed the author to carry out the amount of household savings forecast (in the form of jewelry) in the period of 2016 – 2020.

Conclusion. The conclusions and proposals formulated in the conclusion.

1. THEORETICAL ASPECTS OF HOUSEHOLDS FINANCE

Chapter comprises 48 pages, 7 figures, 2 tables

1.1. Features households as an object of scientific researches

As it is known, the term "economy" is derived from the Ancient Greek "oikos" - a house, and "nomos" - usually law and literally means "rules of households." For the first time the word "economy" appeared in the IV. BC. in the scientific work of Aristotle, who calls it "natural science", placing at the center of the research of people's households. Aristotle contrasted the economy to chrematistics - industry of human activities, related to the extraction of profit⁷³. Description of the model household for the first time appeared in the V-IV century. BC. in the treatise of the Greek philosopher Xenophon "Eykonomikos" ("Domostroy")⁷⁴. The first study of certain aspects of the functioning of households were conducted by classic British political economy W. Petty in his "Political Arithmetic"⁷⁵ (1662), in which he analyzed the data on household income, expenditure on food, clothing, shelter. The representatives of the classical school of economic theory of Adam Smith⁷⁶, David Ricardo⁷⁷, T. Malthus⁷⁸, J.S

⁷³ Aristotle. Policy. Vol. in 4m. T. 4. - M.:Thought, 1983. - 830 c.

⁷⁴ Xenophon of Athens, Domostroy, M.: OOO "Publisher AST", "Ladomir", 2003, pp 46-55

⁷⁵ Aspromourgos, Tony (1988), "Tae-of-the bodice William Petty, John Heath relation that economics" John Historia of-the Political Economy 20: p.337-356.

⁷⁶ Adam Smith, The Wealth of Nations. Volume 1. 1993. S. 129.

⁷⁷ David Ricardo, The Principles of Political Economy and Taxation, Dover Publications, 2004, p. 45-67

⁷⁸ Malthus, Thomas Robert (2016). Definitions in Political Economy, McLean: Berkeley Bridge Press, r..78-86

Mil⁷⁹ considered an economic system in terms of economic cooperation between farmers, capitalists and labor. The idea of economic man, led by self-interest, was presented in an assignment by Smith's "An Inquiry of the Nature and Causes of the Wealth of Nations" at the end of the XVIII century. Adam Smith was the first economist, who put some certain presentation of human nature in a holistic theoretical system. Significant contribution to the household survey made by E. Engel⁸⁰. The main subject of his research was the structure of the budgets of working families.

Analysis of long-term statistics led him to the conclusion that with the growth of the income structure of the family finance basics of households' costs vary. By this the share of spending on food declines, the proportion of spending on clothes, heating and housing remains the same, while the share to meet the cultural needs of the spending increases. The special interest gives the study of E. Engel issues of economic, household value of a human⁸¹. However, the "theory of the household" found a reflection in the labor of neoclassicals. Within the framework of neoclassical theory, two main subject of the economy were allocated: firm representing the sphere of production and having the aim of maximizing profits, and household representing the sphere of consumption and seeking to maximize utility. By this household and the individual are understood as similar concepts, are not investigated relationships within the household, its purpose is education and development⁸². In the middle of 60-ies of XX century, there was appeared a "new theory of the household", the representatives of which Mr. Becker⁸³, K. Lancaster⁸⁴, J. Mincer⁸⁵, T. Schultz⁸⁶ view the family, not as passive consumers of goods and services, but as an active producer of human capital. It is expected that production activities can be carried out in households, both market and non-market. In his analysis, Mr. Becker based on the idea of human behavior as a rational and appropriate, applying concepts such as scarcity, price, opportunity costs, etc., to the most diverse aspects of human life, including those who have traditionally been administered other social disciplines.⁸⁷

By the Methodology System of National Accounts concept of "household" is determined based on the following criteria:

- Small groups of people living in the same premises;
- Having autonomy in making decisions on managing their financial and other resources;
- Combining some or all of their income and accumulated assets;

⁷⁹ J.S Mill Principles of Political Economy and some aspects of their applications to social philosophy. In 3 t. M. : Progress, 1980-1981.

⁸⁰ "Engel, (Christian Lorenz) Ernst, (1997)" in Leading Personalities in Statistical Sciences from the Seventeenth Century to the Present (. Ed N. L. Johnson and S. Kotz) New York: Wiley. Originally published in Encyclopedia of Statistical Science. pp. 280-3

⁸¹ Engel, (Christian Lorenz) Ernst, (1997) "in Leading Personalities in Statistical Sciences from the Seventeenth Century to the Present (. Ed N. L. Johnson and S. Kotz) New York: Wiley. Originally published in Encyclopedia of Statistical Science. pp. 205

⁸² JS Mill Principles of Political Economy and some aspects of their applications to social philosophy. In 3 t. M. : Progress, 1980-1981.

⁸³ Becker, Gary S. Human Capital. N.Y. : Columbia University Press, 1964. R.41-53

⁸⁴ Kelvin Lancaster. A Nuevo Approach the Consumer Theory // Journal of-the Political Economy. April. 1966.

⁸⁵ Mincer J. The Production of Human Capital and The Life cycle of Earnings: Variations on a Theme. — Working Paper of the NBER, No 4838 (Aug. 1994).

⁸⁶ Shultz T. Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. — N.Y., 1968, vol. 6.

⁸⁷ Becker, Gary S. Human Capital. N.Y.: Columbia University Press, 1964.

- Leading the joint consumption of certain goods and services is often housing and feeding.

Sector "Households" is defined as a collection of individuals resident institutional units with similar economic interests, function, behavior, and sources of funding. This sector includes individuals and groups of individuals of both consumers and business people for the production of goods and services, which can not be either legally or economically separated from the points of view of the household and its owners. According to the methodology of Uzbekistan, the sector "Households" includes sub-sectors⁸⁸: employers, self-employed, employees, recipients of property income or transfers. Isolation of the SNA sector "Households" makes it possible to determine its contribution to the creation and use of gross domestic product and national income, its participation in the formation, distribution and use of income, enhances the analysis of living standards of the population. The concept of the household does not cause substantial discussions, the authors about to be agree with that, adjusting the definition of the household depending on their research objectives. Latvia Statistics of households identified as residents, social processes and groups of households.⁸⁹

Modern institutional economics focuses on the analysis of the household is a special organization that is different from the company and from the Government. It is assumed that a household is aimed at ensuring its members guaranteed welfare regardless of unforeseen circumstances.

The term "household" is treated as an economic unit, consisting of one or more faces, which provides economic resources and uses this money for them to purchase goods and services that satisfy the material needs of human⁹⁰

It should be noted that in the regional economy issues of households' influence involved researchers such as the Martin Armstrong, Jim Taylor, in the book of Regional Economics and Policy⁹¹, however, does not define the principles and the role of household savings in the regional describing households in regions of the system did not indicate its impact on regional economies economy.

Barygin I.N in the monograph "International Area Studies"⁹² describes the household as the subject of region, but does not consider the basic principles of the formation of households, its impact on the economic component of the region. Polyak G.B in the textbook "Regional economy"⁹³ refers to the role of households, but does not checknor principles of their formation in the regional economy; Golikov A.P, Kazakova N.A and Prav Y.G⁹⁴ also describing the regional policies of countries do not specify the role of households in the formation of the regional budget.

⁸⁸O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika <http://stat.uz/> 12.07.2014

⁸⁹Latvian Statistics Database. www.csb.gov.lv 15.07.2014

http://data.csb.gov.lv/pxweb/en/Sociala/Sociala__ikgad__ms_sastavs/?tablelist=true&rxid=a79839fe-11ba-4ecd-8cc3-4035692c5fc8-avaliabile 3.03.2016

⁹⁰Mincer J. The Production of Human Capital and The Lifecycle of Earnings: Variations on a Theme. — Working Paper of the NBER, No 4838 (Aug. 1994).

⁹¹Martin Armstrong, Jim Taylor, Regional Economics and Policy, 2000, Wiley-Blackwell, 3rd Edition, p.p. 134-164

⁹²Barygin I.N "International Area Studies, Peter Press, 2009 g.384

⁹³Polyak G.B, Regional economy, M.: UNITY Dana, 2013, p.7

⁹⁴Golikov A.P, Kazakov N.A and Human Y.G Regional Policy and Economic Development: the European context, Hartkov, Ekograf 2009, p.240

So, let us define the concept of households, Libby Rittenberg and Timothy Tregarthen describe that in economic terms, at a family means a group of individuals associated kinship and leading a joint household for household consumption (the family can not consist of a single person). The main features of the household is the presence among people of the relations arising in the organization of the joint household, leading a household. However, Iontsev V.A points out that in contrast to the family, a single household family relations are not necessary, and the household members are given general economic interest in the issues of life. In addition, the household may be one person, which operates on an independent leading of household⁹⁵.

So, Jack P. Friedman defines the household as a "people living under one roof, or occupying a separate housing unit. If household members related by blood or by law, they constitute a family."⁹⁶

Author L. Alan Winters in their work *Trade Liberalisation and Poverty*⁹⁷ suggests an important role of households in the fight against poverty and proposes to strengthen the function of "farms", which in the opinion of the author may deal not only with the cultivation of crops, and sorting garbage, creating additional jobs spaces.

As you can see from the figure below, the household is the role of the interaction in the enterprises as employees working for the company through distribution perform the role of the consumer and the taxpayer to the state.

Scientists in Uzbekistan are also involved in the study households. Thus, in his article *"The Sources of revenues and forecasting of investment in fixed assets of rural households in Uzbekistan"* the authors B.B Berkinov and U.K Akhmedov conduct econometric analysis of household deposits in the assets, but in the article, there were not processed issues related to household financial planning⁹⁸.

In Latvia the household topic for research is relevant, so Ilze Balode in her dissertation examines the dynamics of household income and waste using econometric methods⁹⁹. Review of Economics of Latvia households conducted by analysts Agnese Bicevska, Aleksejs Melihovs, Krista Kalnberzina, who conduct an analytical review of the savings of households in Latvia from 2000 to 2008. Where the structure of household expenditure in Latvia and Latvian modeled structure of savings of households.

Thus, much of the scholars are of the opinion that the concept of household is based on the everyday way of life, in which individuals or group of people provide themselves with the necessities of life.

The author conducted research allowed the author to formulate the author's approach to the household as an independent economic entity at the micro level.

Next, consider the classification of households in the state's economy. So, given the above analysis the concept of "household" in the economy, household types according to scientists Nikolaeva L.A, Rahmanova M.S should be classified into two groups¹⁰⁰:

⁹⁵Ed. Iontsev VA Population Economics. Publisher "prospectus", in 2016 - 601

⁹⁶Of NC P. Friedman, Diktionary of-Business Terms (Barron's Business Guidess) Vinyl Bund- Bargain Prica, 2007, claim 32

⁹⁷L. Alan Winters, *Trade Liberalisation and Poverty*, School of Social Sciences University of Sussex Falmer, BRIGHTON, Centre for Economic Policy Research London, 2000, p.45-54

⁹⁸B.B Berkinov and W.K Akhmedov "Sources of income and forecast investments in fixed assets of rural households in Uzbekistan", the magazine "Economy, organization and management of enterprises, branches", M. 2015

⁹⁹IlzeBalode, „Latvijasmājsaimniecībuienākumiem un patērētāj uizdevumu ekonometriskas likumsakarības”, promocijasdarbs, LU, 2012.

¹⁰⁰Nikolaeva LA, RakhmanovM.S.Ekonomika household and the surrounding society. Vladivostok: PublishinghouseVSUES, 2005. - 116 p.

1. The related notion of "family", under which in the economy we understand that household members related by kinship.
2. Institutional / collective households - a group of people - those unrelated to a long time living together and cannot make their own decisions on the use of jointly earned assets.

To plan the household budget should take into account the composition of the family, which may be different and the authors identify them on the basis of 4 types¹⁰¹:

1. Married couples without children;
2. Couples with children;
3. Mothers with children;
4. Fathers with children.

In addition, members of the household are individuals outside the family unit. Thus, it becomes possible to identify the category and the number of cells in each family of household demographic types.

1.2 Structure of household financial planning

Questions of financial planning related to the formation and expenditure of funds of individuals in the family, the household found in the works of the ancient Greek philosopher Xenophon¹⁰², Aristotle¹⁰³ and classical economics of Adam Smith¹⁰⁴, John Keynes¹⁰⁵ and others. In this regard, it should be noted that *prior to the beginning of the XX century the theory of personal finance was on the non-scientific stage of its development.*

English economist John Hicks also pointed out in his paper "Value and Capital"¹⁰⁶ on the versatility of the concept of income and the lack of a common definition of this category. The most appropriate formulation, according to him, is "to tell people, in practice, how much they can consume without making yourselves poorer." There is another - more detailed definition of income as "the maximum amount of funds that can be spent over a period of time, provided that, in accordance with current expectations, capital cost (in money terms) future receipts remain the same."¹⁰⁷

In recent years, research in the field of personal finance households are actively developing. Among the works in this field should be mentioned the works of foreign economists Gitman L.J.¹⁰⁸, Lusardi A.¹⁰⁹, R. Merton¹¹⁰, Hamilton K.L.¹¹¹. Therefore, in the third millennium begins - Research period personal finance household theory. However, lack of research planning household finances in the region, according to the author, hinders economic development of regions and country as a whole.

Thus, Lawrence J. Gitman, Michael D. Joehnk, Personal Financial Planning, in his monograph not only describe the existing financial instruments, taxes, and provide

¹⁰¹Хамильтон К.Л. Личное финансовое планирование (страхование, инвестиции, пенсии, наследство) ИНФРА-М, 2010 г.,

¹⁰²Xenophon of Athens, Domostroy, М.: ООО "PublishmentAST", "Ladomir", 2003, pp 24-45

¹⁰³Aristotle. Policy. Vol. in 4m. Т. 4. - М.: Thought, 1983. - 830 с.

¹⁰⁴Adam Smith, The Wealth of Nations. Volume 1. 1993. S. 129.

¹⁰⁵J.. Keynes' General Theory of Employment Interest and Money ", 1986, М. Thought, s.25-43

¹⁰⁶J.R Hicks Value and Capital. М.: Progress-Univers, 1993. S. 289

¹⁰⁷ХиксДж.Р. Стоимость и капитал. М.: Прогресс-Универс, 1993. С.291

¹⁰⁸Lawrence J. Gitman , Michael D. Joehnk, Personal Financial Planning, 2014, Harper Collins College Publishers. 656 Pages

¹⁰⁹A. Lusardi, "Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs," NBER Working Paper No.13824, February 2008, and forthcoming in "Implications of Behavioral Economics for Economic Policy.

¹¹⁰Robert K. Merton, Social Theory and Social Structure, AST Moskva; 2010 s.873

¹¹¹Hamilton KL Personal Financial Planning (insurance, investments, pensions, inheritance) INFRA-M, 2010, p. 306

advice to households on the key issues in counseling. However, it should be noted that not all households have the opportunity to get advice in branches of banks, being far from the center of the country.

Robert K. Merton, in his book *Social Theory and Social Structure* on the basis of functional analysis showed the influence of ideology and religion in the formation of relationships in the family, material preferences and record household expenditure patterns, etc. However, the author also discussed aspects of financial planning for the household.

Hamilton KL in the book "Personal Financial Planning (insurance, investments, pensions, inheritance)," describes in greater depth the possible financial instruments to increase household income - stocks, bonds, options. However, the author describes the tools rather from the perspective of the acquisition of financial instruments from the perspective of legal persons without taking into account the difference between personal consumption. Questions CFOs households planning author also highlighted. In addition to the sponsors to finance households planning appeals and the UN.

So, of the UN System of National Accounts (SNA) in 1993. Household income was defined as the maximum amount that is spent on consumption for some time, while retaining the original capital¹¹². This income concept is versatile enough to be used to assess the results of any of the market participants and their financial and economic activity. However, the study population's income requires consideration that is more detailed.

The concept of income of residents, as a rule, considered either in terms of material and material content and its sources or researchers describe the relationship of this category with comprehensive measures of economic development of the country in which the process of reproduction appears.

In the first approach incomes of residents are a combination of cash and in-kind income received by households from different sources or produced independently for a certain period of time . As a rule, it displays a list of sources of income, depending on their formation.

This approach, considering the types and structure of incomes of the population, do not fully reveal the socio-economic category, because every time a new or a disappearance of the old source of income will have to review and update the concept.

In the second case, the incomes of the population are defined as part of the value produced by the social product (minus material costs), assigned to them for a certain period . In this case, the researcher needs to select a specific general indicator reflecting the results of the process of reproduction. The composition of household income in accordance with international standards is presented: primary income, property income, current transfers and other receipts.

Table 1.1

The composition of income used in a sample survey of households in accordance with international standards (prepared by the author)¹¹³

Types of income	Items of income in the household sample survey, in accordance with international standards
Primary income	Salary

¹¹²System of National Accounts <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008Russian.pdf>, p.5 Electronic Resource - 12.03.2016

¹¹³System of National Accounts <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008Russian.pdf>, p.5 Electronic Resource - 12.03.2016

	Income from business and individual activities
	Income from the sale of agricultural products
	Income from private farming
Property income	Dividends and income from real estate rentals
	Interest
Current transfers	Pensions
	Aid
	Scholarships
	Unemployment benefits
	Support from relatives
	Alimony
	Other income
Other supply	Proceeds from the sale of personal property
	Proceeds from the sale of real estate
	other supply

Source: System of National Accounts (SNA)

The primary income includes all income received by households to participate in the production process. Property income are added as a result of revenues from the use of financial assets, intangible assets of households in other economic actors. Current transfers consist of pensions, stipends, allowances, compensation payments, alimony, grants, and financial assistance from relatives and friends in monetary terms. Sale of personal property and household property generates other income.

The share of each source in the total income of households varies greatly across countries. In developed market economies, the share of labor income gradually increased, reaching 80% in some levels. In post-Soviet countries is uneven sources of income - in some countries, the main source of income is wages, in other - transport payments in the third - property income. The size and composition of the household affect the redistribution of the total household income generated from various sources. Thus, there is a differentiation of initially functional income distribution.

As shown by an analysis of the financial relations between the author of households on the domestic and foreign market can be to classify institutions, participating in the household savings in a market economy, which according to the authors, should include (see Figure 1):

- Commercial banks (household deposits);
- Insurance Funds;
- Pension Funds;
- Securities market, where households can buy stocks and bonds - is mediated by the Institute for the formation of savings;
- State - indirect participant of saving - through the provision of subsidies, as an institution to generate savings.

Domestic financial relations of the household can be classified as savings targets (Figure 1.2.), Aimed at: creation of insurance reserves of the household, the creation of monetary accumulation for durable household goods, creating savings for investment and household consumption.

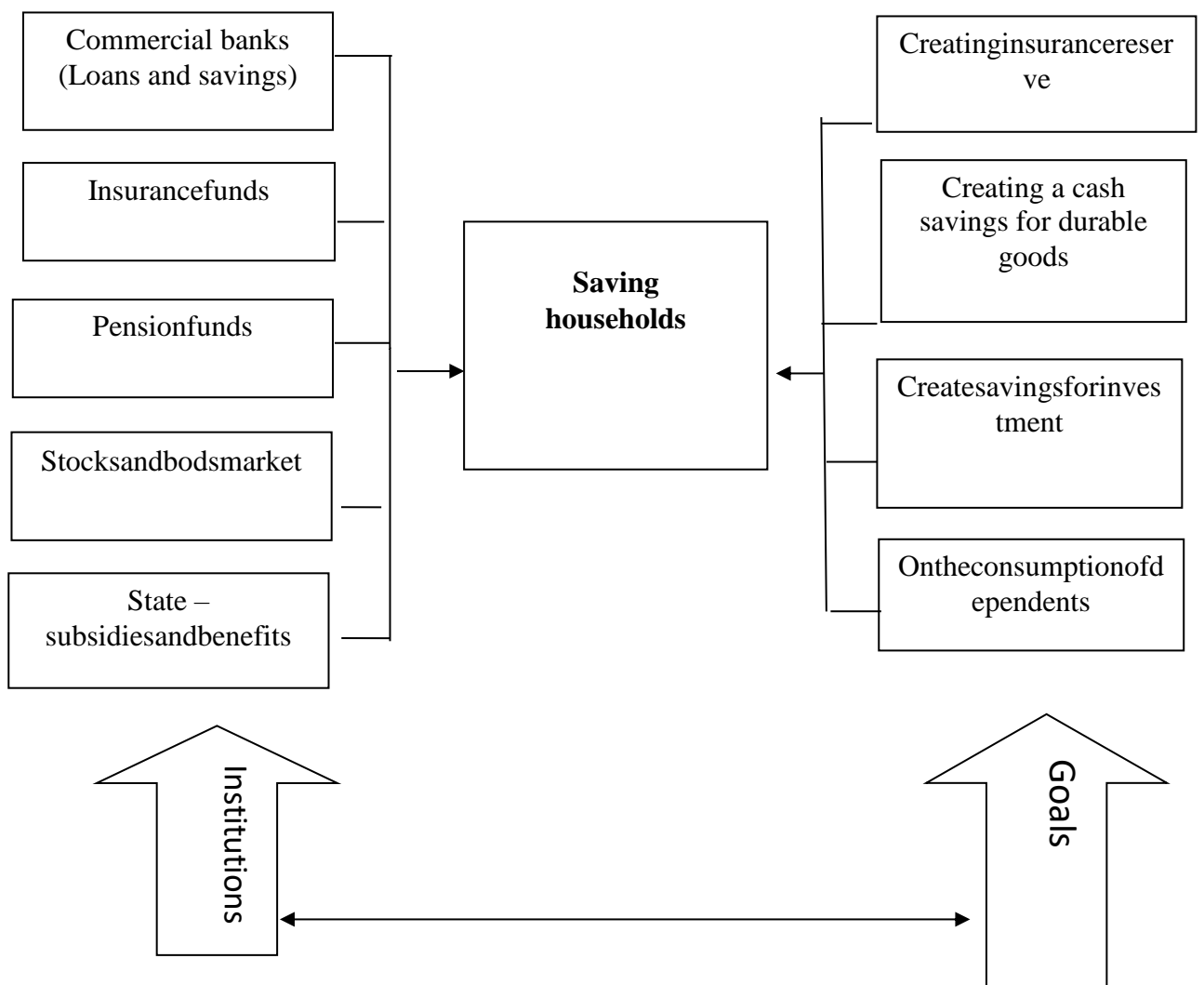

Fig. 1.2. Savings of households: institutions and savings targets (fig. author)

Thus, an important element of household savings are functioning regional economy, which affect the development of institutions in the region - to commercial banks, pension funds, securities market. For long-term planning of the regional economy, it is necessary to take into account factors that affect the amount of household savings.

Household spending - a collection of funds spent on the purchase of goods and services, real estate purchase, the increase of financial assets, as well as mandatory payments and contributions.

In the framework of modern statistics are four main components of household expenditure.

- Final consumption expenditure;
- Obligatory payments and fees;
- The acquisition of movable and immovable property;
- Cash savings.¹¹⁴

It should be noted that each of the presented items of expenditure depends not only on the place of residence, but also cultural and religious preferences. And in the state and departmental statistics should take into account these factors.

As a commercial enterprise, a household in a market economy is an independent economic entity, and depends entirely on the results of its own activities. Government support (housing, healthcare, education, pensions) are guaranteed only at the level of minimal sufficiency. In these circumstances, households are forced to *conscious savings* - purposeful limitation fund their consumption and the formation of the accumulation fund. Households make savings to achieve their goals: to provide for themselves in the "rainy day", in the case of unforeseen circumstances (illness, accident, unemployment), in the case of retirement in order to finance the education of children or simply for independence from employment earnings - full financial security of her family at the expense of income received. The specific motive for the accumulation of household savings is the amount necessary for the implementation of the major costs (buying a house, a car, pay for education, etc.). The accumulation of savings for the purpose of a temporary nature and is associated with the need to synchronize the time of receipt of income and consumption. An alternative method of synchronization of consumption to obtain the income is a loan in which the costs are carried out first, and then the appropriate deductions from income. The choice of financing large costs (savings and credit) depends on many factors, among which are the basic availability of capital and the uncertainty of obtaining future revenue developed market. On the level of household savings is influenced by various factors:

- *The expectations* of the population, associated with the future situation on the goods and services markets, expectations of rising prices and scarcity of commodities lead to a reduction of savings, because the natural desire for consumers to avoid paying higher prices. Conversely, the expected fall in prices and increase in the supply of goods encourage consumers to increase savings.
- *The level of debt on loans.* Swing consumer debt level makes the desire of households to direct current income or consumption, or to savings. If household debt has reached a

¹¹⁴Zherebin VM, Romanov AN Economy households. - M.: Finance, UNITY, 1998. - 231 p.

significant value, the consumers will reduce the level of their savings. Conversely, if the consumer debt is relatively low, the level of household savings could rise.

• *The tax policy of the state.* Changes in taxation also lead to a change in the level of savings, as taxes are paid in part by consumption and partly through savings. Therefore, the tax increase will reduce the level of savings. Conversely, the proportion of revenue derived from the tax cuts will partly go to the savings of the population, thus causing an increase in the overall level of savings.¹¹⁵ Neoclassical economic theory and institutional and household behavior in the formation of the distribution and spending of the financial assets of households there is a need to manage. As a rule, the attainment of these goals is not associated with formalized decision-making procedures. Financial decisions are often made on a whim, based on life experience.

Neoclassical economic theory treats households as the goal of rational behavior - utility maximization under conditions of limited income¹¹⁶. Annual Income of an individual is limited. Therefore, the consumer will be weighed against the usefulness of purchased products and your budget. The objective of the consumer in this case - to find such a combination of products, which is within the budget would provide maximum utility to him. Therefore, it should not be considered a separate utility from consumption of the goods, and the usefulness of the entire set of consumable goods.¹¹⁷ Rule utility maximization is that the allocation of monetary income of the consumer, where the last monetary unit spent on the purchase of each type of product would be brought the same marginal utility. Utility maximization occurs by selecting such a set of benefits that meets the budgetary constraints under which the ratio of marginal utility to price is the same for all goods. Consumer choice can be explained with the help of the map of indifference curves and budget line opportunities. Institutional economic theory points to a number of features of the situation of households that do not allow them to effectively carry out rational behavior. These features include¹¹⁸:

To determine the expenditure of households, as well as the level of savings, it is necessary, in our view, to note the types of social justice, on which the state social policy. The choice of a model of social justice will affect the level of household expenditure, and therefore the level of their savings.

In the economic literature there are four types of social justice:

Social Approach - involves a fair distribution of income. At the same time the principles of justice themselves can be different. Thus, according to an egalitarian (from Fr. egalite - . Equal) the principles of justice recognized equitable sharing of benefits between individuals regardless of their participation in social production ("barracks communism").

Utilitarian Approach (originating from the philosophy of J. Bentham) implies a distribution of wealth, which maximizes the utility of all members of society. In other words, it is desirable to provide more benefits to those who will be able to enjoy them longer ("each - according to his needs")¹¹⁹.

¹¹⁵Philip Mirowski (1989) *More Heat than Light: Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics*, Cambridge University Press. P.43

¹¹⁶Clark, J.B. (1887). "Christianity and Modern Economics," *The New Englander*, Vol. XLVII, No. 1, p. 56.

¹¹⁷William Jaffé (1976) "Menger, Jevons, and Walras De-Homogenized", *Economic Inquiry*, V. 14 (December): 511–525

¹¹⁸Kochetkov AV, Kochetkov VV, Makarov SV Smirnova NY *Introduction to personal finance management*, M.: 2009 s. 46-52

¹¹⁹Bentham, Jeremy // 100 great economists before Keynes = Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. - SPb.: economicus, 2008. - P. 31-34. - 352 p.

Roulsiansky revenue sharing Approach - (Named J. Rawls American philosopher¹²⁰) allows economic inequality in the event that it contributes to the achievement of higher standards of living among the poorest members of society. In particular, greater rewards as an incentive for those who are more productive, will lead to an increase in the social product, part of which is redistributed to the poor.

Market distribution of income is only one "justice": the income of the owners of the factors of production are formed on the basis of the laws; supply and demand, as well as the marginal productivity of factors. Market distribution of income does not guarantee every person an acceptable level of income. This is the social injustice of the market. The state, taking on a significant share of responsibility for compliance with the inalienable human right to a decent life, organizes the redistribution of income. Despite the achievements of developed countries in the socio-economic sphere, income differentiation, its extent and validity still represent a serious social problem¹²¹.

It is obvious that social justice in the distribution of income may conflict with economic efficiency. In modern mixed economy, government regulation of income (their redistribution through tax system, transfers, social security, insurance, etc.) Provides a trade-off between equity and efficiency criteria. This unevenness in the distribution of income, the division of society into rich and poor is stored as a stable phenomenon even on the background of a significant growth in living standards.

However, regardless of the implemented policy approaches in the formation of household income, the government, according to the author, should:

- to carry out actions to support, and the creation of economic and legal conditions that encourage active work and ensure high growth rates of per capita income;
- strengthening of targeted social support for vulnerable people in employment; regardless of realizable approaches disadvantaged groups is based on the support of the state
- activation of the labor market, achieving equilibrium between supply and demand of labor; countries, the government is implementing a social program to create jobs, ie creates a possibly for provisioning work
- avoid excessive differentiation in living standards among the various levels, income, social groups; the creation of social stability in the country is a pre premise for social stability in Government. Uniformity of this distribution will be discussed further.
- achieving sustainable growth and real disposable income.

As shown in Figure 1.3 - an important area of activity of the state is to control the differentiation of incomes. However, further analysis of economic and economic-sociological theories, the author intends to prove the validity of the nominated areas of state activity on the formation of household income and savings. For example, income inequality can be represented by such characteristics that measure the gap between high- and low-income population as quintile and decile coefficient of differentiation of income groups, which involve dividing the total population into equal parts, and shows the relationship between the two extreme income groups.

¹²⁰J. Rawls' Theory of Justice ", Publisher:" LKI "2010, s.24-56

¹²¹Philip Mirowski (1989)More Heat than Light: Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics, Cambridge University Press.

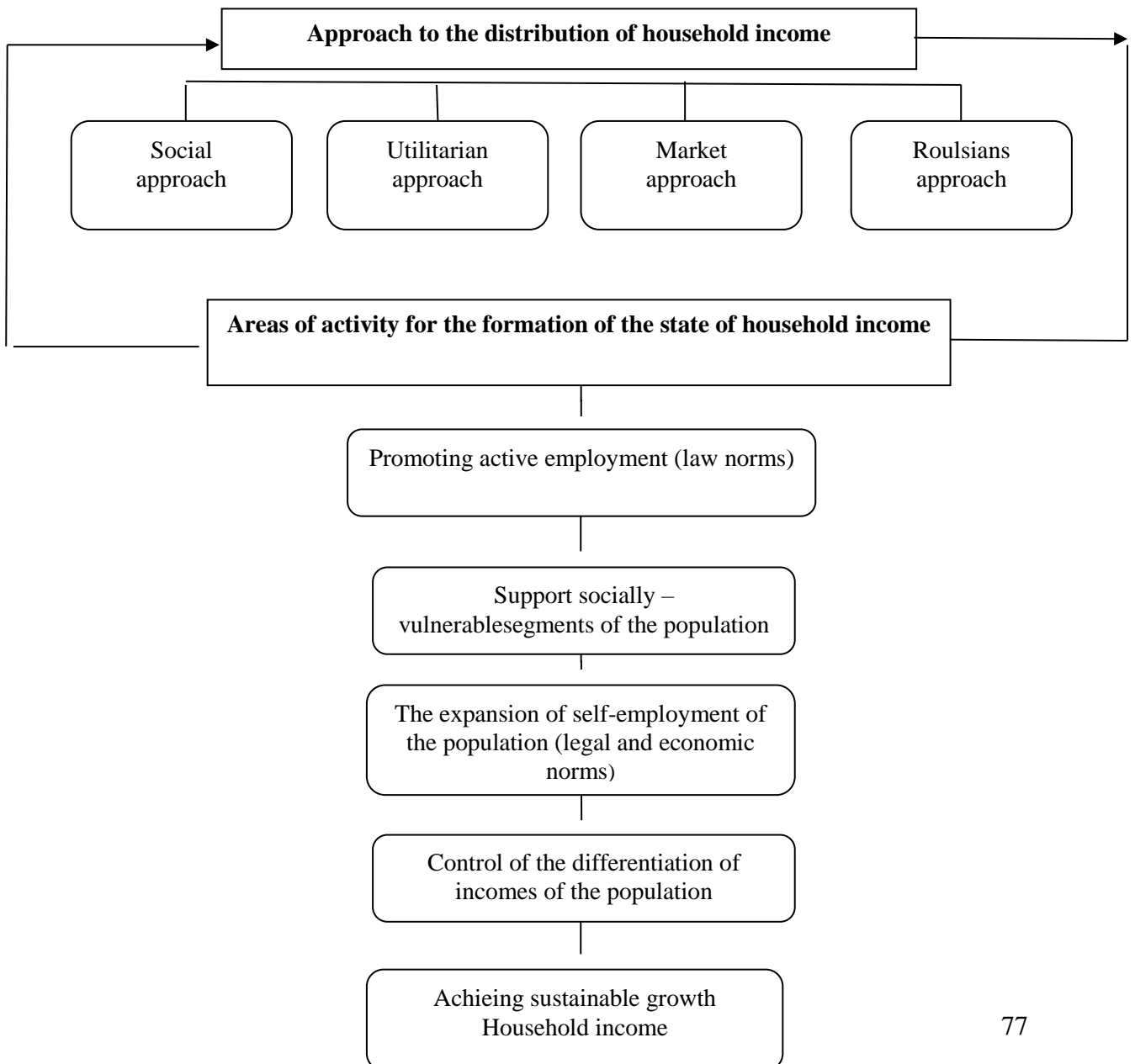

Fig. 1.3 The activities of the state in the formation of household income (fig. of author)

For planning household savings is necessary in our opinion to mention the theory of Gustav Cassel (1866-1945), who made a number of innovative and relevant ideas about international finance. However, these ideas in the second half of the twentieth century. Largely gone unnoticed. Cassel suggested that the level of purchasing ability of the currency affects the price of gold on international markets¹²². Comparing wholesale prices for the period 1850-1910 years to the size of gold reserves, brought the law of Kassel, that the economic stability in the long run provided the annual capital gains (which is proportional to the growth of national income) in the amount of 3%, and on the basis of the laws formulated by the monetary theory of the business cycle¹²³.

Given these provisions Kassel theory, the author puts forward the hypothesis of the influence of world prices for gold and the level of household savings. Assuming that the price of gold form the consumer demand of the national currency, which in turn affects the citizens of the acquisition of gold or jewelry. The level of world gold prices will affect the level of savings in the form of deposits.

1.3 The impact of the economic sociology in the formation of the household budget

Study of economic and sociological theories that affect the planning of the household budget, allowed the author to compile a study in Table 1.2.

Table 1.2

Analysis of the theories that affect the development of the household

Scientists	Theory
Adam Smith and David Ricardo	labor theory of value (1776)
J.B Say and T.R Malthus	theory of the factors of production, in 1820
Lorenz curve	Gini coefficient
The theory of Keynes's "common sense".	With an increase in the level of their income, people tend to increase consumption, but not in proportion to the increase in revenues, and to a lesser extent. With decreasing revenues, by contrast, the population decreases the allocation of funds for savings to keep the old standard of living.

¹²²D. Kadochnikov, international coordination of financial and economic policy: scientific heritage of Gustav Cassel, Problems of Economics, №1, 2012, s.51-64

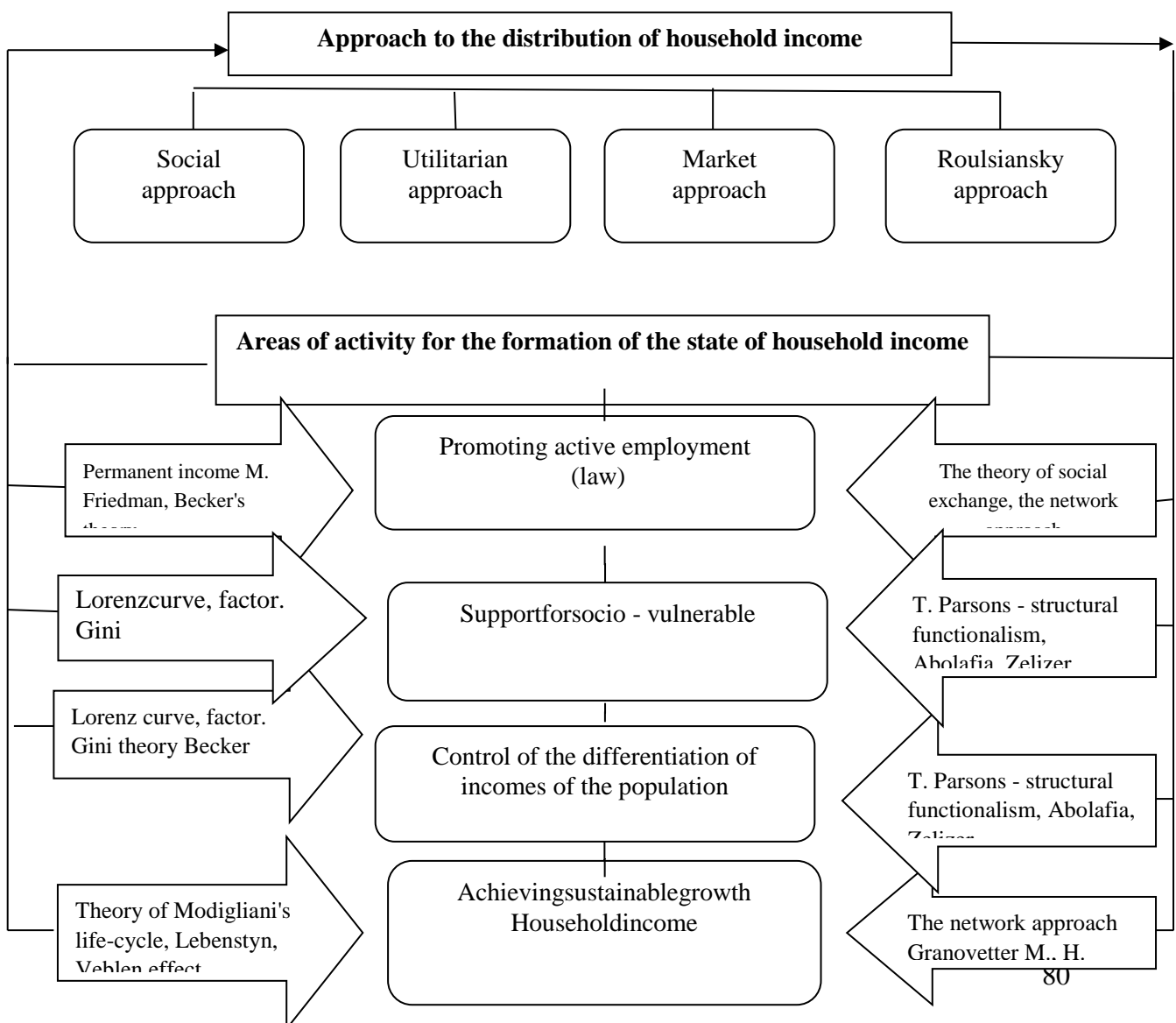
¹²³Karl Gustav Cassel, Das Geldproblem der Welt. München, 1921

permanent income theory of Milton Friedman	Consumption is proportional to income, but not current, and permanent. Recent equal to the average amount of income for the period, the duration of which exceeds one year. This theory explains how households react to temporary changes in income.
Concept F. Modigliani and A. Endo lifecycle	Young people hoping for high returns in the future, taking into debt to spend now and pay later. Significant savings are made specifically for retirement, when income will be low. People make savings in an age when there are high wages, and then, when their incomes are reduced, including retirement, spend their savings.
G. Becker	neoclassical economic theory - the effectiveness of investments in human capital
R. Pollack	neo-institutional economic theory
F. Le Play	family sociology - the analysis of the family budget in 1891
R. Hill	approaches to the study of the family and its consumption, 1956
George Homans and Peter Blau	The theory of social exchange - based on the assumption that, that people will form and maintain a relationship, if they believe that the remuneration which they derive from such relations will exceed the costs.
Granovetter M., H. White	Economic Sociology - network approach. entering into a voluntary market exchanges are more likely to tie relationships with those with whom they have dealt before, to ensure a tight already known their partners. (1978)
T. Parsons	structural functionalism - the main task of sociology in the analysis of the institutionalization of the samples of value orientations in the social system. When values are institutionalized and structured according to their behavior, there is a stable system - a state of "social balance". There are two ways to achieve this state: 1) socialization through which society values are passed from one generation to the next (the most important institutions that perform this function - the family, the educational system); 2) the establishment of various mechanisms of social control. (1971)
T. Veblen	"Demonstrative consumption» (conspicuous consumption)
H. Leibenstein	Non-functional demand is irrational, includes luxury consumption
Abolafia, Zelizer	Cultural-historical (1998) and an ethnographic approach (1994).

As shown by the analysis of economic and economic-sociological theories, when the household survey is necessary to use the following:

- Sociology of the family - the family budget analysis (F. Le Play); Approaches to the Study of the Family (R. Hill);
- Structural functionalism (T. Parsons); exchange theory (J. Homans.);
- Economic Sociology - network approach (Granovetter M., H. White);
- New institutionalism (L. Theveno, L. Boltanski);
- Economic theory - the neoclassical economic theory (G. Becker);
- Neo-institutional economics (Robert Pollack).

Almost all of these approaches appeals to the family, one of whose functions is housekeeping. The analysis of the theories of economic sociology and economic theory have allowed the author to reinforce measures put forward by the government to implement in household policies (Figure 1.3)

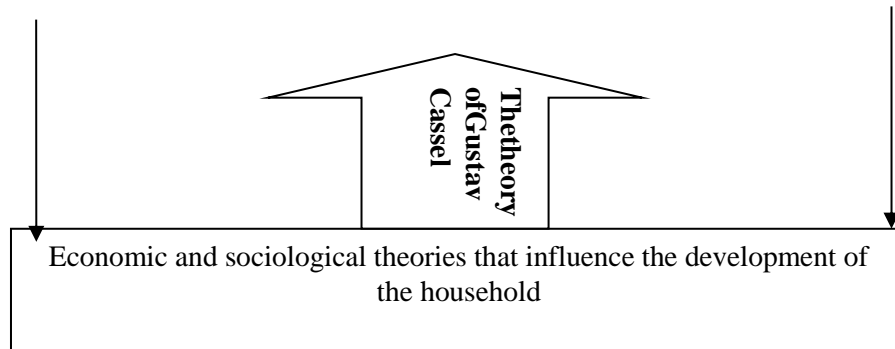

Fig. 1.5 Impact of economic and sociological theories on the formation of household savings (fig. of author)

Therefore, the author conducted an analysis of theories that influence the formation of household income, shown in Figure 1.3. So much for the promotion of active labor households in the country must be borne in mind that household consumption is proportional to income, but not current, and permanent (permanent income M. Friedman) and the most profitable investments will be investments in human capital. That means education, training, according to Becker's theory, will always remain a priority in household spending. Social exchange theory supports the labor activity of the population, since the formation of the forms of cooperation between households lead to the development of relations and mutually beneficial cooperation.

Structural functionalism and theory, Abolafia explains the reasons for the control over the social stability of the population. Implementation of the state program on "Achieving sustained revenue growth of households", based on the one hand on the active youth consumption and savings of older people (Theory of Modigliani's life-cycle). With income growth and the acquisition of social status, household members will plan the purchase of luxury goods (Leibenstein, Veblen effect) and to establish relationships with those with whom they have dealt before, to ensure a tight already known their partners (network approach Granovetter M., H. White).

1.4 Principles of financial planning of households

Thus, as shown by research, approaches related to the budget planning of households depend on a number of factors - economic and sociological (Table 1.2). Financial planning is a subject of the disposable income of the household, namely the portion of comprehensive income, which is not available. *Control of financial resources*, the movement is carried out in all areas of financial relations households. Instrument controlled over household finances is a budget that allows you to control the household income and expenditure, to assess the results of economic and investment activities.

Referring to the concept of the principle of Aristotle understands the principle in an objective sense as the first cause: the basis of which something exists or will exist¹²⁴. Kant interprets the principle of subjective: it distinguishes constitutive principles (for empirical use) and regulatory (for transcendental or just for practical

¹²⁴McLeisch, Kenneth Cole (1999). *Aristotle: The Great Philosophers*. Routledge. p. 5.

use)¹²⁵. So, under the principle they understand - leading idea, the basic rule of conducting. In a logical sense principle is central to the concept, the base system represents the compilation and dissemination of any provision of all the phenomena of the region from which this principle is abstracted. Under the principle of action, otherwise known maxim is meant, for example, ethical standards, characterizing the attitude of people in the society¹²⁶.

Based on the above title, the author proposes *the following principles of financial planning of the household budget*:

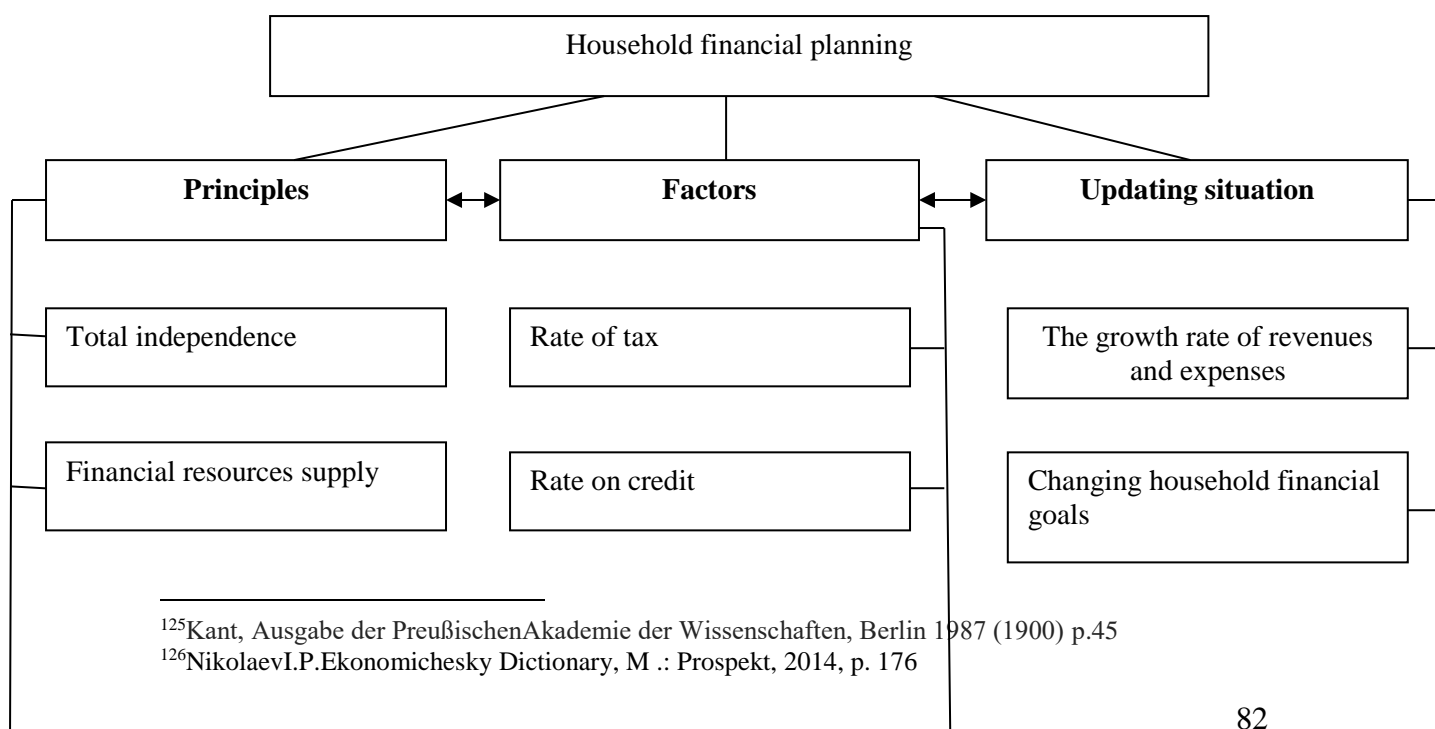
1. *The principle of full independence* - on the basis of this principle ensures the necessary flexibility of resources, which allows to concentrate financial resources on relevant areas of financial and economic activities of the household.

2. *Provision with financial resources* - the household exists at the expense the results of their own labor and business activities and external receipts (wages, income from transactions with personal property and money savings in the financial and credit sector, income from individual private enterprises, transfers, and social benefits).

3. *The principle of financial discipline* - When planning a household budget provides timing and amount of payments in the form of compulsory payments and fulfillment of financial obligations to the authorities, by business entities, the credit system, a variety of foundations and individuals associated with the various types of household liabilities.

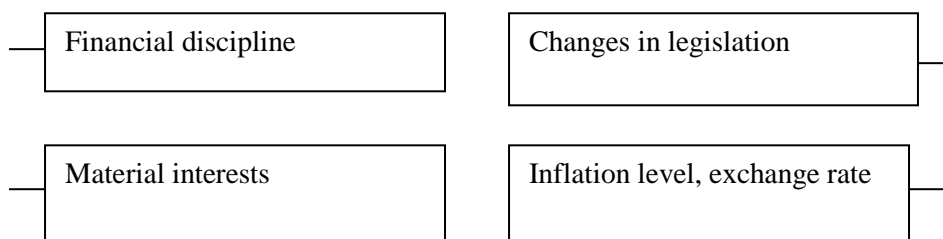
4. *The principle of material interest* - earning income from all activities helps to increase the standard of living.

So, imagine the relationship of principles, factors and corrective households situations for financial planning, that is shown in Fig. 1.7.

¹²⁵Kant, Ausgabe der Preußischen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1987 (1900) p.45

¹²⁶Nikolaev I.P. Ekonomicheskyy Dictionary, M.: Prospekt, 2014, p. 176

Pic. 1.7. Correlation of principles, factors and corrective households situations for financial planning.(figure author)

The financial plan built in strict accordance with the specific needs of a family or individual at the time of planning. In case of change financial goals, the plan should be revised and is aimed at solution of new tasks.¹²⁷Financial plan - a document which reflects the current financial condition of the individual (household), achievable financial goals and cash flow plan, indicating used at each stage of the financial instruments (investment, credit, insurance, etc.)For financial planning information is needed about the individual or the family (incomes of working people, the data on their assets and liabilities, personal information about family members). The collected information is analyzed in order to determine what additional financial planning measures must be taken to achieve these goals. When the financial plans are defined and are executed, they should be monitored.If the results do not meet the needs of the individual, the plans need to be revised

The technique of personal finance household budget planning answers the main questions: How much can I afford to a) reduce their own assets to pay down payment and b) increase the monthly cost of paying interest on the loan, so that has been achieved and other financial goals:the payment of children's education, additional pension, insurance coverage, etc. For financial planning, as was shown in section 1.3, affect not only economic factors but also sociological.Thus, according to the author of the financial income-planning framework, costs and savings for individual countries or regions are not the same. On the level of savings, based on the theory Abolafia, Zelizer the historical and ethnographic aspect, the theory of Veblen and Leibenstein of luxury consumption, depending on the social status, will influence and cultural traditions of the states as well as the theory of the influence of Gustav Cassel level fluctuations of the gold reserve at the level of household savings.

2. Analysis of development of households of Uzbekistan

Chapter comprises 47 pages, 7 figures, 27 tables

2.1 PEST analysis of the Republic of Uzbekistan

For accomplishment of the object set in promotional work will carry out by PEST (STEP) analysis of the Republic Uzbekistan.

So, PEST analysis is a strategic analysis of the social (S – social), technological (T – technological), economical (E – economic), political (P – political) factors of the external environment of the organization. It is applied in strategic planning process and

¹²⁷Karen L. Hamilton Personal Financial Planning (insurance, investments, pensions, inheritance) - M, infra, M., 2007. - XXIV, 306, page 13...

managements of the large companies, and also for the purposes of assessment of investment risks.

So, Uzbekistan is located in Central Asia, President elected for a period of five years directs of the Country. The country is divided into 14 administrative units: 12 areas (viloyats), one autonomous republic (Karakalpakstan, in the northwest of the country) and one administrative city, capital of Tashkent. At the local level the administration is divided into districts (tumans) and cities.

Realised foreign policy of Uzbekistan is the "multi-vector". This term refers to building relationships with different, sometimes mutually exclusive partners. The proximity with Afghanistan and the situation in the country pushed Uzbekistan to cooperate with the EU, USA and NATO.

The country is a member of a number of major international organizations so since 2 March 1992, Uzbekistan became a full member of the United Nations (UN). On this day, before the UN headquarters in New York, was hoisted the national flag of Uzbekistan. The main partners in export of RUZ in 2015 - China, Kazakhstan, Turkey, Russia, Bangladesh and Kyrgyzstan. Countries importers Russia, China, South Korea and Kazakhstan. (table 2.2)

Table 2.2

Partner countries for the Republic of Uzbekistan of export-import operations in 2015¹²⁸.

Exports - partners	China 21.2%, Kazakhstan 15.9%, Turkey 15.8%, Russia 14.7%, Bangladesh 9.5%, Kyrgyzstan 4% (2012)
Imports - partners	Russia 20.7%, China 16.6%, South Korea 16.4%, Kazakhstan 12.5%, Germany 4.6%, Turkey 4.2%, Ukraine 4% (2012)

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

It should be noted that during the analyzed 5 years from 2010 to 2014 years per capita income also recorded a fairly high level.

The country is not burdened with the level of external debt, which has the overall dynamics to its decrease - from 9.96% in 2010 to 8.7% in 2014. Taking into account the recommendations of the IMF - thresholds external debt / GDP ratio to 30% - a low level of debt crisis.

So, as mentioned in the political analysis of the country is divided into 16 provinces and one autonomous republic. To assess the role of the Republic of Uzbekistan of households consider the level of regional domestic product of Uzbekistan in the country's economy in the period from 2011 to 2014 (Table 2.4).

Table 2.4

Gross Domestic Product (Regional) from 2011 to 2014

¹²⁸Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/> 16.12.2015

(Author's calculations)

	(thous. USD)	(thous.USD)	(thous.USD)	(thous USD)	% change 2011 to 2014
	2011	2012	2013	2014	
Republic of Karakalpakstan	1 353 292,68	1 537 617,34	1 726 965,73	1 649 305,24	63,6
Andijan region	2 816 890,24	3 233 948,92	3 656 854,84	4 189 583,14	99,7
Bukhara region	2 861 646,34	3 183 142,53	3 449 395,16	3 673 916,99	72,4
Jizzakh region	1 178 048,78	1 324 977,02	1 525 453,63	1 497 139,22	70,6
Kashkadarya region	4 252 378,05	4 849 391,38	5 216 834,68	4 772 136,95	50,7
Navoi region	2 781 829,27	3 121 640,07	3 498 135,08	3 440 105,35	66,0
Namangan region	1 982 500,00	2 323 67,86	2 616 985,89	2 757 833,08	86,8
Samarkand region	3 017 500,00	3 519 623,41	4 023 034,27	4 176 777,77	85,9
Surkhandarya region	1 972 439,02	2 329 572,99	2 702 67,34	2 759 831,08	87,9
Syrdarya region	1 006 402,44	1 142 196,60	1 312 651,21	1 222 323,13	63,1
Tashkent region	5 083 292,68	5 672 933,90	6 417 288,31	6 425 756,06	69,7
Ferghana region	3 467 256,10	3 945 795,38	4 418 447,58	4 414 767,05	71,0
Khorezm region	1 600 365,85	1 853 318,85	2 111 139,11	2 150 712,92	80,4
Tashkent city	6 877 865,85	7 969 861,56	8 956 01,21	9 684 088,64	89,1
Republic of Uzbekistan (total)	40 251 707,32	46 007 87,81	51 631 54,03	52 814 76,63	83,9

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

Thus, as shown by the analysis conducted by the author of the spread level of regional GDP is great - as if in Tashkent Regional GDP 9 684 088,64 thousand USD, the highest rate.. in second place Kashkadarya region 4 772 136,95 thousand USD in 2014, which is two times lower than in the capital of Uzbekistan, and in third place in terms of aggregate GDP is Andijan and Samarkand region about 4 bln.! The smallest GDP in Syrdarya region - 1 222 323,13 thousand USD in 2014. The rate 8 times less than in Tashkent! As you can see from the data given in the table, the spread level of regional GDP in Uzbekistan is very different, suggesting the need to align the regional policy in the country.

Conducted by the author calculations show that in the country in recent years there has been a significant rise in GDP in the regions of the analyze of 4 years has increased in the country by 83.9% from 2011 to 2014. The minimum increase of 50.7% in Kashkadarya region and 63.1% in Syrdarya region.

The structure of Uzbekistan's GDP is presented in Table 2.5:

Table 2.5

Macroeconomic indicators for , 2014

	Mln. USD	%
		2013.

Gross domestic product	73080.9	108.1
Industrial output	37 899,9	108.3
Agriculture Products	18627.5	106.9
Investments in fixed assets	16 993.6	109.6
Construction works	9 969.4	118.3
Freight, Mt	1455.8	105.0
Turnover mln.tn.- km.	86474.6	103.3
Passenger traffic, mln. People	7321.3	104.8
Passenger turnover, million passengers-km	100,095.7	105.8
Retail trade turnover	58643.4	114.3

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

The data in Table 2.3 show that the country's economy is booming - the maximum growth in 2014 was observed in the construction industry - 18%, minimum - 5% in cargo transportation.

However, the country has identified the problem of long-term perspective of development (Table 2.6)

Table 2.6

Problems of long-term development of the Republic of Uzbekistan:
GDP change in% (compiled by the author)

	2010	2020	2030
Processing industry	9.0	17.0	22
Extractive industry	26.4	19.4	15
Agriculture	19.5	20.5	8.0
Services	45.1	52	55

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

As you can see, the development of priority sectors of Uzbekistan for the processing industry - if in 2010 its volume amounted to 9% of the total GDP, by 2030 it is planned to increase the amount to 22%, while the growth of the mining industry and agriculture to reduce by 11%!

In Table 2.7 the author has presented comprehensive income per capita per month in UZSs.

Table 2.7

Total revenues for the regions per capita from 2011 to 2014.

№		2011	2012	2013	2014

1	Republic of Karakalpakstan	1551,8	1894,8	2216,9	2538,0
2	Andijan region	1969,3	2376,7	2906,5	3291,1
3	Bukhara region	2582,1	3168,8	3846,9	4310,1
4	Jizzakh region	1495,1	1781,7	2212,6	2573,6
5	Kashkadarya region	1755,1	2161,9	2630,9	2939,4
6	Navoi region	3713,6	4211,6	5043,6	5785,6
7	Namangan region	1579,8	1980,2	2376,2	2736,7
8	Samarkand region	1842,8	2309,1	2789,3	3123,4
9	Surkhandarya region	1734,5	2131,7	2591,3	2941,3
10	Syrdarya region	2064,7	2570,1	3301,2	3687,5
11	Tashkent region	2418,5	2813,8	3399,2	3928,2
12	Ferghana region	1741,6	2223,5	2663,7	2970,1
13	Khorezm region	2018,9	2501,5	3112,2	3483,4
14	Tashkent city	4295,5	5203,4	6449,1	7305,5

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

As we see the spread of income across regions of the country a high - from 7305 UZS up to 2538 in Tashkent UZS in Karakalpakstan, is 3 times less! Development of the Republic of Uzbekistan is designated Islom Karimov President of the Republic of Uzbekistan¹²⁹ on the document basic principles of socio-political and economic development of Uzbekistan. Report on the I session of the Oliy Majlis. So in the program refers to the terms of investment and savings of the citizens of Republic of Uzbekistan.

As seen from the data in table 2.9 in the period from 2011 to 2014 reduced incomes by an average of 10%. The reason for this situation are the consequences of the crisis.

Table 2.9

Savings and Investments of the Republic of Uzbekistan in% of GDP

	2001	2005	2010	2020	2030
Savings	24	22	27.2	29.1	31
Investments	18	36	32	34	35

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

Priority directions of the Government of the Republic of Uzbekistan to 2030 associated with the planned GDP growth of 8%, therefore the level of investment in the economy should be at least 30% of the GDP of the state. Ensuring annual investment growth rate of 9.4% is required to obtain the savings growth rate of 11.3%. Also in the plans of the Government of the reorientation of the extractive industries in the manufacturing industries.

Table 2.10

¹²⁹Каримов И. А. основные принципы общественно- политического и экономического развития Узбекистана. Доклад на I сессии Олий Мажлиса РУ.23.02.1995.Ташкент, Узбекистан, 1995. – С.10

Spending on health care in the Republic of Uzbekistan during the period from 2010 - 2030¹³⁰

	2010	2020	2030
Funds invested in health care, million US dollars	168,22	500	600
Life expectancy, years	69	73	75

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://www.stat.uz/>

As you can see, social issues are actively being implemented in the country - life expectancy will increase to 75 years in 2030 - it is for 6 years more than in 2010. Scheduled for 2030, 4-fold increase in the level of investment in health for the implementation of this program. Uzbekistan has set a very ambitious goal - not less than two-fold increase by 2030 the volume of gross domestic product.

The key task for the near future - to hold a series of structural reforms and achieve accelerated growth of the industry, to increase its share in the GDP to 40% against 33.5% in 2015, while the share of agriculture reduced from 16.6% to 10.8%. But the task would be virtually impossible without foreign investment, expertise and technology. Only this year on the development, modernization and structural changes planned to spend \$ 17.3 billion of investments with a growth rate of 9.3%, of which more than \$ 4 billion - is foreign, an increase against 2015 of 20.8%.

It should be noted that the unemployment rate in the country is regulated by the state, through the creation of new jobs - so the level of unemployment in the RU in 2010, 2011 was 11%, 2012 - 10.9% 2013 -10.7% in 2014 - . 10.6% .¹³¹As you can see, with an annual population growth of almost 1.5% in the country, rising unemployment is not observed (Table 2.8.).

An important factor in assessing the structure of the population of Uzbekistan is its average age. The average age of the population as we have shown in the table below is 27.5 years! This indicator is determined by the importance of addressing social protection on the one hand the payment of benefits to families with children and to ensure the pension fund, on the other hand the creation of the business environment with low tax rates.

Table 2.11

Average age of the population by region in 2012, age¹³²

Regions	Average age of the population, age
Republic of Karakalpakstan	26,6
Andijan region	27,7
Bukhara region	28,3
Jizzakh region	26,4
Kashkadarya region	26,0
Navoi region	28
Namangan region	27,2
Samarkand region	26,6

¹³⁰Ahmedov M, Azimov R, Mutalova Z, Huseynov S, Tsoyi E. and Rechel B. Uzbekistan: Health System Review. Health Systems in Transition, 2014

¹³¹Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

¹³²Almanac of Uzbekistan, 2013, Center for Economic Research, Tashkent 2013. page 70

Surkhandarya region	25,8
Syrdarya region	26,1
Tashkent region	28,8
Ferghana region	28
Khorezm region	26,7
Tashkent city	31,9
Republic of Uzbekistan (total)	27,5

Source: Almanac of Uzbekistan 2013

The transition to a market economy, Uzbekistan has caused an urgent need to introduce the concept of "social protection".

Over the last decade the population of Uzbekistan continues to grow, reaching 31.2 million in 2014. Although its population structure is still young - according to the 2014 28.2% of the population is aged 0-14 years - this figure steadily declined from 1980. According to national statistics, based on the recent changes in the procedures of counting used by the State statistics Committee, the share of population living in urban areas was 51.2% in 2014. This is much higher than the estimate of the World Bank, which is based on estimates of the World Bank's population and urban ratios from the United Nations publication World Urbanization Prospects (Table 2.14).

Table 2.14

Analysis of the demographics of the population of Uzbekistan

	2010	2011	2012	2013	2014
Total population (million).	28,9	30	30,2	30,4	31,02
% of the female population	50	49,9	-	-	50,3
% of the population aged 0-14 years	29,3	28,2	27,2	26,8	26,4
% of the population aged 65 years and older	4,7	4,1	4,0	4,2	4,3
Population growth (annual%)	1,7	1,5	1,6	1,5	1,5
Total fertility rate (number of births per woman)	2,3	2,2	2,1	2,0	1,6
Dependency ratio (% of dependents to the working age population)	51,1	61,7	-	-	45,3
% of the urban population, the assessment of the World Bank	36,2	36,2	36,2	36,2	36,2

Source: World Bank <http://www.worldbank.org/>

Particular attention will be paid Government of the Republic of Uzbekistan innovative development of the country, the author of an analysis of regulations and programs for the technological development.

Table 2.15

Short list of programs and normative-legal acts of the Republic of Uzbekistan on the development of technologies.¹³³

No.	Title of the document	Number and date of the document
Development Programme		
1	"About the priorities of industrial development of Uzbekistan in 2011-2015"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PP-1442 of 15.12.2010.
2	"About the program of further modernization, technical and technological re-equipment of agricultural production in the years 2012-2016"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PP-1758 of 21.05.2012.
3	"About measures for further improvement of the organization's management and the development of the food industry of the Republic of Uzbekistan in 2012-2015"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-1633 of 31.10.2011.
4	"About the acceleration of infrastructure development, transport and communications construction in 2011-2015"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-1446 from 21.12.2010g.
5	"About investment program of Uzbekistan for 2014"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-2069 from 18.11.2013g.
6	"About the program of development of the service sector in the Republic of Uzbekistan for 2012-2016"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-1754 from 10.05.2012g.
7	"About measures on further deepening localization of production of finished products, components and materials based on industrial cooperation for 2014-2016 years"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-2120 from 04.02.2014g.
8	" About making adjustments to the program of localization of production of finished products, components and materials in the years 2014-2016"	Resolution of the Cabinet of Ministers №113 from 05.05.2014g.

¹³³Compiled by the author on the basis of the documents on the website www.lex.uz

9	"About measures to improve the management of the organization and further development of electrotechnical industry of the republic in 2014-2018 years"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan № PP-2123 from 06.02.2014.
Benefits to foreign investors		
21	"About additional measures to stimulate the attraction of direct foreign investments"	Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. UP-4434 from 10.04.2012.
22	"About amendments and additions to some legislative acts of the Republic of Uzbekistan"	Law of the Republic of Uzbekistan № ZRU-365 from 20.01.2014.
23	"About measures to further improve procedures related to business activities and the provision of public services"	The resolution of the President of the Republic of Uzbekistan №III-2164 from 15.04.2014.

As you can see, a series of measures taken by the State, shows the dynamic development of the country, opening up to attract foreign investments and their protection.

2.2 Analysis of the household economy of Uzbekistan

So, to carry out an analysis of household structures of Uzbekistan. As the author has shown PEST analysis, the standard of living of the population is growing steadily.

Table 2.16

The level of low-income population of Uzbekistan for 2015

	Level of low-security, %
city	15,9
village	9,5
Total	12,8

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

As you can see, low-income earners in 180 000UZS (74USD per month) in a country of about 12.8%, and the principal amount of the poor is in town.

As stated by the author in the first chapter of the thesis, the Gini coefficient is one of the main indicators of social stability in the country. It should be noted that the Gini coefficient declined from 0.39 in 2008 to 0.29 in 2013, and in 2015 the Gini index was 0.280, so the last 7 years, the level of income concentration at 10% of the population has decreased by 11%, this means that inequality also declined. The average size of households by quintile groups provided by the author in table 2.17.

Table 2.17

The average size of households by quintile groups for 2015

	Average size of households, people
1- quintile	6,3
2- quintile	5,7
3- quintile	5,5
4- quintile	5,3
5- quintile	4,4

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

As you can see from the data presented in the table, the number of family members in Uzbekistan, as in most countries of the world is reduced, depending on income. Given that 5 quintile - these are people with high income - number of family members is only 4.4 person for quintile 1, the figure is 30% higher and amounts to 6.3 person. For the second, third and fourth quintile, the figure is roughly the same m is from 5.3 to 5.7 people to the middle class - the third and fourth quintiles - spread a little families. Structure of households by number of members is presented in Table 2.18.

Table 2.18

Structure of households by number of members for 2015, in %

	City	Village	Total
From 1 person	3,5	0,6	2
Of 2 persons	8,2	2,3	5,3
Of 3 persons	12,2	7,7	10,0
Of 4 persons	21,2	17,1	19,2
From 5 and more persons	54,9	72,3	63,5
Total	100	100	100

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

As you can see from the data table, the majority of households - more than 50% in the city and 72% in rural areas with the members of more than 5 people. As indicated in table 2.14 of the main quintiles except the first, composed of 5 members. This index will reflect the amount of savings and households, taking into account the number of its members.

The author's analysis shows that the total income of the population has been steadily increasing, that the data in Table 2.19

Table 2.16

Total income of the population of Uzbekistan from 2011-2014

Indicators	2011	2012	2013	2014
The nominal total income of the population (million USD)	38164,9	43 146,3	48 223,7	49 950,1
Actual total income (million USD)	35 571,3	40 264,5	45 077,4	46 942,6

Nominal aggregate per capita income (USD)	1 300,7	1 449,1	1 594,2	1 624,3
The real total per capita income (USD)	1 212,4	1 352,2	1 491,5	1 526,2

Source: State Committee on Statistics of Republic of Uzbekistan, <http://stat.uz/>

As shown in the table 2.16 data, aggregate nominal income of the population increased almost two times the actual total revenue per capita increased over the period from 2011 to 2014g.g. 69% (!).

2.3 Analysis of factors affecting the savings of the population of the Republic of Uzbekistan

Given carried out in the theoretical part of the thesis, a study we have shown that the structure of savings and expenditure of households affected by a number of theories related to cultural characteristics (H. Leibenstein theory - luxury consumption, Veblen's theory - conspicuous consumption), based on the studies put forward by the author the hypothesis that the level of household savings rate affects the price of gold on world markets. So provided by the author Table 2.20 The structure of consumption of the residents of Uzbekistan, the structure of consumption by major commodity groups, where it is shown that the level of consumption increases on the basis of total income, but household planning specificity is to ensure that the increases and the volume of purchase jewelry, which are traditionally in the country are a form of savings.

Table 2.20

Consumption in the Republic of Uzbekistan during the period from 1995 – 2012, mln.USD (Compiled by the author)

	1995	2000	2005	2010	2011	2012
All goods	106,7	1787,5	5577,4	21872,8	28539	36946
Foodstuffs	68,5	1081,4	2896,4	10583,7	14338,5	18166,4
Non-food products	38,2	706,1	2681,0	11289,1	14200,5	18779,6
Jewelry	0,3	3,2	8,8	31,6	33,1	28,5

During the study 17 years from 1995 to 2012 the volume of consumption of **Jewelry** has increased almost 10 times! If we compare with these kinds of consumption as televisions that sales in 2012 amounted to 20.7 million USD, while the jewelry - 28.7. Of course, jewelry is not related to essential commodities, the population uses these acquisitions as savings.

Given the reduction theory of Gustav Cassel, which showed that the level of purchasing ability of the currency affects the price of gold on international markets¹³⁴, the author proposes to consider the change in the exchange rate (Uzbek sum), the world price of gold and the amount of household savings.

Table 2.21

¹³⁴D. Kadochnikov, International coordination of financial and economic policy: scientific heritage of Gustav Cassel, Economics Questions, No. 1, 2012, c.51-64

Analysis of fluctuation of currency and gold deposits of the population of the Republic of Uzbekistan during the period from 2005-2015. (Compiled by the author)

Indicators / years	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Course UZS to the US dollar	1174,02	1240,0	1290,0	1393,0	1511,4	1 640,0	1 640, 0	1 950. 05	1984,0	2202,2	2422
Price for 1 gram of gold	472,35	535,47	654,69	821,8	1062,3 2	1383,0 3	1629,8	1629,8 1	1264	2146	2502
Population deposits billion. Sum	450	533,7	3 829,2	5771,6	29000	44000	43000	626 000 ¹³⁵	69800 0	19,8	28,5 ¹³⁶
Inflation, %	7,8	6,8	6,8	7,8	7,4	5,2	4,6	4,9	4,37	4,5	5,6

Source: Word bank, Central Bank of Uzbekistan, Government Statistics Committee of Uzbekistan

Next to valuation according to the level of household savings spend calculation of correlation between the level of inflation and deposits, deposits and the level of the price of gold, a change of course som to the dollar and the value of an ounce on the stock exchange.

So spend a correlation analysis based inflation rate and deposits of the population, the data represented in Table 2.23.

Table 2.23

Analysis of the dependence rate of inflation and population's deposits in the period from 2005 to 2015. (calculated by the author)

Year	Inflation, %	deposits population, bln. UZS
2005	7,8	450
2006	6,6	533
2007	6,8	3929
2008	7,8	6771,6
2009	7,4	29000
2010	7,3	44000
2011	7,6	43000
2012	7	626000
2013	6,8	698000
2014	4,5	1980000

¹³⁵News Agency Trend <http://www.trend.az/casia/uzbekistan/2039343.html> 23.12.2014

¹³⁶Ассоциация банков Республики Узбекистан
http://bank.uz/publish/doc/text/116489_ustoychivost_bankovskoy_sistemy_-_zalog_dalneyshey_modernizacii_ekonomiki.06.2015

2015	5,6	2850000
Correlation = - 0,43987		

As you can see from the above calculations for the period from 2005 to 2015 the relationship between inflation and no deposits of the population. Although the state to attract deposits set a high interest rate, so it was the level of 30-35% in 2009 year, however, the correlation between performance ratio no indicator is negative: -0,43987

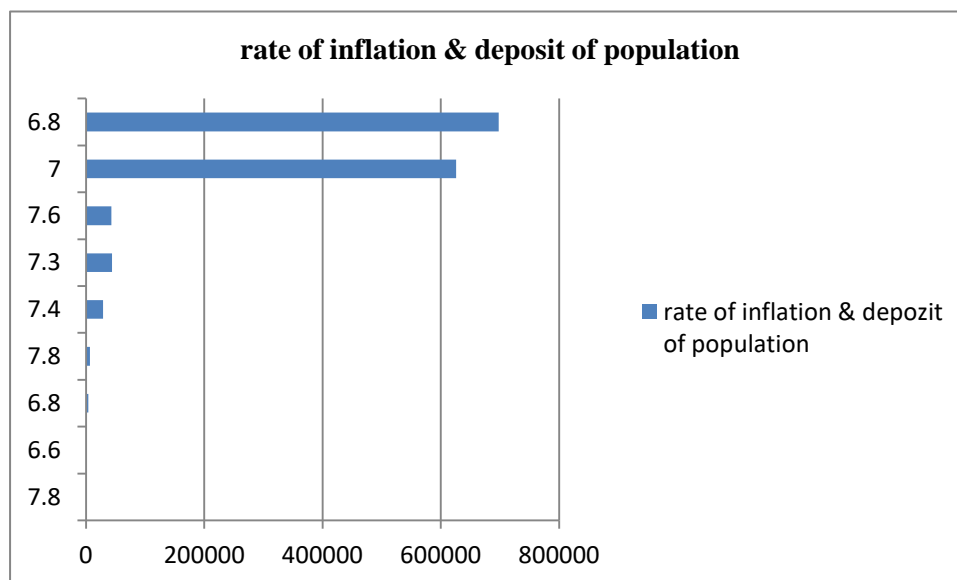

Figure 2.2 The dependence of the amount of deposits of the population on the level of inflation in the Republic of Uzbekistan.

From the presented graph shows that not only there is no correlation between the level of inflation and the deposits of the population, but there is a nonlinear relationship, the higher the inflation the less people trust the banks deposits.

Further, in our opinion, it is necessary to consider the rate depending on the price of gold in the world with the fluctuations of the national currency (Table 2.24).

Table 2.24

Years	preis of gold	UZS/USD
2005	472,35	1174,02
2006	535,47	1240
2007	654,69	1290
2008	821,8	1393
2009	1062,32	1511,4
2010	1383,03	1640
2011	1629,81	1795,05
2012	1668,89	1984
2013	2146	2202
2014	2146	2202,20
2015	2502	2202,20
Correlation = 0,98892		

So, how the calculations between the level of prices on the world markets and the level of fluctuations in the UZS, and the US dollar there is a high level of dependence - 0.98892, which indicates the high dependency fluctuations in gold prices and currency fluctuations (UZS).

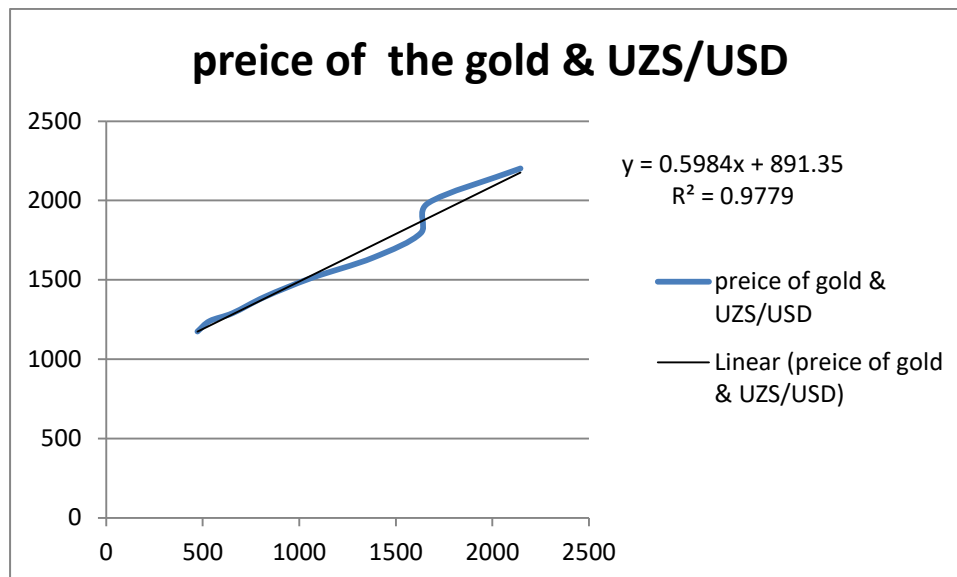

Fig. 2.3 dependence fluctuations Uzbek sum of world prices for gold. (Author's calculations)

The author calculated regression equation and the coefficient of determination, $R^2 = 0,98$ indicates a high dependence between these factors.

Next, to confirm the hypothesis - depending on the level of household savings on the level of world prices for gold, we calculate the correlation of these indicators, the table 2.24.

Table 2.24

The dependence on the gold price level and the amount of deposits of the population of the Republic of Uzbekistan in the period from 2005 to 2015
(Calculated by the author)

Year	Price XTR gold, USD	The sum of deposits of the population, Billions. UZS
2005	472,35	450
2006	535,47	533
2007	654,69	3929
2008	821,8	6771,6
2009	1062,32	29000
2010	1383,03	44000
2011	1629,81	43000
2012	1668,89	626000
2013	2146	698000
2014	2146	6708902

2015	2502	9656696
Correlation = 0, 0,8796		

Conducted by the author calculations indicate a strong enough connection between the price of gold on world markets and the level of deposits of the population. At the same time the level of population's deposits, inflation has no effect. Next, we calculated the level of correlation between the amount of deposits and the rate of the UZS and US dollar.

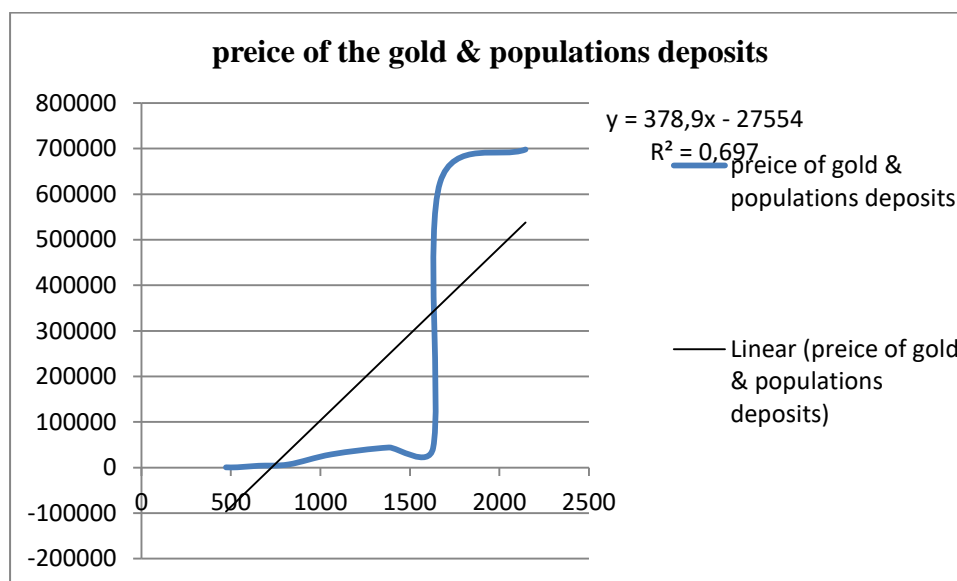

Fig.2.4 dependence of world prices for gold and the amount of deposits of the population of Uzbekistan (calculated by the author).

Thus, calculations show a correlation coefficient of 0.8, which means that the link between indicators. R²- determination coefficient is also equal to 0.6 confirms the hypothesis - deposits of the population depends on the fluctuations in the price of gold on world markets.

Table 2.25

The dependence of the exchange rate of Uzbek soum and the sum of deposits of the population of the Republic of Uzbekistan in the period from 2005 to 2015
(Calculated by the author)

	UZS/USD	sum of deposits of the population, billion UZS
2005	1174,02	450
2006	1240	533
2007	1290	3929
2008	1393	6771,6
2009	1511,4	29000
2010	1640	44000

2011	1795,05	43000
2012	1984	626000
2013	2202	698000
2014	2146	6708902
2015	2502	9656696
Correlation: 0,8677		

As shown by the calculations in the period from 2005 to 2015, the high level of dependence (correlation 0.86) between the amount of retail deposits and currency fluctuations. This means that the devaluation of the UZS leads to an increase in household deposits.

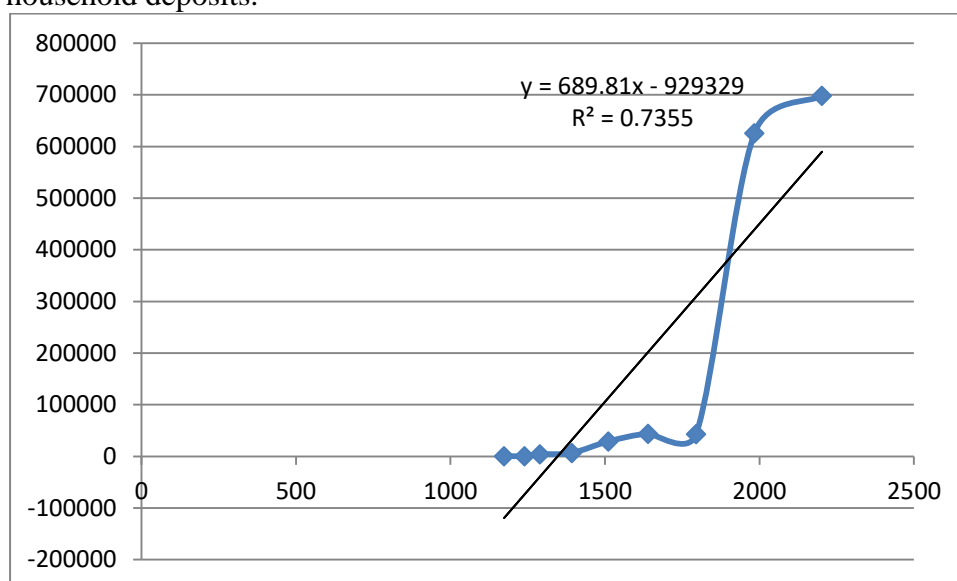

Fig. 2.5 dependence of Uzbekistan household deposits by currency fluctuations (calculated by the author)

From these calculations it can be concluded according to the cost of the Uzbek sum of total household deposits. The coefficient of determination $R^2 = 0,74$, and shows a high level of dependence between the coefficients.

However, our main goal is to confirm the hypothesis put forward by the author on the relationship between the level of savings and the price of gold on the world market level. The extended position of the impact on the level of household savings is not only economic theory but also cultural characteristics (Theory of Lebensteyn, Veblen) show that a high level of household savings make up and jewelry. National traditions give Gold Jewelry to the important events of the population, allowed the author to carry out calculations on the impact on the gold price level on world markets and the purchase of gold jewelry.

Table2.26

The dependence of the world price of gold and the amount of acquired jewels of the Republic of Uzbekistan in the period from 2005 to 2012
(Calculated by the author)

Year	preis of gold, USD	Jewellery bln.UZS
2005	472,35	8,8

2010	1383,03	31,6
2011	1629,81	33,1
2012	1668,89	28,5
Correlation = 0,986339		

Thus, our calculations show that the increase in gold prices and the appreciation of jewelry, do not reduce the demand for gold and increased the amount of products purchased. The correlation coefficient is nearly 1, ie, 0.99! This proves that the population uses jewelry as savings element.

The proof is the fact that the increasing population of the country in terms of national currency devaluation and the increase in world gold prices continue to invest money in jewelry.

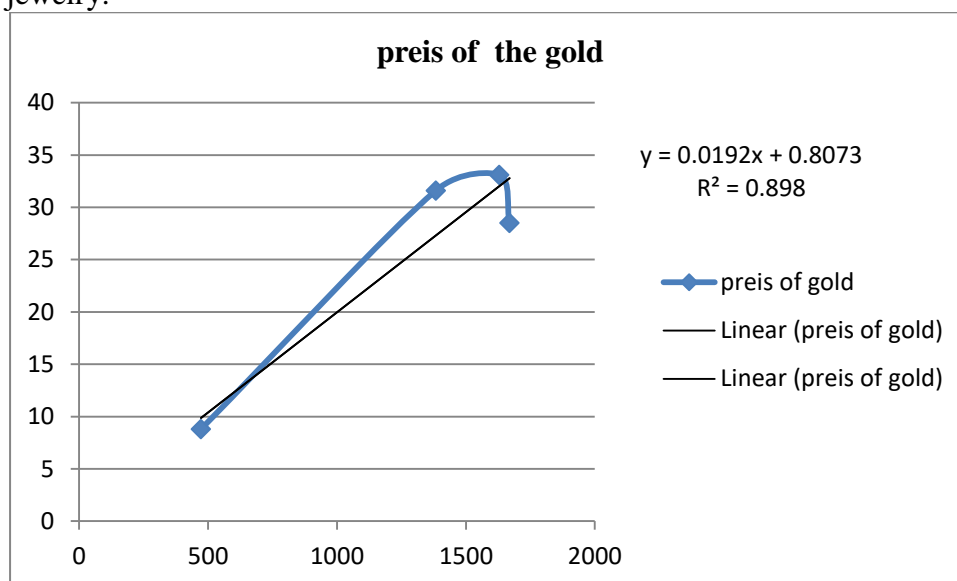

Fig. 2.6 dependence of world gold prices and consumer demand for jewelry (gold)
As you can see from the graph presented - the higher the price of gold on world markets, the higher the demand of the population of Uzbekistan on jewelry. Graph 2.5 shows a linear relationship between the two measures. This is confirmed by the coefficient of determination $R^2 = 0,9$.

Table 2.27

The dependence of the population growth in the Republic of Uzbekistan and the amount purchased jewelry in the period from 2005 to 2012.

(Calculated by the author)

Year	jewelry, bln. UZS	Popul, bln. human
2005	8,8	26021,3
2010	31,6	28001,4
2011	33,1	29123,4
2012	28,5	29555,4
Correlation=0,864756		

Thus, the growing population of the country continues to invest heavily in jewelry, thus forming savings at the household level. The correlation coefficient of 0.86 indicates a

high level of dependence of these parameters. When planning the financial policy of the state, the implementation of the business development program should take into account the population data resources.

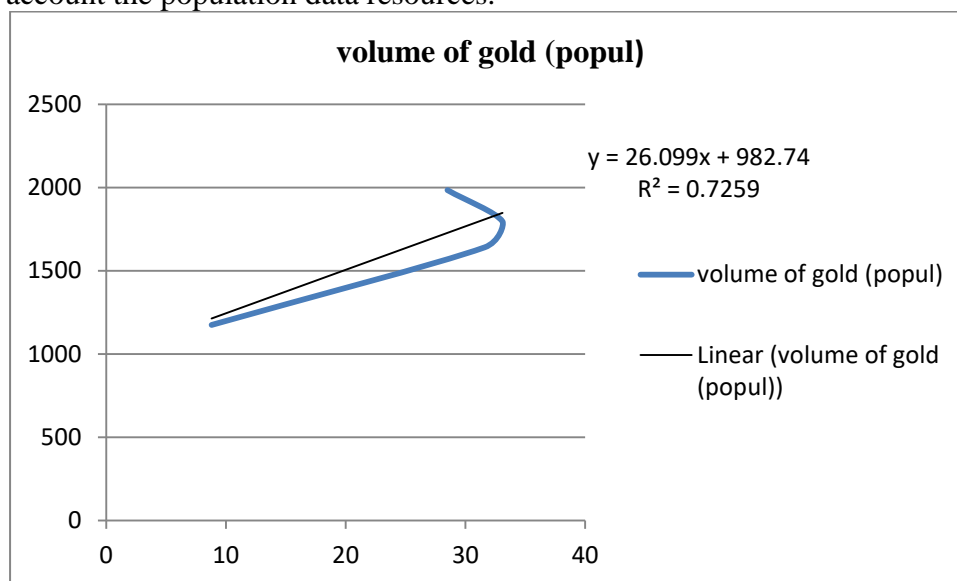

Figure 2.7 The relationship of population and number of acquired jewels (calculated by the author)

So, our calculations show that the population of Uzbekistan does not reduce this item of expenditure as purchasing jewelry. Chart 2.5 shows a linear relationship, and confirms the theory of G. Cassel, Veblen and Lebensteyn presented in Chapter 1 of the dissertation). The calculated coefficient of determination $R^2 = 0,73$ also indicates a high level of dependence between these indicators.

3. THE ESTIMATION AND PROGNOSIS OF UZBEKISTAN HOUSEHOLD SAVINGS

Chapter comprises 23 pages, 7 figures, 5 tables

3.1 The Analysis of Uzbekistan Households Questionnaire on Savings Amount

For confirmation of the hypothesis, introduced by the author, that is household savings depend on global prices for gold, the sociological survey of 2720 households of Uzbekistan was conducted by the author. The survey was conducted on the basis of the designed questionnaire between 2014 and 2015.

Thus, the number of households, that take part in the survey, was distributed as follows: there are 1280 households with the number from 1 to 4 members, 520 households with 5 members, 440 households with 6 members and 480 with more than 6.

Let's introduce the received respondents to the survey in percentage at the diagram:

Number of housholder in Uzbekistan

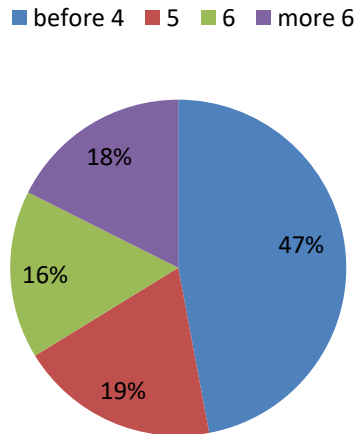

Fig. 3.1 The household distribution in accordance with the number of members (in %), that take part in the survey, the author's calculations

The survey was conducted in Tashkent and Tashkent region. As we see from the presented diagram, almost half of participants are the households up to 4 people. It is either 2 adults, 2 children, or 2 adults, 1 child and 1 relative.

Practically the fifth part of the respondents (19%) is represented by the household from 5 people, less by 1 % is the household with the number of more than 6 people and 16 % is accounted for households with 6 members.

Later the survey on the savings presence in the households in banking institutions was conducted by the author. From 2720 households the majority of respondents (2080!) told that did not have savings. Let's introduce our survey in percentage-wise also in the form of a diagram:

Savings of housholders

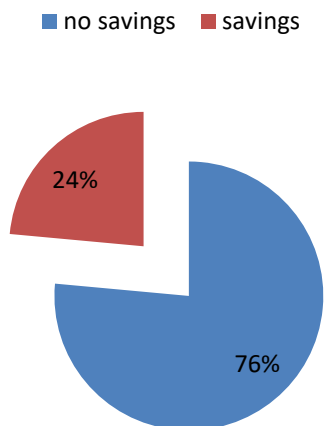

Fig. 3.2 The number of households that have savings, the author's calculations

As we see from the presented calculation the third part of responded 2720 households do not have savings. The analysis showed that presence of savings is accounted for those households, in which the number is 5 and more people. The distribution takes place as follows:

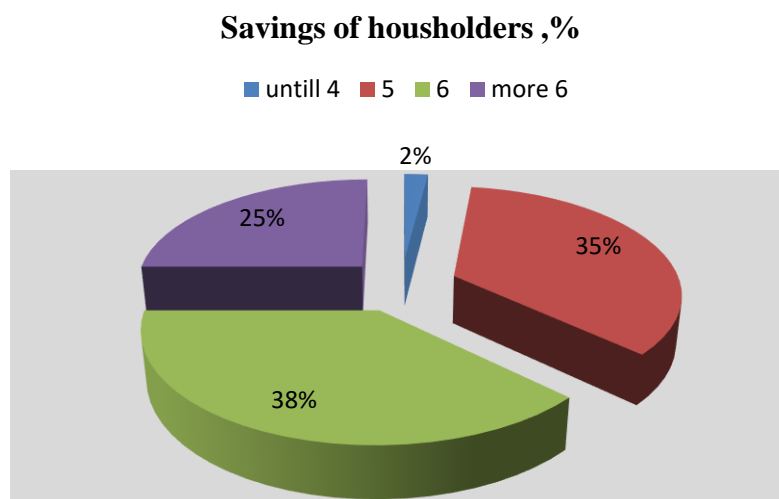

Fig. 3.3 The distribution of savings in accordance with the number of members in households

As we see from the presented by the author calculations, the main part of savings – 35% is accounted for the households with 5 members, the households with 6 members compose 38% of savings, with more than 6 members – 25%, the minimum part, that is 2%, is accounted for those households, the number of which is under 4 people. This confirms the theory about Keynes’ theory of “common sense”, “... that with age (in our case it is the number of members of the households) more means are left for savings. While analyzing the level of household savings, the theory of Modigliani’s “life cycle” (about increased volume of expenses of young people, because they hope on income increasing in future), indicated by the author in Chapter 1, should be taken into account”.

The main theory, introduced by the author, consists in estimation not only of the level of household savings in the form of accumulation, papers, etc., but also in purchasing of jewelry. The research, conducted in the second chapter by the author, showed that the level of global prices for gold affects the quantity of purchased jewelry in Uzbekistan. It is connected with the cultural peculiarities of the country, the basis of this theory comprises the theories of Veblen, Liebenstein and theories of Abolafia and Zelizer, connected with the cultural peculiarities, theory of Gustav Cassel, which the author used as the basis for the research, it is showed that in conditions of the growing global prices for gold and jewelry it is the basis for household accumulation or savings in Uzbekistan.

One of the questions of the conducted questionnaire is the question of jewelry purchasing over the year in soms.

Thus, from responded 2720 households, 1320 households purchased the jewelry. Let’s introduce the results of the survey in percentage ratio in diagram:

Buy jewelry

■ buy jewelry - 48,5 ■ do not buy

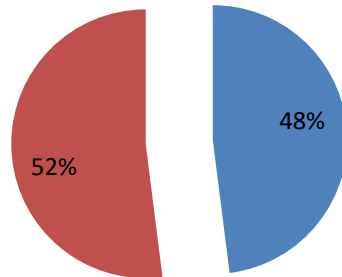

Fig. 3.4 The number of households, purchasing the jewelry, in %, the author's calculations

So the diagram shows that 48% of population purchase annually the jewelry, and if, as it was showed in previous calculations, the third part of population do not have savings at all, that is do not invest in financial instruments, savings, however the half of investigated households invests in jewelry. This factor should be taken into account in the course of the economic policy of the state. The introduced calculation confirms the hypothesis, introduced by the author that means that growing of the global prices for gold increases the household savings in the form of jewelry. Keynes' theory of "common sense" makes influence on jewelry purchasing and also theories from economic sociology of Liebenstein (consumption of luxury goods), Veblen (conspicuous consumption), Abolafia's historical approach, Zelizer's ethnographical approach should be taken into account. Estimating the level of the household savings, on the basis of the survey, conducted by the author, it is showed that only 480 households from responded 2720 have accumulations in the form of savings and jewelry. Let's introduce the findings in the diagram:

Savings of housholders, %

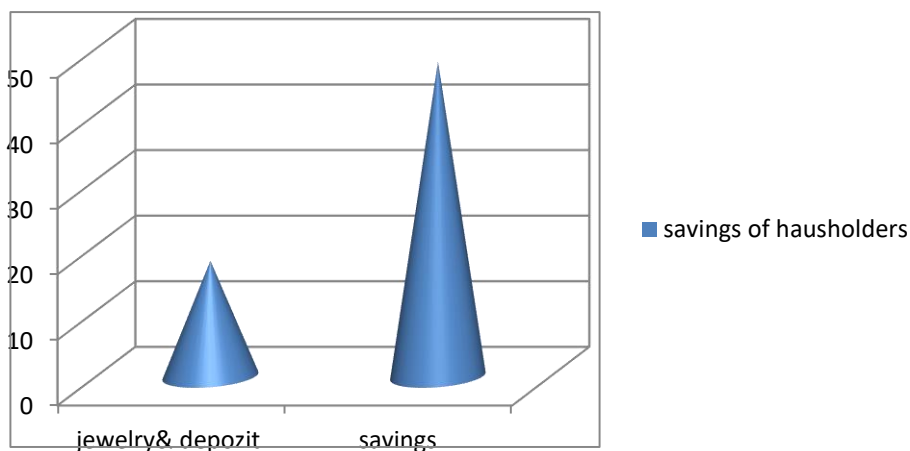

Fig. 3.5 The number of households that both have savings and purchase jewelry. The figure and calculations belong to the author

As the conducted research shows, only 48% of respondents answered that they purchased jewelry and only 17.6% of them had deposits as well as purchased jewelry. Thus, the conducted research allows the author to draw conclusion that in conditions of growing prices for gold in the world markets, taking into account the cultural traditions of Uzbekistan, the population prefers to invest available assets in jewelry. Further it is necessary to conduct the correlation, what amount of means the population spends on jewelry purchasing, forming in such a manner the household savings. Applying the survey data, we will draw up the following table 3.1

Table 3.1

The analysis of the household survey – the total income per month and expenses on jewelry purchasing, calculated by the author

No.	Indexes	Soms per month	The amount of purchased jewelry, soms per year on household	Expenses on jewelry per year as % of the average annual income on household
<i>2 people in the household</i>				
1	The minimum income per 1 member of the household in UZS	350 000	200 000	2.4%
2	The maximum income per 1 member of the household in UZS	2 750 000	2 000 000	3.63%
3	The average income per 1 member of the household in UZS	837 500	1 200 000	5.97%
<i>3 people in the household</i>				
4	The minimum income per 1 member of the household in UZS	650 000	1 200 000	7.7%
5	The maximum income per 1 member of the household in UZS	4 000 000	15 000 000	22.7%
6	The average income per 1 member of the household in UZS	1 250 000	2 000 000	6.7%
<i>4 people in the household</i>				

7	The minimum income per 1 member of the household in UZS	350 000	200 000	2.38%
8	The maximum income per 1 member of the household in UZS	1 760 000	15 000 000	17.7%
9	The average income per 1 member of the household in UZS	1 150 000	3 750 000	6.8%
<i>5 people in the household</i>				
10	The minimum income per 1 member of the household in UZS	550 000	600 000	1.9%
11	The maximum income per 1 member of the household in UZS	2 100 000	10 000 000	7.94%
12	The average income per 1 member of the household in UZS	1 237 000	3 100 000	4.2%
<i>6 people in the household</i>				
13	The minimum income per 1 member of the household in UZS	250 000	600 000	3.34%
14	The maximum income per 1 member of the household in UZS	2 000 000	6 000 000	4.16%
15	The average income per 1 member of the household in UZS	1 250 000	3 795 000	4.21%
<i>More than 6 people in the household</i>				
16	The minimum income per 1 member of the household in UZS	450 000	1 000 000	2.31%
17	The maximum income per 1 member of the household in UZS	1 870 000	8 000 000	4.45%

18	The average income per 1 member of the household in UZS	1 150 000	1 260 000	4.85%
----	---	-----------	-----------	-------

The conducted by the author survey of 2720 households, showed that 48% of them invest funds in jewelry. However the author's calculations show that minimum amount of assets per year, spent on jewelry purchasing for all households composes from 2% up to 3.5% of the average income. The average number of funds, spent by the households on jewelry purchasing makes from 4% up to 7%. Otherwise, the obtained result can be interpreted as the level of household savings of Uzbekistan in jewelry according to the undertaken study that are from 4% up to 7%.

We will carry out calculation, depending on the level of the household income of Uzbekistan per month and jewelry purchasing, with the help of EXCEL program.

Table 3.2

The calculation of depending on the level of income of households in Uzbekistan in a month and buying jewelry.

	Income per month, Ths. som	The amount of the purchased jewelry per year, ths. UZS
2001	2000	6 000
2002	350	200
2003	2750	2 000
2004	837, 5	1 200
2005	650	1 200
2006	4 000	15 000
2007	1 250	2 000
2008	350	200
2009	1 760	15 000
2010	1 150	3 750
2011	550	600
2012	2 100	10 000
2013	1 237,5	3 100
2014	250	600
2015	2000	6000
	Correl =0,988513	

As we see from conducted calculations the level of correlation makes 0.98, that shows the high level of dependence between the level of household income of Uzbekistan and the amount of jewelry, purchased over the year.

We will plot a chart and calculate dispersion ratio:

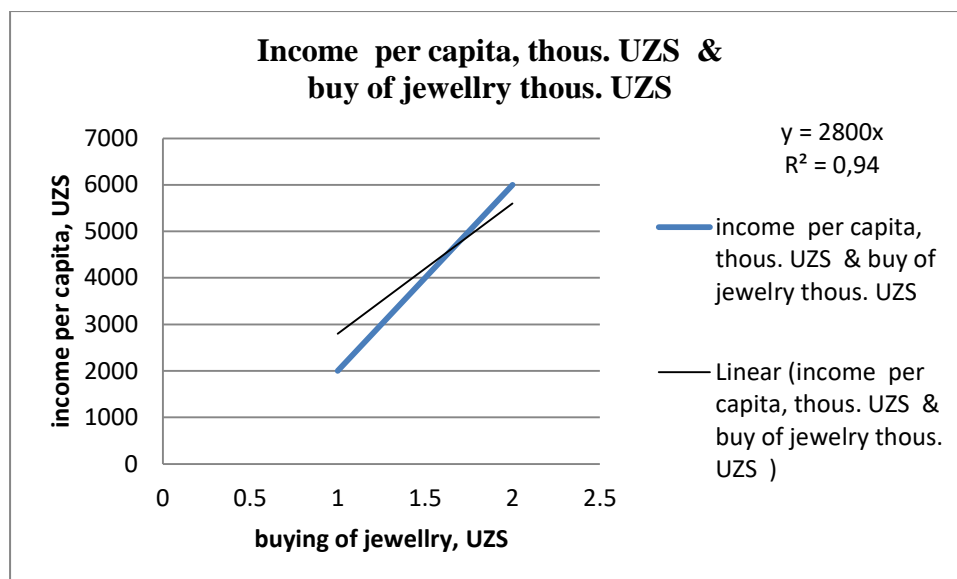

Fig. 3.6 Dependence of jewelry purchasing from the household income of Uzbekistan, the figure and calculations belong to the author's

The linear dependence between presented indexes is evidently shown in the chart. The dispersion ratio is $R^2 = 0.94$, that confirms the introduced by the author regulation on savings, which households of Uzbekistan use in the form of jewelry purchasing. The calculation was made for all groups of the responded households.

3.2 Forecasting of the Level of Household Savings on the Basis of Jewelry Purchasing

As the author pointed out in the first chapter of the thesis work, the important direction in activity of the state is the control maintenance of population income differences and achievement of the household stable growth. In the previous section in the result of the conducted by the author survey of 2720 households, it is showed that residents of Uzbekistan spend the considerable part of revenue from 4% up to 7% on purchasing of jewelry. The study showed that it is necessary to take into account culture-historical, ethnographical traditions of the country, connected with purchasing of jewelry at the households of the state. The dependence of the level of global prices for gold and quantity of purchased goods shows that residents of Uzbekistan the free part of funds invest in jewelry, therefore using them as a reserve. As far as only 24% of the responded households have investments in the form of deposits and 48% of respondents purchase jewelry that they can consider as accumulation in future.

In conditions of economy transformation, stimulation of household business activity, this kind of savings should be considered as the possible start-up capital, for example, for small business. The estimation of the quantity of purchased jewelry in the state can be used as the estimation of development prospects and branch, connected with production of jewelry.

Taking into account the aim of promotion work, it was appropriate in the author's opinion to show the forecast of jewelry purchasing and thereby to estimate the level of household savings, that is estimated in purchased jewelry in the households of Uzbekistan.

In the calculations used the EXCEL program, where as it is known, the equation for

FORECAST is $a + bx$, where:

$$a = \bar{y} - b\bar{x} \quad (1)$$

and:

$$b = \frac{\sum(x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sum(x - \bar{x})^2} \quad (2)$$

and where \bar{x} and \bar{y} are the sample means AVERAGE (known x 's) and AVERAGE (known y 's).

Let's introduce the results of calculation in the form of table 3.4

Table 3.4

The Forecast of the Level of Population Savings (Deposits) of the Republic of Uzbekistan from 2016 up to 2020, Calculated by the Author

Years	The amount of population deposits, bln. UZS
2005	450
2006	533
2007	3929
2008	6771,6
2009	29000
2010	44000
2011	43000,00
2012	626000,00
2013	698000,00
2014	559796
2015	639495,3
2016	719194,8
2017	798894,4
2018	878593,9
2019	958293,4
2020	1037993

So calculations, conducted by the author, show that predictable annual increase of household deposits in 2016 is 12.1%, in 2017 will be 11%, in 2018 - 10%, in 2019 – 9% and in 2020 will be 8.2%!

This forecast allows to plan the economic policy of the state, as it was pointed out by the author in the first chapter of the thesis in the area of control over household income, population social welfare.

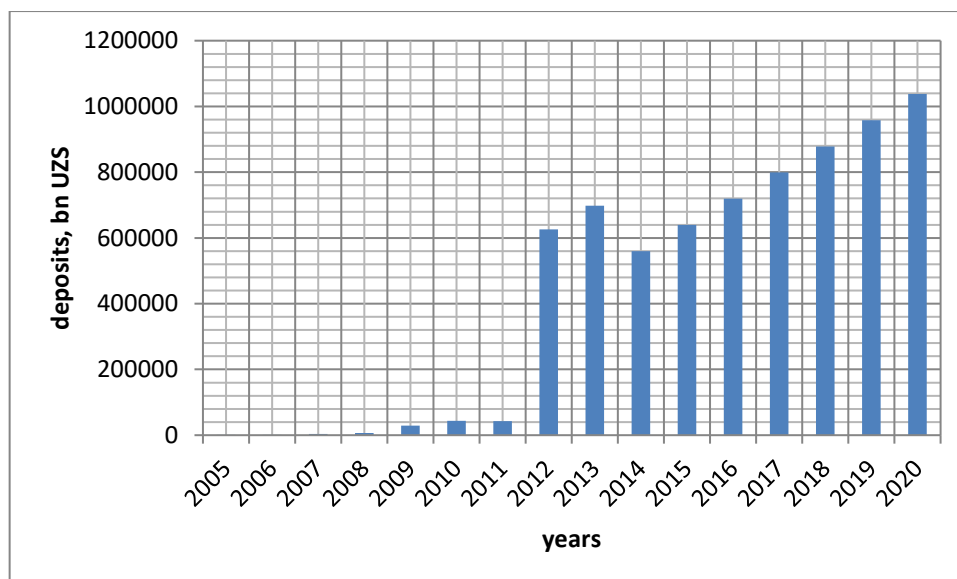

Fig. 3.7 Dynamics of growth of household deposits of Uzbekistan. The forecast for 2016-2020 (was calculated by the author)

Further, we will conduct the forecast from 2016 up to 2020 on quantity of jewelry, purchased by the households. We will fill statistics in the form of table 3.5.

Table 3.5

The Forecast of Jewelry Purchasing of by the Households of Uzbekistan on 2016-2020, Calculated by the Author

Years	Amount of Jewelry, Bln. UZS
2005	8.8
2010	31.60
2011	33.10
2012	28.50
2013	37.22
2014	40.57
2015	43.92
2016	47.26
2017	50.61
2018	53.96
2019	57.31
2020	60.66

So as the carried out calculations of purchased jewelry amount in the Republic of Uzbekistan show, the amount of purchased jewelry will increase by 7.6% in 2016, in 2017 will increase by 7.01%, in 2018 – by 6.7%, in 2019 – by 6.2% and in 2020 this index will be 60.66 bln. UZS and growth in relation to 2019 will be 5.85%.

The calculated by the author forecast is confirmed also by the carried out population survey, where respondents in average spend from 4% up to 7% of the annual income on jewelry purchasing.

Conclusion

The economic growth of the state is directly related to the economy of households. So in the Uzbek economy, population growth, the increase in GDP per capita leads to the need to study and planning of household income and expenditure. The study showed that the study of the household economy is directly linked not only with the scientific direction of "finance", but it is necessary to study and take into account the regional dimension and economic sociology.

The study of household economy, its cost structure and the factors affecting the level of savings in Uzbekistan, allows the author to make a number of fundamental conclusions:

1. Feature of households as an institution of the state of the economy is the ability to assess the household as a family, having a family relationship, and persons conducting a joint life. The institutions involved in the savings of households, should be considered - commercial banks, insurance funds, pension funds, government subsidies. The structure of household savings in financial planning aimed at creating a reserve fund for consumption dependents, savings for investment, for the purchase of durable goods.
2. The author conducted research has shown that the study of the economy of households should be based on regional economics theories, economic theory, finance, and economic sociology. So, on the economy of the household affects Keynes theory, the theory of permanent income M. Friedman, the life cycle of the Concept F. Modigliani and A. Endo, economic sociology theories also have an impact on the level of household savings - the theory of social exchange, George Homans and Peter Blau, Veblen , H. Leibenstein and cultural - ethnographic Abolafia and Zelizer theory. A special place in the economy, household savings play a theory of Gustav Cassel. The author of the study confirmed the theory of the dependence of the world price of gold on the number of purchased jewelry in the Republic of Uzbekistan.
3. The author based on the monographic method, formulated *the following principles of financial planning of the household budget:*
 - The principle of full independence* - based on this principle ensures the necessary flexibility of resources, which allows to concentrate financial resources on relevant areas of financial and economic activities of the household.
 - Provision of financial resources* - the household is supported by the results of their own labor and business activities and external receipts (wages, income from transactions with personal property and money savings in the financial and credit sector, income from individual private enterprises, transfers, social benefits).
 - The principle of fiscal discipline* - When planning a household budget provides timing and amount of payments in the form of compulsory payments and fulfillment of financial obligations to governments, business entities, the credit system, a variety of foundations and individuals associated with the various types of household liabilities.
 - The principle of material interest* - earning income from all activities helps to increase the standard of living.

The author of the study stated directions of state activities to increase household income - *control over the differentiation of incomes*. Take measures to support and create economic and legal conditions that encourage active work and ensure high growth rates of per capita income;

Strengthening of targeted social support for vulnerable people in employment; regardless of realizable approaches disadvantaged groups is based on the support of the state

Revitalization of the labor market, achieving equilibrium between supply and demand of labor; countries, the government is implementing a social program to create jobs, i.e. creates a possibility for work.

Avoiding excessive differentiation in living standards among the various levels, income, social groups; the creation of social stability in the country is a pre- premise for social stability in the country.

The author held Pest Analysis of the Republic of Uzbekistan is represented by the country's membership in various international organizations, among which it should be noted - since 1992. Uzbekistan became a full member of the United Nations (UN), Uzbekistan has been cooperating with the Organization for Security and Cooperation in Europe, the country is a member of the Commonwealth of Independent States since 1992, membership in the SCO since 2001 shows that the state carries out multi-vector policy, which certainly is a factor of stability in Europe. The author's analysis of the social policy pursued by Uzbekistan shows the uniqueness of the country measures on social protection of citizens. The Government annually declares the year concentrating either on the mother and child or on the younger generation, or elderly people. Such planning allows you to concentrate on a comprehensive solution to the various aspects of the analysis of the household economy of Uzbekistan. The carried out analysis has shown that the cooperation with a number of international organizations, including EU has allowed Uzbekistan to use the questionnaires for the analysis the economies of the households of the EU countries. The membership in the World Health Organization has led to the development of the program for the increase in life expectancy in the country up to 75 years by 2030 that, in general, improves the quality of life of the members of households. The stable financial position for the members of the households of Uzbekistan provides the membership of the country in the International Monetary Fund by the Asian banks, opening the new forms for the financing of the entrepreneurship and leveling of incomes of households in the regions of the Republic of Uzbekistan.

4. Using econometric techniques, the author analyzed the growth in world gold prices and the amount purchased in the country of jewelry in the period from 2005 to 2015. The results showed a high correlation coefficient of 0.98, and the coefficient of determination: 0.98. Shown is quite high dependence of world gold prices and the level of savings deposits of Uzbek citizens. The regression equation showed a linear relationship, and that is confirmed by a correlation coefficient equal to 0.77 and a coefficient of determination - 0, 65. The dependence of the effect of exchange rate of Uzbek sum to US dollar and the level of savings Republic of Uzbekistan population. The correlation index was 0.88, and the coefficient of

determination was 0.75. Thus, the author proved hypothesis about the influence of world prices for gold in the amount of purchased jewelry.

The author of a sociological survey in 2720 households in Uzbekistan for the period 2014-2015, in order to analyze household savings. The survey showed that the number of households surveyed in Tashkent and Tashkent region, only 24% have savings. Of which 35% of a family of 5 people, 38% of family 6 members, 25 households more than 6 people. Only 2% of households with savings - are composed of four people. Thus, depending on the number of household members - incremented by saving costs in Uzbekistan. However, respondents in 2720 52% of households to invest in jewelry. The author found that regardless of income level, households - 4-7% of income spent on the purchase of jewelry. The results of the questionnaire of 2720 households of Uzbekistan are tested by the author, using methods – asymmetry and excess, visual analysis, Kolmogorov – Smirnov test, Shapiro-Wilk, the Boxplot method, which allow us confirming the obtained results of the correlation and regression analysis. Using the program SPSS in the sample were participated 1321 questionnaires, i.e., the number of households, which for the studied period 2014-2015 bought jewelry. The obtained calculations on the basis of the method of asymmetry and excess show that the mean value of income per capita in the surveyed households of Uzbekistan makes up 1 213 466 UZS, each household spends on the purchase of jewelry 2 879 084 UZS per year. However, the calculation of the median adjusted these values up to 1 250 000 UZS- income per capita of the studied households and 3 100 000 costs for the purchase of jewelry per year for each household.

The indicator of standard deviation for per capita income and the sum of the purchased jewelry is quite large 1.66 for income and 2.45 – the purchase of jewelry per year. The following indicator Kurtosis calculated by us according to the three sigma rule the deviation for income will be 259 031 UZS, but for the indicator jewelry -181 1466 UZS per household. For the determination of the reliability of the carried out the questionnaire the author used Kolmogorov-Smirnov method, the check that the empirical distribution corresponds to the proposed model or the hypothesis put forward by us. The calculations mentioned by the author on the basis of 1321 households, purchasing jewelry show the normal function of distribution of income 0.340 and 0.241 for the indicator “jewelry”. The boxplot method showed that only 4 respondents (with the numbers 16, 17, 22, 23) spent funds for the purchase of jewelry more than 14 000 000 UZS - “tail in the box” and 3 respondents more than 10 000 000 UZS. Thus, the distribution is normal, as out of 1321 respondents only 7 are beyond the “square”!

The represented graphical distribution of income per 1 member of the household of Uzbekistan on the basis of the Boxplot method indicates a low level of spread of income among the respondents: thus, the income above the average have the respondents with the numbers: 1321, 1319, 1318, 1320, 16,23, 407, 408,409, 410, 25,12,8 (altogether 12 respondents. See appendix 1) and the level below the average have the respondents with the numbers 15, 377, 4, 121, 11,13, 1298, 1299 (8 respondents out of 1321. See appendix 1). Thus, the carried out calculation, using the Boxplot method showed a normal distribution of indicators.

5. Certainly, the author confirms the extended position in the theoretical part, which the economy of households is affected not only the economy of the

theory, but also in economic sociology. In the study of households should be considered ethnographic Abolafia and Zelizer theory.

6. The author conducted a forecast level of household savings in Uzbekistan in the period from 2016 - 2020. With the help of econometric methods (method of forecasting and Student) calculated the forecast level of savings of households in Uzbekistan. These calculations should be considered when carrying out economic policies in the country.

Conclusions and offers:

1. When planning household savings in the regions, the growth of prices for gold in the world should be taken into consideration.
2. Basing on the scientific principles of “regional economy”, the household should be considered from the perspective of a particular country or region, simultaneously using the theory of economy and economic sociology.
3. In the case of households’ financial planning, the specific principles, reflected in the statistical questionnaires of the Bureau of statistics, as well of Uzbekistan, should be taken into consideration.
4. Savings of households of Uzbekistan depend on the fluctuations in world prices for gold. With the increase of the price of gold, the level of jewelry consumption also increases.
5. The numbers of deposits in the Republic of Uzbekistan are dependent on the international price of gold - the higher the price of gold, the greater the level of savings.
6. The formation of the household’s savings is influenced by historical and ethnographic theory. When planning the structure of household savings the regional dimension should be taken into account.
7. According to the survey, regardless the amount of household income in Uzbekistan, households spend on jewelry from 4% to 7% of the total income, that is considered to be a form of savings.
8. While the formation of economic policy in the country the Ministry of Economy and Finance of Uzbekistan should take into account this factor.

Important problems and ways of solutions:

The first problem:

The theory of the households’ savings formation do not take into account the impact of the global environment: changes in world gold prices.

Solution:

Include in the department of households’ financial planning of Uzbekistan the column “assessment of world gold prices”with the purpose of forecastingthe household savings.

The second problem:

In the statistical survey of the households of Uzbekistan, the jewelry savings of households are not included.

Solution

Selectively and anonymously conduct a survey of households on the matter of savings in the form of jewelry for the purpose of forecasting.

The third problem:

The lack of funds for lending a small or home-based business entities and holdings, against the presence of savings in the form of jewelry that are not used by households.

Solution

To consider the credit facilities secured by jewelry on rates for micro-lending for business entities.